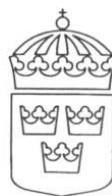

Riksdagens protokoll

1993/94:39

Onsdagen den 8 december

Kl. 9.00 – 17.29

Protokoll
1993/94:39

1 § Justering av protokoll

Familjerådgivning

Justerades protokollet för den 2 december.

2 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositionerna
1993/94:108 till skatteutskottet
1993/94:109 till lagutskottet

3 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Finansutskottets betänkanden 1993/94:FiU4 och FiU5
Lagutskottets betänkanden 1993/94:LU9 och LU11
Jordbruksutskottets betänkanden 1993/94:JoU9, JoU11 och JoU12
Näringsutskottets betänkanden 1993/94:NU6, NU8 och NU10

Meddelande om samlad votering

Talmannen meddelade att socialutskottets betänkanden SoU10, SoU9, SoU12 och SoU13, konstitutionsutskottets betänkanden KU11 och KU15, lagutskottets betänkande LU8, skatteutskottets betänkande SkU9 samt justitieutskottets betänkanden JuU7, JuU8 och JuU9 skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

4 § Familjerådgivning

Föredrogs
socialutskottets betänkande
1993/94:SoU10 Familjerådgivning (prop. 1993/94:4).

Anf. 1 MAUD EKENDAHL (m):

Fru talman! Familjerådgivning är en verksamhet som har till uppgift att genom samtal hjälpa människor att bearbeta samlevnadsproblem. Familjerådgivningen är också en utåtriktad verksamhet som förmedlar kunskap och sprider information om samlevnad.

Samtliga partier i riksdagen är överens om att familjerådgivningen har en väsentlig betydelse när det gäller att ge stöd till människor som behöver bearbeta sina relationsproblem. Det är angeläget att den verksamheten får fortleva och att den garanteras.

I dag drivs familjerådgivningen till allra största delen av landstingen. Men det är tyvärr inte alltid tillfredsställande. I t.ex. Norrland saknas möjlighet till familjerådgivning, och i vissa delar av landet är väntetiderna till rådgivningen mycket långa.

Regeringen föreslår därför ett enhetligt huvudmannaskap och framhåller att rådgivningen ligger nära och i anknytning till kommunernas verksamhet varför denna verksamhet skall föras över från landstingen till kommunerna. Det instämmer utskottet i. Det finns i detta inget hinder att den faktiska verksamheten ligger kvar hos landstingen eller sköts av lämpliga privata rådgivare.

Vad gäller avgifter för rådgivningen är den i dag kostnadsfri för klienten. Men regeringen framhåller att familjerådgivningen torde utgöra en sådan socialtjänst som kommunerna har möjlighet att ta ut avgift för. Också det instämmer utskottet i. Vi anser att kommunerna bör ges möjlighet att ta ut skäliga avgifter.

Detta kan möjliggöras genom att begreppet familjerådgivning läggs till i uppräknningen över de tjänster för vilka kommunen har rätt att ta ut avgifter. Denna ändring skall ske 35 § 1 st i socialtjänstlagen. Utskottet föreslår därför att riksdagen antar det av utskottet i bil. 2 framlagda förslag till ändring i socialtjänstlagen.

Fru talman! På en punkt skiljer vi i de borgerliga partierna oss åt från majoriteten. Det gäller frågan om sekretess. Sekretesslagens bestämmelser omfattar också familjerådgivare. Sekretess gäller enligt 1 kap. 6 § sekretesslagen för uppdragsgivare som har hand om uppgiften i kommunen.

För anställda i privata företag som enligt avtal med kommunen kan komma att bedriva familjerådgivning är tystnadsplikten begränsad till uppgifter om den enskildes personliga förhållanden. Inom den kommunalt bedrivna familjerådgivningen är även uppgiften om någon vänt sig dit sekretesskyddad.

Tystnadsplikten är alltså inte riktigt lika långtgående för privata företag som enligt avtal med kommunen tar hand om familjerådgivningen. Men denna skillnad är inte större än att frågan om enhetliga sekretess- och tystnadspliktsregler utan större olägenheter kan anstå i avvaktan på ytterligare överväganden. Därför anser vi från de borgerliga partierna att något tillkännagivande till regeringen inte behövs på den här punkten.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan förutom majoritetens förslag vad gäller sekretess, varför jag i stället yrkar bifall till reservationen avseende mom. 3.

Fru talman! Familjerådgivningen är en synnerligen viktig verksamhet som har fungerat i närmare 50 år. Den har på många sätt kunnat hjälpa familjer till att antingen återförenas och fungera ihop eller, vilket inte är mindre viktigt, genom att se till att båda föräldrar efter en skilsmässa ändå kan fungera ihop såsom föräldrar och sköta sina angelägenheter med gemensamma barn.

Familjerådgivningen fyller en oerhört viktig funktion. Det har varit en brist att den inte varit lagreglerad och att det inte har funnits ett krav på kommuner att ha familjerådgivning. Man har under flera års tid utrett verksamheten. Det är därför mycket bra att vi äntligen kan komma till ett beslut om att familjerådgivning är en kommunal uppgift och att den bör finnas i hela landet.

Fru talman! Vi vet att det på många håll inte har varit möjligt att ge denna service till de invånare som bor i en viss kommun. Det har inte varit möjligt att bygga ut verksamheten på ett sätt som definitivt behövs. Man har på vissa håll infört ett avgiftssystem och på detta sätt tagit bort köer och minskat underlaget fast behovet har kvarstått.

Det är därför bra att socialutskottet i stort sett är enhälligt i betänkandet och nu yrkar bifall till propositionen om familjerådgivning. Men det som är mindre bra är den punkt där majoriteten och oppositionen skiljer sig åt. Det gäller sekretesslagstiftningen. Jag har oerhört svårt att förstå varför majoriteten, i detta fall representerad av Maud Ekendahl, inte har ansett att verksamheten hos privata rådgivare skulle lyda under samma sekretessregler som den som finns under landsting och kommuner.

Jag har mycket svårt att förstå varför regeringspartierna inte anser att detta är lika väsentligt och att man inte såsom vi i oppositionen vill driva kravet att så snart som möjligt få fram samma regler för privata rådgivare. Jag yrkar därför bifall till majoritetens skrivning på denna punkt.

Jag vill också nämna betydelsen av en utvidgad plan för familjerådgivningen för att se till att det finns täckning i hela landet och att man kan arbeta på ett bra sätt.

Till slut, fru talman, vill jag ta upp frågan om avgifterna inom familjerådgivningen. Beklagligtvis har man ju varit tvungen att på vissa håll ta ut avgifter på grund av ökade kostnader totalt sett. Naturligtvis hade det varit önskvärt att hela familjerådgivningen hade varit avgiftsfri, så att inte människor som kanske redan har en svår familjesituation och dessutom ekonomiska problem i det läget avstår från familjerådgivning på grund av avgiften.

Med tanke på den situation vi befinner oss i anser jag ändå att kommunerna skall kunna ta ut avgift. I det läget bör man emellertid ändå införa ett högkostnadsskydd. Det finns också förslag på ett sådant, och jag yrkar bifall till det förslaget.

Vi från Vänsterpartiet välkomnar förslaget. Vi vill ha en lagreglering av familjerådgivningen, men vi anser att staten egentligen samtidigt borde skicka med pengar för den här verksamheten. Vi vet nämligen att kommunerna, som i dag har ett svårt ekonomiskt läge, kommer att ha svårt att se till att familjerådgivningen byggs ut där den saknas utan att man därmed måste göra avkall på andra, kanske angelägna verksamheter.

Fru talman! Jag vill slutligen yrka bifall till utskottsmajoritetens skrivning

i det här betänkandet men också till min meningsyttring, som avser hemställanspunkten under mom. 6 och 8 om högkostnadsskydd och uppbyggnaden av familjerådgivningen.

Anf. 3 MAUD EKENDAHL (m) replik:

Fru talman! Eva Zetterberg frågar mig varför vi inte vill göra ett tillkännagivande vad gäller sekretesslagstiftningen. Jag tycker att det är så enkelt. Både regeringen i propositionen och vi från de borgerliga partierna i betänkandet säger att vi är medvetna om att det inte stämmer överens fullt ut. Men den här lagen skall ju inte träda i kraft förrän den 1 januari 1995. Vi tycker därför att det är onödigt att gå ut med ett tillkännagivande till regeringen, eftersom vi är medvetna om saken och frågan kommer att hinna lösas innan lagen är användbar i kommunerna.

Jag vet också att Eva Zetterberg önskar en plan vad gäller utbyggnaden av familjerådgivningen. På s. 11 i vårt betänkande har vi tagit upp det som också sägs i propositionen, nämligen att detta skall ligga på Socialstyrelsen. Man finner att det är väldigt angeläget att Socialstyrelsen, tillsammans med Svenska kommunförbundet, nu hjälper kommunerna att bygga upp den här verksamheten. Det är alltså inte en uppgift som bara skall slängas ut till kommunerna, utan man skall verkligen följa upp arbetet och vara ett stöd åt kommunerna. Därför anser vi att det är rätt att ansvaret ligger hos Socialstyrelsen, som tillsynsmyndighet.

Anf. 4 EVA ZETTERBERG (v) replik:

Fru talman! Jag skall bara kommentera den första frågan som Maud Eken Dahl tar upp, nämligen att vi borde nöja oss med propositionen och att vi inte behöver skriva något mer om sekretesslagstiftningen. Men, Maud Eken Dahl, vi är rätt många i den här församlingen som börjar få erfarenhet av med vilken brådska regeringen gör saker och ting, utan att åtgärderna är ordentligt underbyggda. Det finns alltså en väl befogad rädsla för att ingenting kommer att hända om vi inte i betänkandet klart och tydligt säger ut att detta skall ske skyndsamt, om vi inte gör ett tillkännagivande om att vi förväntar oss att något skall ske mycket snabbt.

Jag är därför oerhört angelägen om att i god tid avisera att det här måste komma och att det inte skall komma sent på hösten 1994, inför ikraftträdandet i januari 1995. Det bör i stället komma så snart som möjligt, någon gång tidigt på våren 1994.

Anf. 5 MAUD EKENDAHL (m) replik:

Fru talman! Vi vet ju inte när det kommer. Vi skiljer ju oss åt i att vi inte som Eva Zetterberg kan säga att det skall komma precis på våren 1994. Det kan komma litet senare, kanske framåt höstkanten. Vad som är viktigt är att lagen kommer att träda i kraft den 1 januari 1995, och då skall de här frågorna vara lösta.

Anf. 6 EVA ZETTERBERG (v) replik:

Fru talman! Jag kan bara konstatera att Maud Eken Dahl och den borgerliga utskottsmajoriteten i den här frågan uppenbarligen inte är lika angelägna som vi på oppositionssidan.

Fru talman! Riksdagen har i dag att ta ställning till ett förändrat huvudmannaskap för familjerådgivningen.

Bakgrunden till regeringens proposition är ett riksdagsbeslut från hösten 1990. Med anledning av två motioner, en socialdemokratisk och en från Vänsterpartiet, konstaterade ett enhälligt socialutskott att familjerådgivningen är viktig och att regeringen skyndsamt bör ta upp frågan hur verksamheten skall tryggas. Det blev också riksdagens beslut.

Regeringen föreslår i sin proposition att kommunerna, genom en ändring i socialtjänstlagen, åläggs en skyldighet att sörja för att de som så önskar får tillgång till familjerådgivning. Utskottet tillstyrker propositionen med undantag för några mindre förändringar.

35 § i socialtjänstlagen ändras, så att det klart framgår att kommunerna får ta ut avgifter för familjerådgivningen. Avgifterna får dock inte ligga på en sådan nivå att någon därför avhåller sig från att vända sig till familjerådgivningen. Utskottet förordar också, genom ett tillkännagivande, att regeringen snarast återkommer till riksdagen med förslag om enhetliga sekretess- och tystnadspliktsbestämmelser för den kommunalt bedrivna familjerådgivningen och den familjerådgivning som bedrivs av annan enligt avtal med kommunen.

Som vi hörde alldeles nyss har kravet om ett tillkännagivande märkligt nog inte mött någon förståelse hos moderater, folkpartister, centerpartister och kristdemokrater i utskottet. De har reserverat sig på den här punkten, med motiveringen att frågan utan större olägenhet kan anstå i avvaktan på ytterligare överväganden.

I samband med att regeringen hösten 1991 lade fram propositionen om valfrihet i barnomsorgen påpekade vi socialdemokrater behovet av enhetliga sekretess- och rättssäkerhetsbestämmelser när kommunen lämnar över verksamhet till annan huvudman. Vi upprepade de kraven när regeringen hösten 1992 lade fram propositionen om ökad konkurrens i kommunal verksamhet. Det kravet framfördes även av Lagrådet i dess remissvar.

Vår inställning i de här frågorna är klar. För att garantera god vård och behandling i den verksamhet som läggs ut på skilda entreprenörer måste kvalitetskraven läggas fast. Rättssäkerheten måste tryggas. Det gäller regler för sekretess och lika behandling samt möjlighet till insyn och kvalitetsbedömning av verksamheten. Risken är annars att samma verksamhet ur sekretessynpunkt kan komma att behandlas olika beroende på om den bedrivs i offentlig eller enskild regi.

Fru talman! När det gäller familjerådgivningsverksamheten är ett fullgott sekretesskydd av utomordentligt stort värde för den enskilde. De personer som vänder sig till familjerådgivningen skall kunna lita på att de uppgifter som lämnas där inte sprids vidare på något sätt, och därför råder absolut sekretess inom den kommunala familjerådgivningen.

Utskottsmajoriteten anser att enhetliga regler bör gälla för all familjerådgivning, oavsett om den bedrivs av en kommun eller en entreprenör. Regeringen bör därför snarast återkomma till riksdagen med förslag om enhetliga sekretess- och tystnadspliktsbestämmelser för familjerådgivningen. Vi anser att det är mycket viktigt att denna fråga är löst innan lagen träder i kraft

den 1 januari 1995. Jag beklagar och har dessutom svårt att förstå att de fyra borgerliga partierna inte har gjort samma bedömning.

Jag yrkar därmed bifall till utskottets hemställan i betänkande 10 och avslag på reservationen.

Anf. 8 MAUD EKENDAHL (m) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är ledsamt – vi är så överens, men vi skiljer oss åt i fråga om en liten punkt. Jag har tidigare försökt säga att det här kommer att ordnas upp senare. Jag tycker att ni skall lita på oss, för vi kommer att ordna upp det här. På s. 7 i vårt betänkande redovisas vad regeringen skriver i sin proposition, nämligen:

”Arbetet med kompletterande tystnadspliktsbestämmelser för privata vårdgivare bör dock fortsätta i syfte att ytterligare förstärka skyddet för uppgifter som enskilda lämnar i samband med rådgivningen. Regeringen säger sig vara medveten om att de rådgivare som tecknar avtal med kommunen inte kommer att få en fullt lika långtgående tystnadsplikt som den som gäller inom den kommunala familjerådgivningen, men anser att frågan om enhetliga sekretess- och tystnadspliktsregler utan större olägenheter kan anstå under en tid.”

Jag säger än en gång att den här lagen inte skall träda i kraft förrän den 1 januari 1995. Det finns tid att rätta till dessa saker. Vi är överens på den punkten också. Det är bara hastigheten vi inte är överens om.

Anf. 9 MAJ-INGER KLINGVALL (s) replik:

Fru talman! Vi skiljer oss på den här punkten. Vi tycker inte att den här frågan skall anstå. Vi tycker att det är mycket viktigt att utskottet tar även detta på stort allvar. Utskottsmajoriteten har gjort den bedömningen och därav detta tillkännagivande. Vi vill se den här frågan löst före den 1 januari 1995 då lagen träder i kraft.

Anf. 10 SYLVIA LINDGREN (s):

Fru talman! Det är bra att man äntligen kommer till skott och föreslår ett enhetligt huvudmannaskap för familjerådgivningen. Däremot tycker jag att argumenten för placeringen är tunna. I ena andetaget säger man att familjerådgivningen är artfrämmande för landstingens verksamhet. I nästa andetag hävdas att många kommuner är för små för att bedriva verksamheten. Därför kan den här verksamheten ligga kvar på landsting, och kommunerna får köpa tjänsterna därifrån.

I och med det här dubbla uttalandet kan man lätt dra slutsatsen att regeringen vill privatisera verksamheten på sikt. Jag vill klart uttala att jag inte har något emot andra driftsformer inom den offentliga sektorn. Jag tror t.o.m. att det i många fall kan vara positivt. Men man måste först göra klart för sig om verksamheten blir bättre, billigare och effektivare. Självfallet får man inte göra avkall på kvalitet och uppföljning. Det får inte bli en privatisering för privatiseringens skull, vilket vi tyvärr upplever inom en rad kommuner och landsting i dag.

Jag är glad att utskottets majoritet anser att regeringen snarast bör återkomma om enhetliga sekretess- och tystnadspliktsbestämmelser för familje-

rådgivningen. Det är för mig en sådan självklarhet att det är svårt att förstå att någon kan reservera sig mot detta.

En konsekvens av att man lagstiftar om att familjerådgivningen skall finnas är att verksamheten måste byggas ut så att den täcker hela landet. För att nå detta mål behöver verksamheten utvecklas, och det kostar pengar. För att finansiera utbyggnaden av familjerådgivningen bör därför en ekonomisk reglering ske mellan staten och kommunsektorn inför 1995. Där bör konsekvenserna av förändringen av familjerådgivningen beaktas. Tyvärr tycker jag mig ha upplevt detta förr, man lägger på kommunerna uppgifter utan att ersätta dem. Det blir inte trovärdigt i längden.

Att en viss del av verksamheten skall avgiftsfinansieras har jag också förståelse för, men det får inte bli så att ekonomiska skäl avhåller enskilda från att vända sig till familjerådgivningen.

Fru talman! Jag tycker också att man tar alltför lätt på kvalitetskraven när man skriver att det är kommunens ansvar att den verksamhet som tillhandahålls är av god kvalitet. Socialstyrelsen borde som tillsynsmyndighet få klara direktiv att se till att familjerådgivning i såväl kommunal som enskild regi fyller skäliga krav på kvalitet.

Jag tycker också att familjerådgivningens möjligheter att erbjuda samarbetsamtal undervärderas i propositionen när man säger att det borde vara en möjlighet att anförtro mer komplicerade samarbetsamtal till familjerådgivare. Inom familjerådgivningen finns väl utvecklade metoder och mångårig erfarenhet av att bedriva samarbetsamtal av vitt skilda slag.

Fru talman! Den syn på samlevnadsproblem och familjerådgivarnas förhållningssätt till de hjälpsökande som propositionen ger uttryck för stämmer inte överens med vare sig allmänhetens syn på samlevnad eller familjerådgivarnas uppfattning om sin yrkesroll. I propositionen sägs att syftet med familjerådgivningen är att bistå människor med samlevnadsproblem så att man kan hantera sina konflikter, problem och krissituationer på sådant sätt att de kan fortsätta att leva tillsammans. Det är underförstått att skilsmässor och separationer till varje pris skall undvikas. Det är ett uttryck för en människosyn som jag och många familjerådgivare inte delar.

Målmuleringen borde i stället ha utformats så att rådgivningen syftar till att hjälpa par med relationssvårigheter att förändra eller upplösa sin relation och att vid skilsmässa hjälpa föräldrar till ett fortsatt samarbete kring barnen. En skilsmässa behöver inte splittra en familj. Här kan familjerådgivarna hjälpa till så att det inte sker, trots en skilsmässa. Att fortsätta att leva i ett dåligt äktenskap kan få oerhört svåra konsekvenser. Därför kan man inte uttala sig så kategoriskt som man gör i den proposition som nu behandlas i betänkandet.

Fru talman! Det finns faktiskt justa skilsmässor.

Anf. 11 MAUD EKENDAHL (m) replik:

Fru talman! Sylvia Lindgren sade att det kanske inte är bra att det är kommunen som har hand om familjerådgivningen. Det är kanske inte det bästa sättet att lägga den där. Men verksamhetsområdet familjerådgivning anknyter i mycket större utsträckning till kommunerna än till sjukvården, där landstingen har haft hand om den.

Vi tycker att kommunerna själva skall kunna få avgöra om de skall driva detta i egen regi, om en privat rådgivare skall ta hand om det eller om det skall få finnas kvar inom landstinget eftersom det fungerar bra där. Vi vill ge just den här valmöjligheten. Det är det som skiljer oss många gånger, Sylvia Lindgren. Vi på den borgerliga sidan, och framför allt vi moderater, vill öppna dörrarna och ge valfrihet. Vi tycker att flera kan vara lämpliga att ta hand om samma uppgift. Det behöver inte vara en och samma instans, oftast den offentliga. Vi vill mjuka upp och ge privata vårdgivare en chans.

Det kan ju vara så att Sylvia Lindgren själv har arbetat inom landstinget och tycker att hon vill öppna en egen familjerådgivning i privat regi. Då skall hon kunna göra det. Det är så vi ser på saken.

Var inte så rädd för att kvalitetskraven kommer att bli åsidosatta, Sylvia Lindgren! Socialstyrelsens uppgifter står längst ner på s. 11 i betänkandet. Jag sade tidigare att det gällde både stöd och råd, och inte minst skall man kontrollera och tillförsäkra hög kvalitet.

Anf. 12 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Fru talman! Jag är inte riktig säker på att Maud Ekendahl lyssnade på vad jag sade. Jag sade att i ena andetaget säger man att den här verksamheten är artfrämmande för landstingen. I nästa andetag säger man att verksamheten kanske inte kan bedrivas i små kommuner och därför mycket väl kan ligga kvar hos landstingen. Jag tycker att argumentationen för placeringen är tunn. Det är det jag vill påpeka. Jag tycker alltså att man talar med dubbla tungor i propositionen.

Jag sade också att jag inte är främmande för olika driftsformer inom den offentliga sektorn. Jag tycker t.o.m. att det är bra. Då börjar Maud Ekendahl tala om enbart privatisering och att man här skall kunna få välja. Vilka valmöjligheter har man egentligen, när verksamheten kanske inte kan byggas ut i sin helhet?

I övrigt tycker jag att kvaliteten när det gäller verksamheten med familjerådgivning är oerhört viktig. I propositionen sägs att det är kommunerna som skall ha ansvaret för kvaliteten och, tycker jag, att Socialstyrelsen borde vara tillsynsmyndighet. Här får jag en hänvisning till s. 11 i betänkandet. Men det som står i den del av betänkandet som Maud Ekendahl hänvisar till handlar ju till stor del om uppbyggnaden av familjerådgivningen.

I inledningen sade jag också att jag tycker att det är bra att man får ett enhetligt huvudmannaskap. Men jag vidhåller att man i regeringen kanske inte har tänkt tanken fullt ut, när man använder de argument som finns i propositionen.

Anf. 13 MAUD EKENDAHL (m) replik:

Fru talman! Sylvia Lindgren tycker att vi ger dubbla budskap när vi talar om verksamhet som är artfrämmande för landstinget. När man har gjort undersökningar har det visat sig att det t.ex. i Norrland inte har fungerat när landstinget skulle ha hand om verksamheten. Då är det väl inget som hindrar att man i Norrland, om förutsättningarna för det är bättre, låter kommunen ta hand om verksamheten eller att det t.ex. finns en privat vårdgivare. Det är så vi ser det. Vi vill se mångfalden. I en kommun eller ett landsting passar

en modell. I ett annat län passar en annan modell. Det är därför vi gör så här, för att det skall fungera. Vi är ju överens om att familjerådgivningen är viktig, Sylvia Lindgren.

Prot. 1993/94:39
8 december 1993

Familjerådgivning

Anf. 14 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Fru talman! Det kanske är jag som är dålig på att tala om vad jag menar. Det står uttryckligen i betänkandet att denna verksamhet är artfrämmande för landstingen, underförstått att landstingen inte skall ägna sig åt den. Samtidigt säger man att många kommuner är så små att landstingen kanske behöver ha denna verksamhet och att kommunerna får köpa verksamhet därifrån. Det må inte minst gälla Norrlandskommunerna. Det jag befarar är att man vill privatisera denna verksamhet i dess helhet. Från regeringens sida pratar man inte om andra driftsformer än privata. En hysterisk privatiseringsiver går fram igenom kommuner och landsting. Det upplever vi redan i dag. Det har vi åtskilliga exempel på. Här kommer ytterligare ett.

Anf. 15 ÅKE CARNERÖ (kds):

Fru talman! Det är glädjande att riksdagen i dag beslutar om kommunernas skyldighet att sörja för att de som så önskar får tillgång till familjerådgivning. Utskottet menar att familjerådgivningen är av stort värde och att det är angeläget att verksamheten fortlever. Kommunerna bör ges frihet att praktiskt ordna verksamheten utifrån lokala förutsättningar.

I propositionen anges inte vilka uppgifter familjerådgivarna skall ha, men i specialmotiveringen sägs att tanken är att familjerådgivarna liksom hittills skall ha som huvuduppgift att genom samtal medverka till bearbetning av samlevnadsproblem och konflikter. Dessutom anges ytterligare en uppgift: att förmedla kunskap och sprida information om samlevnad.

Fru talman! "En av de allra viktigaste utmaningarna för framtiden är att ge bättre förutsättningar för trygga familjer och för barnens uppväxt och omvårdnad", sägs i regeringsförklaringen 1992. Den familjesplittring som äger rum i vårt land drabbar många människor årligen och framför allt barn. Att plötsligt uppleva att den grundläggande trygghet som finns i familjen raseras kan hos både yngre och äldre familjemedlemmar sätta djupa spår för lång tid framöver. Samhället har därför mycket att vinna på att uppvärdera, stötta och stödja den mest naturliga av alla närmiljöer, dvs. familjen. Samhället kan genom familjerådgivarna ha en beredskap att hjälpa familjer som får det svårt. Detta måste självfallet vara det viktigaste, att ge stöd i krissituationer.

En annan mycket viktig uppgift är att informera om samlevnad, framför allt inom skola, barnomsorg och hälsovård. Dessutom är familjerådgivningen en värdefull resurs i föräldrautbildning. Även här tror jag att familjerådgivarna kan vara samhällets spjutspetsar när det gäller att främja föräldraskapets stora betydelse och att uppvärdera föräldrarollen.

Inriktningen av familjerådgivningen bör vara att äktenskapet främjades som bästa grund för familjebildning och att vikten av trohet och respekt markerades emellan lyfts fram. Som en motvikt till den i massmedierna ofta ytliga synen på samlevnad måste det ömsesidiga ansvarstagandet och betydelsen av trofast kärlek mellan makar emellan och mellan barn och föräldrar betonas. Stabila familjerelationer bör vara ett viktigt mål i samhällets familjepolitik.

Fru talman! I min motion 1993/94:So7 har jag lyft fram äktenskapet, föräldraskapet och föräldrautbildningen som betydelsefulla delar och begrepp i familjerådgivarnas arbete. Jag hoppas att dessa delar inte glöms bort när lagen träder i kraft den 1 januari 1995.

1994 är utlyst som familjens år av FN under mottot: I familjen läggs grunden för ett demokratiskt samhälle. Familjerådgivningslagen blir därför ett viktigt bidrag när det gäller att öka tryggheten för små och stora familjemedlemmar.

Fru talman! Jag yrkar härmed bifall till hemställan i utskottets betänkande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 14 §.)

5 § Import av och partihandel med starköl

Föredrogs
socialutskottets betänkande
1993/94:SoU9 Import av och partihandel med starköl (prop. 1992/93:253).

Anf. 16 RINALDO KARLSSON (s):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till vår reservation i detta betänkande. Betänkandet är mycket tunt. Jag skall också fatta mig ganska kort.

Även om det är ett tunt betänkande är det en allvarlig fråga vi i dag behandlar. Den är allvarlig av flera anledningar. Först och främst är detta en del av avmonopoliseringen, som en del av er kanske tycker är bra. I dag diskuterar vi alkoholen i vårt land. Alkoholen debatteras också flitigt i ett Europaperspektiv, och många vill att vi skall avskaffa monopolet. Alkohol, i synnerhet öl, är en av de allvarligaste frågor vi har i dag, tack vare att folk nonchalerar den. Många gånger är öl en inkörsport till ett alkoholberoende. Det har blivit fint att dricka öl, och det anses oskyldigt. Jag menar att det därför är farligt.

Vad har nu detta med betänkandet att göra, att öl är farligt? Här handlar det om att släppa importen av öl fri för var och en som handskas med olika typer av restaurangverksamhet. Restaurangrörelsen är mycket omdebatterad. Jag vill inte generalisera och slänga fula ord efter restaurangrörelsen. Men branschen är ett ganska stort problem. Vi vet att det förekommer att man jobbar svart och att man har olika saker för sig. Om branschen får rätten att fritt importera öl kommer det att försvinna öl på vägen. Det handlar inte bara om att staten inte kan få in skatten. Det är ett problem för sig. Jag tänker mest på hela alkoholproblemet.

Vi läste i dagens tidning att öl också försvinner på vägen ut ur Sverige. Det är också ett problem i sig. Om vi skulle få tusentals importörer i detta land reser det många frågor, både om kvaliteten och styrkan på ölet. Vi vet att man i dag blandar vatten i starköl för att få mellanöl, t.o.m. i bryggerierna. Öl innehåller ända upp till 12 % alkohol. I Danmark kan man köpa

öl med 12 % alkohol. Jag har själv druckit det. Jag tillhör inte nykteristerna. Därför känner jag till allvaret i det hela. Jag pratar från den synvinkeln.

Vi måste se upp. Det vi nu diskuterar är ingen oskyldig vara. Jag tror att vi kan vara överens om att vi inte skall importera 96-procentig eller 100-procentig alkohol till detta land och att vi inte heller skall släppa monopolet när det gäller att importera vin och starkare drycker, men ölen bortser vi ifrån.

Var är riksdagens nykterister i dag? Jag ser en del framför mig i kammaren. Detta är inte bara en debatt för nykteristerna utan för hela svenska folket. Jag vill betona att vi måste se upp. Ölkonsumtionen är ett mycket större problem än vad vi tror.

Vi ser hur restauranger gör reklam för öl på gator och torg. Det står "Kom in här och drick en öl!". Jag tror att jag drack en häromdagen för 18 kr. Det var så billigt att man kan dricka två. Detta tror jag är livsfarligt.

Jag uppmanar kammaren att inte nonchalera problemet. Vi är få här i kammaren, men jag vet att många lyssnar ute i landet.

Vad håller regeringen egentligen på med? Man har tillsatt en alkoholkommission som skall skriva klart sitt betänkande innan året är slut, men regeringen kör sitt eget "race" vid sidan om. Det är inte första gången. Frågan om husläkare utreds vid sidan om. Regeringen kör rakt över folk i full speed. Folk hinner inte hänga med utan avvaktar utredningar som skall komma. Regeringen kör sitt eget "race" vid sidan om. Det måste bli ett slut på det sättet att fatta beslut. Det kommer att utgöra en fara för hela den svenska demokratin.

Fru talman! Jag skall inte bli mer långdragen. Jag hoppas att andra har lyssnat och tar över debatten utifrån sina egna synpunkter. Frågan är betydligt allvarligare än vad tjockleken på betänkandet visar.

Anf. 17 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Den föreliggande propositionen om möjligheter till import av starköl och om att underlätta för bryggerierna att direktimportera starköl visar på ett mycket tydligt sätt vilken hycklande inställning som regeringen och den borgerliga majoriteten har i alkoholfrågan.

Å ena sidan talar man i väldigt många sammanhang om alkoholens offer. I regeringsdeklarationen lyfte man särskilt fram barn till alkoholister. I en rad andra sammanhang – inte minst i EG-förhandlingarna – hävdar regeringen att alkoholfrågan är oerhört väsentlig och att den i hög grad skall påverka Sveriges ställningstagande.

Regeringen och samtliga partier ställer sig såvitt jag har förstått bakom WHO:s mål att minska alkoholkonsumtionen med 25 %. Det är den ena sidan.

Vad innebär den andra sidan av regeringens alkoholpolitik? Jo, den innebär att man på olika sätt underlättar tillgängligheten och ökar tillgången på alkohol. Det visar sig på olika områden.

EES-avtalet underlättar grundligt just alkoholtillgängligheten i vårt land. Alldeles för få människor upptäckte alldeles för sent att det var fallet.

Jag menar att direktimporten av starköl kraftigt ökar tillgängligheten och förmodligen också den mängd alkohol och starköl som kommer att serveras i landet.

Den föreliggande propositionen, som föreslår att utländska tillverkare av starköl skall ges möjlighet att sälja direkt på den svenska marknaden, kommer väsentligt att bidra till att ytterligare öka starkölskonsumtionen. Vi vet att den är på uppgång.

Det är inte en uppgång som jag tycker är positiv. Om vi menar allvar med påståendena om att vi vill minska alkoholkonsumtionen och ser att alkoholen orsakar omfattande skador och att starkölen på intet sätt är undantagen, vilket Rinaldo Karlsson föredömligt framhöll tidigare, så måste vi också ta konsekvenserna av det. Då kan vi inte acceptera att regeringens förslag går igenom.

Fru talman! Vi vet att det finns en omfattande symbios mellan bryggerinäring – de som tillverkar starköl – och restauranger. Vi vet att man på olika sätt lockar kunder – gärna unga – till en alkoholkonsumtion genom att lova billiga priser och trevlig samvaro. Vi vet också att bryggerinäringen har en omfattande lobbyverksamhet i EG för att motverka de försök jag ändå uppfattar att regeringsförhandlingarna gör för att få EG att acceptera Sveriges syn på alkoholpolitiken.

Jag är rädd för att symbiosen mellan bryggerierna, importörerna och restaurangerna ytterligare kommer att öka om propositionen går igenom.

Vi i Vänsterpartiet vill ha en ytterligare skärpning av reglerna. Vi vill inte bara avslå propositionen utan också ha en återgång till de regler som gällde före 1977. Dessa regler angav att även de svenska försäljarna skulle sälja genom Systembolaget.

Fru talman! Jag är ytterligt förvånad över propositionens innehåll. Många tunga remissinstanser har varit mycket kritiska och gått emot propositionen. Jag tycker att regeringspartiernas representanter i utskottet borde ha besinnat sig, stannat upp och konstaterat att förslaget inte för alkoholfrågan framåt i Sverige.

Så är inte fallet. Man har genomdrivit propositionens förslag och inte ändrat dem på någon punkt.

Därför vill jag, fru talman, i första hand yrka bifall till min motion, och i andra hand till den socialdemokratiska reservationen. Det minsta man kan begära av samtliga partier är att den instans som har att på bred parlamentarisk grund se över hur vi skall minska alkoholskadorna och alkoholkonsumtionen i vårt land åtminstone får behandla frågan. Förhoppningsvis kan man komma fram till ett gemensamt ställningstagande. Riksdagen skall inte föregå Alkoholkommissionens ställningstagande.

Fru talman! Jag yrkar alltså bifall till min motion vad gäller propositionen och betänkandet om partihandel med starköl.

Anf. 18 ULLA ORRING (fp):

Fru talman! Det övergripande målet för svensk alkoholpolitik är att begränsa den totala alkoholkonsumtionen. Att genomföra denna målsättning och därigenom tränga tillbaka missbruk och motverka alkoholskador är och kommer att vara den viktigaste socialpolitiska uppgiften.

Det är uppenbart att missbruk av alkohol leder till skador av olika slag såväl för enskilda som för samhället. Grundläggande åtgärder blir inte minst

att åstadkomma återhållsamma alkoholvanor och satsa mer på förebyggande insatser och på information – särskilt till den unga generationen.

I olika sammanhang, inte minst här i riksdagen och genom regeringens ställningstagande för att inrätta en alkoholkommission, har målsättningen kommit till konkreta uttryck. Alkoholkommissionens arbete för att genomföra åtgärder i syfte att stoppa upp missbruket är nu i sitt slutskede.

Det kan därmed också vara lämpligt att påminna om alkoholkommissionens särskilda uppgift att se över delar av det svenska regelsystemet. Om det behöver förändras med hänsyn till EG:s regelverk bör kommissionen lägga fram förslag till reviderad lagstiftning. Kommissionen skall även kartlägga och redovisa de ökade svårigheter att uppfylla de alkoholpolitiska målen som en svensk anpassning till EG kan inrymma.

Detta konstateras också i socialdemokraternas reservation, där det framhålls att man bör vänta med beslut i fråga om import och handel med starköl tills Alkoholkommissionens arbete är färdigt.

Vi skall i dag fatta beslut beträffande sådan import. Majoriteten i utskottet delar inte reservanternas bedömning. Vi har i utskottsmajoritetens skrivning velat betona vår grundläggande inställning till alkoholfrågorna. Jag vill än en gång kraftigt understryka vår målsättning inom alkoholpolitiken.

Reservanterna anför att det föreliggande förslaget skulle strida mot vår målsättning. Jag vill på det bestämdaste ta avstånd från detta. Jag vill också ta avstånd från Rinaldo Karlssons yttrande att det nu handlar om att släppa importen fri för varje restaurang. Så enkelt är det inte.

Vi avvisar från utskottets majoritet av flera skäl den inställning som socialdemokraterna ger uttryck för. Bl.a. har efter det att kommissionen tillsattes en ny konkurrenslag satts i sjön. Lagen är utformad efter förebild av Romfördraget och EES-avtalets konkurrensregler.

Genom den lagen har Sveriges riksdag ställt sig bakom regler innebärande principiella förbud mot konkurrensbegränsande samarbete mellan företag och mot missbruk från ett eller flera företags sida av en dominerande ställning på marknaden. Denna reglering träffar alla former av konkurrensbegränsande samarbete.

Ett sådant föreligger ju i dag vad avser leverans av starköl till näringsställen. Enbart svenska starkölstillverkare tillåts leverera direkt till restauranger. För utländska tillverkare tillämpas ett annat system.

Detta förhållande är klart konkurrensbegränsande gentemot utländska tillverkare. Dessutom uppstår ett starkt beroende genom den koppling som den svenska bryggerinäringen har till restaurangerna.

Det förslag som vi från majoritetens sida vill genomföra handlar enbart dels om att uppnå likställighet beträffande tillgängligheten på den svenska marknaden mellan utländska och svenska tillverkare, dels om att utländska tillverkare skall ges möjlighet att föra in eget tillverkat starköl i landet, samtidigt som restauranger med serveringstillstånd får rätt att inköpa starköl direkt från tillverkaren, oberoende av om det tillverkats i Sverige eller utomlands. Detta innebär att konkurrensen mellan svensktillverkat och utländskt starköl kan utövas på lika villkor.

Inför EES-avtalets genomförande och ett svenskt närmande till EG är det

nödvändigt att diskriminerande regler avskaffas, och detta beslut skall ses i den andan. Detta är vad Sveriges riksdag i dag skall ta ställning till.

Det går självfallet aldrig att förutse alla tänkbara konsekvenser, men vi har fortfarande fullt brukbara instrument för att följa utvecklingen inom restaurangbranschen. De myndigheter som har ansvaret för tillsynen över alkoholhanteringen, såsom kommunerna, länsstyrelserna och Socialstyrelsen, kommer att få behålla sitt ansvar.

Det kan inte nog poängteras att restauranger som serverar starköl står under – låt mig säga så – daglig tillsyn från såväl länsstyrelse och polis som socialtjänst. Sköts inte en restaurang korrekt ur redlighets- och alkoholpolitisk synpunkt, kan och kommer dess serveringstillstånd att dras in.

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till förslagen i propositionen, dvs. bifall till utskottets hemställan, och avslag på reservationen vid utskottets betänkande. Jag yrkar likaså avslag på den motion som Eva Zetterberg hänvisade till.

Anf. 19 RINALDO KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Det är egentligen litet förvånansvärt att socialdemokrater skall behöva debattera mot folkpartister i nykterhetsfrågor. Våra båda partier har varit de främsta förespråkarna för skärpta restriktioner för alkoholkonsumtionen.

Om Ulla Orring tror att det inte blir ett större inflöde från utlandet när restauranger får importera öl, måste jag säga att hon är naiv. Jag vet att det kommer att bli ett stort inflöde. Det är i och för sig fråga om restauranger med serveringstillstånd, men det har utdelats tillstånd också till restauranger som inte sköter sig exemplariskt. Det kan vi dagligen läsa om i tidningarna.

Det är också otvivelaktigt så att starkölet kommer att fara ut på marknaden innan det når fram till restaurangerna. Konsumtionen kommer att öka, och priskriget kommer att bli livligare än i dag. Starkölet kommer att bli en s.k. lockvara.

Jag tror för min del att detta är ett sätt att börja smyga in ett borttagande av monopolet. Kom ihåg vad jag nu säger! Vi talar nu bara om styrkegrader, men det är fråga om alkohol. Släpper vi importen av starköl fri, kommer vi nästa gång att släppa vinet och därefter starkspriten fria. Vi resonerar nu bara om alkoholstyrkan, men det är fråga om ett fritt flöde över gränserna, och på detta sätt kommer konsumtionen att öka. Vill Sveriges riksdag detta, må det vara okej, men att liberalernas Bengt Westerberg skulle gå i spetsen för en sådan utveckling trodde jag att jag aldrig skulle få uppleva. Men vi får väl se om han ändrar sig.

Anf. 20 ULLA ORRING (fp) replik:

Fru talman! Jag kan inte uppfatta Rinaldo Karlssons inlägg på annat sätt än att han förespråkar konkurrenshindrande åtgärder. Det är i och för sig inte något nytt från ett socialdemokratiskt parti.

De farhågor som Rinaldo Karlsson radar upp är inte relevanta. Vi har en stor alkoholkonsumtion i Sverige, vilken vi inom ramen för Alkoholkommisionens arbete försöker att begränsa. Vi vill satsa mycket mer på information och kunskap hos många ungdomar. Genom den skärpta tillsyn som Alkohol-

kommissionen skall föreslå kommer länsstyrelser, socialtjänst, polis och andra myndigheter att åläggas ett större ansvar än vad de har i dag för att hålla efter de delar av restaurangnäringen som inte sköter sina åligganden.

Jag tror inte alls att vi skall se det här som ett första steg mot att upphäva monopolet. Om Rinaldo Karlsson har följt med i den debatt som har förts om detaljhandelns önskemål om att få försälja vin i livsmedelsbutiker, vet han att Socialdepartementet klart har uttalat att detta är förbjudet enligt svensk lag.

Jag är ledsen över att Rinaldo Karlsson inte lyssnade när jag i mitt anförande tog upp de viktiga åtgärder som vi måste tillgripa i det svenska samhället för att hålla tillbaka alkoholmissbruket. Vi har fortfarande en hög målsättning för detta arbete.

Anf. 21 RINALDO KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Ulla Orring behöver inte vara ledsen. Jag lyssnade mycket noga och sade också att liberalerna och socialdemokraterna har varit de främsta förespråkarna för att hålla alkoholkonsumtionen nere.

Jag tycker också att det är viktigt att man lyssnar på vad som sägs från det organ, Alkoholkommissionen, som bl.a. Ulla Orring sitter med i. Den vill att vi skall avvakta de förslag till regler som kommissionen skall lägga fram.

Ulla Orring är ute och seglar om hon menar att jag är förespråkare för förbud och monopol. Jag trodde dock att vi var överens om inriktningen att man kan lägga vissa restriktioner på alkoholen. Vi kan inte låta alkoholen flöda. Det är inte köttfärs som vi talar om, utan om något som försämrar folkhälsan i vårt land.

Vi bör därför vidta motåtgärder. Genom vissa restriktioner bör vi hålla konsumtionen nere. Här blandas äpplen och päron när det sägs: Socialdemokraterna är för en politik som innebär att man inte fritt skall kunna importera över gränser. Men nu är det alkohol vi diskuterar. Kan vi inte vara överens om att alkohol utgör en fara för folkhälsan?

Anf. 22 ULLA ORRING (fp) replik:

Fru talman! Jag drar slutsatsen, Rinaldo Karlsson, att Socialdemokraterna vill hålla fast vid konkurrensbegränsande åtgärder. Det handlar ju om att företag skall få arbeta på lika villkor. Inte ens Rinaldo Karlsson kan väl tycka det vara särskilt rättvist att svensk bryggerinäring skall få leverera direkt till restauranger och näringsställen, om inte den utländska bryggerinäringen får göra det.

Det är absolut inte fråga om att släppa starköl fritt, utan denna införsel skall ju enbart avse de restauranger som har tillstånd att servera starköl. Vi har också instrument i vår hand att kunna kontrollera dessa restauranger. Det kommer att ske en skärpning vad gäller tillsynen.

Det beslut som tidigare fattats av riksdagen om den nya konkurrenslagen kan då följas. Eller, Rinaldo Karlsson, skall det beslutet inte gälla alla områden?

Anf. 23 EVA ZETTERBERG (v) replik:

Fru talman! Jag vill meddela att jag har blivit uppmärksammas på att jag av formella skäl inte kan yrka bifall till min motion. Därför yrkar jag bifall till den socialdemokratiska reservationen.

Till Ulla Orring vill jag rikta några kommentarer. Ulla Orring hävdar att man från regeringspartiernas sida har en mycket hög målsättning vad gäller att minska alkoholkonsumtionen. Jag har oerhört svårt att se det, Ulla Orring. I själva verket ökar ni tillgängligheten genom att underlätta för importörer av starköl. Det kan inte ha undgått Ulla Orring att starkölskonsumtionen redan i dag har ökat. En sådan konsumtion underlättas det för genom detta förslag.

Oegentligheterna i bryggerinäringen fick vi senast i dag exempel på när det gäller det som Pripps utsatts för vid förespeglade leveranser från Sverige. Vad är det som säger att samma problem inte kan komma att uppstå i motsatt riktning – till Sverige?

Låt mig, Ulla Orring, ta upp frågan om konkurrensförhållandet. Från utskottsmajoritetens sida hävdas ju att den här förändringen måste genomdrivas av det skälet. Om man nu är så angelägen om att svenska producenter i bryggerinäringen inte skall ha fördelar framför den utländska bryggerinäringen är det bara att yrka bifall till Vänsterpartiets motionsförslag. Precis det förslaget har Vänsterpartiet lagt fram, nämligen en återgång till reglerna som gällde före 1977. Dessa regler innebar att även svensk bryggerinäring var tvungen att gå via Systembolaget.

Anf. 24 ULLA ORRING (fp) replik:

Fru talman! Tillgängligheten av öl, vin och sprit, som Eva Zetterberg berör, är en väldigt viktig fråga. Men fortfarande anser jag att Eva Zetterberg har missuppfattat den fråga som vi nu diskuterar, eftersom det här handlar om att leverera en viss vara till de restauranger som har tillstånd att servera den. Det handlar inte om någonting annat.

Att återgå, som Eva Zetterberg vill, till det som gällde före 1977 är att hänge sig åt mer krångel och formell hantering, utan att det på något sätt påverkar nykterheten. Det framgår också av de yttranden som remissinstanserna lämnat i denna fråga. Kammarrätten i Stockholm säger klart att framlagt förslag innebär att de diskriminerande inslagen i lagen om handel med drycker avskaffas. Det betyder också att antalet aktörer blir tämligen begränsat, eftersom endast tillverkaren ges rätt att bedriva partihandel.

Jag hävdar att framlagt förslag vilar på uppfattningen att det skall ges rätt till konkurrens på lika villkor vad gäller distribution av starköl till olika näringsställen; det skall råda likställighet mellan utländska och svenska tillverkare.

Anf. 25 EVA ZETTERBERG (v) replik:

Fru talman! Ulla Orring svarar inte på min fråga. Om man nu verkligen vill åstadkomma lika konkurrens mellan utländska och svenska tillverkare av starköl, är det ju bara att jämställa dem och gå tillbaka till det system som vi i Sverige hade tidigare.

Jag har också mycket svårt att förstå att inte Ulla Orring inser att en sådan

här lagförändring kommer att öka alkoholkonsumtionen, eftersom det innebär ett underlättande av införsel. Det är visserligen inte bra med krångel och byråkrati – ingen gillar det speciellt mycket. Men i det här fallet är det fråga om att på olika sätt minimera tillgängligheten av alkohol genom att inte ytterligare underlätta införseln.

Vi som är småförbrukare av alkohol får då ta vissa olägenheter. Men här kommer regeringspartiernas hycklande inställning in. Man är inte beredd att ta de olägenheter som det kan innebära att gå längre för att genomföra en verklig minskning av alkoholkonsumtionen och för att minska missbruket. Jag är beredd att hålla med Rinaldo Karlsson, som undrar vad det är som säger att detta förslag inte är ett första steg mot att sedan gå vidare och underlätta för import och försäljning av vin och starksprit i exempelvis Konsumbutiker.

Bl.a. sådana farhågor har vi i Vänsterpartiet tagit upp i fråga om EES-avtalet och ett svenskt EG-medlemskap. Detta förslag rimmar illa med den ambition som regeringen uttalat i EG-förhandlingarna, nämligen att Sverige självt skall bestämma dess alkoholpolitik.

Anf. 26 ULLA ORRING (fp) replik:

Fru talman! Jag vill på det bestämdaste avvisa Eva Zetterbergs påstående vad gäller utskottets bedömning i de alkoholpolitiska frågorna. Regeringspartierna har fortfarande inställningen att missbruk skall hållas tillbaka och att det bör satsas mer på information, utbildning, m.m. Det gav jag också uttryck för i mitt huvudanförande.

Jag svarade Eva Zetterberg på frågan om konkurrensbegränsning och dess effekter, om man skulle följa det förslag som Eva Zetterberg lagt fram i sin motion. En konkurrensbegränsning skulle på intet sätt leda till en minskad ölkonsumtion utan till en ökad byråkrati. Det är min bestämda uppfattning.

Vi har instrument på olika områden i samhället att genom kommuner, länsstyrelser och polis hålla efter de restauranger som missköter givna tillstånd. Och vi talar fortfarande enbart om att tillverkare av utländskt öl skall få leverera till restauranger som har tillstånd att servera öl.

Denna lag syftar till att åstadkomma lika villkor för både svenska och utländska tillverkare av öl. Den oheliga allians som uppstått mellan bryggerinäring och andra förespråkare är förvånande. Det är mycket egendomligt att man uppenbarligen missförstår syftet med den föreslagna lagstiftningen.

Anf. 27 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Den proposition som nu diskuteras i kammaren är en följd av EES-avtalet, en följd av att EES-avtalet förväntas träda i kraft vid årsskiftet. Det är inte ett slags förtida anpassning till ett EG-medlemskap som det handlar om.

I EES-förhandlingarna tvingades Sverige medge att dagens regler för försäljning av starköl i Sverige är diskriminerande i förhållande till utländska producenter. Det är bakgrunden till framlagt förslag.

Jag aviserade också i den s.k. EES-propositionen att det här förslaget skulle komma, och det ledde då inte till någon erinran från kammaren.

De regler som nu föreslås är också principiellt viktiga för de diskussioner

med EG som pågår. Som kammaren väl känner till är våra ambitioner i förhandlingarna att övertyga EG om att vi från svensk sida inte är ute efter att diskriminera några utländska producenter, utan att det är av hälsopolitiska skäl som vi är angelägna om att slå vakt om svensk alkoholpolitik. Starkölspropositionen skall ses i det här ljuset, liksom den testförsäljning som just nu pågår i systembutikerna.

Det finns inte någon anledning att tro att åtgärderna, möjligheterna att sälja starköl direkt i restaurangerna och testförsäljningen i systembutikerna, kommer att leda till någon ökning av alkoholkonsumtion eller alkoholskador.

Restauranger som har tillstånd att sälja alkohol kan redan i dag sälja obegränsade mängder av starköl. Jag tycker alltså att det är svårt att förstå den koppling som Rinaldo Karlsson och Eva Zetterberg gjorde, nämligen att den möjlighet som öppnas skulle leda till kraftigt ökad försäljning.

Däremot skulle naturligtvis ett avskaffande av framför allt detaljhandelsmonopolet allvarligt försvaga svensk alkoholpolitik. Om man, vilket ni tidigare i diskussionen var inne på, skulle börja sälja alkohol i Konsumbutiker, ICA-butiker eller i butiker av motsvarande slag – man har i debatten talat om s.k. licensierade butiker – är det ingen tvekan om att det skulle leda till en kraftigt ökad försäljning, kraftigt ökad konsumtion och kraftigt ökade skador.

Därför måste inriktningen i de förhandlingar som vi nu bedriver med EG vara att sträva efter att få förståelse för denna svenska ståndpunkt. Vi måste alltså slå vakt om den s.k. desintresseringsprincipen i alkoholhanteringen.

Vi går nu in i avgörande förhandlingar med EG. För att vi skall klara av att föra en bra alkoholpolitik i förhandlingarna, är det nödvändigt att EG tror på oss när vi säger att vi inte är ute efter att diskriminera.

Propositionen som nu diskuteras har varit ett av våra tyngsta bevis för att vi, i de diskussioner som förs med EG, inte är ute efter att diskriminera. Om det vapnet slits ur våra händer är det klart att vår förhandlingsposition försvagas en hel del.

Fru talman! Från och med det årsskifte som nu ligger framför oss är vi bundna av EES-avtalet. Det innebär att frågor som blir föremål för behandling i svensk domstol också kan hamna i EG/EFTA-domstolen. När den skall yttra sig till en svensk domstol kommer den svenska domstolen i sin tur att inhämta yttranden från EG-kommissionen, och vad EG-kommissionen säger till domstolen kommer att vara av mycket stor betydelse för vilka slutsatser den kommer fram till. I de diskussioner vi nu för med EG-kommissionen har vi därför varit angelägna om att nå fram till en uppgörelse så snart som möjligt, innan några frågor behandlas i EG/EFTA-domstolen.

Om vi lyckas med det kommer nämligen kommissionen att i sitt yttrande till domstolen säga att svensk alkoholpolitik är förenlig med de regler som gäller för EG. Då är våra chanser att vinna i domstolsförhandlingarna utomordentligt goda.

Om vi inte skulle nå fram till en uppgörelse inom rimlig tid finns det en betydande risk för att det blir EG/EFTA-domstolen, i stället för Sveriges riksdag, som kommer att lägga fast den svenska alkoholpolitiken. Ingen av oss önskar den utvecklingen.

Förslagen i propositionen strider inte mot alkoholpolitiska intressen. I själva verket är det precis tvärtom. De som säger nej till förslagen i propositionen kommer att spela rysk roulette med svensk alkoholpolitik.

Fru talman! Även om vi skulle nå ett mycket gott förhandlingsresultat i diskussionerna med EG, kommer öppningen mot Europa att på olika sätt kräva en viss tyngdpunktsförskjutning i den svenska alkoholpolitiken. Jag vill understryka att det inte innebär att vi skall revidera målen, utan att vi bör ändra sammansättningen av de medel som vi använder i alkoholpolitiken. Jag tror t.ex. att det är realistiskt att anta att det blir svårt att använda prispolitiken lika aktivt som vi skulle kunna göra om Sverige var mer isolerat.

Detta var själva utgångspunkten när regeringen tillkallade Alkoholpolitiska kommissionen. Den har alltså till uppgift att fundera just på hur tyngdpunkten skall läggas i den svenska alkoholpolitiken inför EG. Vår gissning är att kommissionen kommer att föreslå en betydligt större omfattning av de insatser som vi nu gör i form av förebyggande åtgärder, information, kampanjer och liknande. Därför har vi också i det budgetförslag som kommer att föreläggas riksdagen i början på januari reserverat betydande belopp för att kunna motsvara de förslag som kommissionen antas lägga fram.

Fru talman! Motståndet mot förslaget i propositionen kommer från en ohelig allians, som Ulla Orring kallade det. Här finns bryggare, som vill att vi skall misslyckas i förhandlingarna med EG. De vill gärna att EG/EFTA-domstolen skall avgöra svensk alkoholpolitik, därför att de räknar med att det kommer att gagna deras intressen, i den ständigt pågående diskussion som vi för med Bryggareföreningen och de företag som är anslutna dit. De vill i slutändan nå målet att kunna sälja starköl i livsmedelsbutikerna. Det är deras skäl för att säga nej till förslaget.

Nykterhetsrörelsens företrädare tror å andra sidan att vi kan blunda för att Sverige nu kommer att vara anslutet till EES-avtalet från årsskiftet och att det inte kräver några som helst åtgärder från svensk sida. Vi kan inte följa de lockropen heller, om vi skall bedriva en effektiv alkoholpolitik i Sverige.

Det är inte heller rimligt med en återgång till de regler som gällde före 1977, som Eva Zetterberg förespråkade. De ledde till massor av byråkrati, pappershantering och annat, men de hade inte någon alkoholpolitisk effekt. När vi tog bort de reglerna, dvs. om att all försäljning från svenska bryggerier till restaurangnäringen formellt skulle ske genom Vin & Sprit och Systembolaget, ledde det inte till en kraftigt ökad alkoholkonsumtion. I själva verket följdes detta beslut, kompletterat med en rad andra beslut, av minskad alkoholkonsumtion under en rad år. Jag skall inte säga att detta beslut var en orsak till den minskade alkoholkonsumtionen, men det visar ändå alldeles tydligt att det går att uppnå en minskning av alkoholkonsumtionen även om man genomför den här typen av organisatoriska förändringar.

Därför är min slutsats, fru talman, att det för oss som vill slå vakt om en restriktiv alkoholpolitik och som menar att den skall utformas här i riksdagen, inte av EG/EFTA-domstolen, är nödvändigt att visa att vi inte är ute efter att gynna svenska producenter på bekostnad av utländska producenter.

Det är bakgrunden till det förslag som kammaren i dag behandlar. Jag hoppas livligt att kammarens majoritet kommer att stödja detta förslag.

Prot. 1993/94:39
8 december 1993

*Import av och
partihandel med
starköl*

Anf. 28 RINALDO KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Herr socialminister! Det var också min tanke och tro att det är i riksdagen som vi bestämmer saker och ting. Men Bengt Westerberg uttrycker sig så att vårt öde redan verkar vara bestämt, i och med att vi har undertecknat EES-avtalet. Det kommer inte att bli lätt för oss som är förespråkare för en Europamarknad att hävda den, om vi över huvud taget inte kan hävda rätten att fatta egna beslut i riksdagen.

Jag trodde inte i min vildaste fantasi att konkurrenslagen var överordnad folkhälsan. Jag trodde att folkhälsan stod över allt annat. Men nu verkar det som om det är konkurrenslagen som har tagit över också folkhälsan i detta land. Det trodde jag inte att man skulle få höra från en socialminister.

Att ölkonsumtionen kommer att öka är det väl ändå inget tvivel om. Både jag och Bengt Westerberg har levt i 50 år – vi vet ungefär hur det ser ut här i landet. Tillgängligheten kommer att öka konsumtionen – det är helt klart.

Jag känner också oro över att öl inte räknas som alkohol. Det är också ett jättestort problem. Öl är alkohol. Släpper vi det fritt nu så att man kan ta in det hur man vill kan det också mycket lättare distribueras till butikerna än t.ex. vin och sprit. Det är en inkörsport till att man släpper lös det hela. Det här är bara början på det helvete vi kommer att få uppleva!

Anf. 29 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Riksdagen har ställt sig bakom EES-avtalet. Det har såvitt jag vet också Rinaldo Karlsson gjort. När riksdagen behandlade EES-avtalet förelåg det mycket tydlig information om att det skulle få vissa konsekvenser för hanteringen av starkölet. Jag aviserade i propositionen att jag skulle återkomma till riksdagen med förslag – det blev något försenat i förhållande till vad jag angav i propositionen. Det var alldeles tydligt att det var nödvändigt att göra någonting för att skapa konkurrensneutralitet, och en återgång till de gamla reglerna tycker jag är olämplig. Det här har befunnits vara den lämpligaste lösningen på problemet att skapa konkurrensneutralitet.

Rinaldo Karlsson säger att tillgängligheten kommer att öka. Men detta förslag i sig ökar ju inte tätheten av restauranger eller någonting annat. De restauranger som finns får möjlighet att importera starköl och kan sälja det vidare, men redan i dag har restauranger med tillstånd möjlighet att sälja hur mycket starköl som helst, också från utländska bryggerier, även om de köper det via Vin & Sprit och Systembolaget. Där sker alltså ingen som helst förändring.

Precis som Rinaldo Karlsson tycker jag – och det är ett allmänt problem – att vi dricker för mycket alkohol i Sverige och att vi har för omfattande alkoholskador. Men det kan vi inte komma åt genom att säga nej till konkurrensneutralitet på det här området, utan det måste vi komma åt genom andra, förebyggande insatser. Sådana är vi beredda att göra. Regeringen kommer också tillbaka till det i den folkhälsoproposition som föreläggs riksdagen i vår.

Anf. 30 RINALDO KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Bengt Westerberg har inför denna riksdag sagt att alkoholfrågorna inte är några problem i förhandlingarna med Europeiska gemenska-

pen. Vi kommer att klara monopolen när det gäller alkohol – det har Bengt Westerberg själv sagt och därmed kanske invaggat oss i en falsk säkerhet. Jag trodde faktiskt att det gällde all alkohol! Men det är möjligt att jag är enfaldig – det får någon annan avgöra; själv tycker jag inte det.

Är det inte alkohol i öl? Är det inte det – då vet jag inte riktigt vad vi resonerar om. Men Bengt Westerberg har inför denna kammare deklarerat att alkoholen är undantagen på grund av att den utgör en risk för folkhälsan. Jag tycker att den fortfarande är det.

Anf. 31 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Jag vet inte om jag har sagt att det inte är några problem – det skulle förvåna mig mycket om jag hade uttalat mig så.

Det är klart att det är jättestora problem att övertyga EG om rimligheten i svensk alkoholpolitik. Vi har vidtagit en rad extraordinära åtgärder just för att övertyga EG. Vi har haft företrädare för EG på plats i Sverige för att visa hur det svenska Systemet fungerar. Rader av tjänstemän och politiker har varit nere i EG och diskuterat med dess politiker för att övertyga dem om rimligheten i svensk alkoholpolitik. Vi har under den processen gjort betydande framsteg. Därför är jag optimistisk om att vi skall komma fram till en bra uppgörelse med EG. Men en avgörande förutsättning för att vi skall lyckas med det är att EG tror på oss när vi säger att vår avsikt inte är att diskriminera utländska producenter, utan att det är just folkhälsoskäl som gör att vi driver den här frågan.

Skulle riksdagen i dag säga nej till det här förslaget – och särskilt om den gör det med de skäl som Rinaldo Karlsson framför – kommer man nere i Bryssel naturligtvis att säga sig att detta bara var munväder från svensk sida och att vi inte alls har några tankar på att låta bli att diskriminera utländska producenter. Det skulle i alla fall innebära en stor risk för bakslag och minska våra möjligheter att nå ett gott förhandlingsresultat.

För att vi skall nå ett bra förhandlingsresultat är det oerhört viktigt att kammaren i dag bifaller propositionen, så att detta tunga argument i förhandlingarna visar sig vara korrekt och inte tillbakavisas av riksdagen. Annars blir beskedet till mig och mina medarbetare, som för de här diskussionerna: Ni har ju inte er riksdag med er! Därför kan vi inte lita på vad ni säger i de här diskussionerna. Det vore mycket allvarligt.

Anf. 32 EVA ZETTERBERG (v) replik:

Fru talman! Jag skall inte upprepa de argument som jag tog upp i diskussionen med Ulla Orring, men detsamma gäller Bengt Westerberg och regeringen: Ni har en i mina ögon hycklande inställning till alkohol och när det gäller viljan att ta itu med alkoholproblemen i Sverige.

Det jag särskilt vill ta upp med Bengt Westerberg gäller EES-avtalet. När frågan om EES-avtalet behandlades i riksdagen tog mitt parti, framför allt genom Gudrun Schyman, upp just möjligheterna att driva svensk alkoholpolitik även vid ett EES-avtal. Det har alltså förekommit; det kanske är något som Bengt Westerberg i dag inte vill erkänna, men vi tog alltså upp farhågorna för att det inte skulle bli möjligt att fortsätta att bedriva svensk alkoholpolitik.

Vad jag skulle vilja höra mer om av Bengt Westerberg gäller EG och den möjliga utvecklingen att EG och EFTA-domstolen skall fatta beslut om svensk alkoholpolitik, vilket jag naturligtvis djupt beklagar. Det är självklart riksdagen som skall göra det.

Jag skulle också vilja fortsätta den tankegång som Bengt Westerberg var inne på: Hur tänker regeringen och speciellt Bengt Westerberg själv förfara om vi får ett nej, om vi inte får behålla vare sig alkoholmonopolet på producentsidan eller försäljningsmonopolet? Är Bengt Westerberg då fortfarande positiv till ett EG-medlemskap, eller skall detta kunna avhålla oss från ett svenskt medlemskap?

Den här frågan är av oerhört stor betydelse för många svenskar, kanske speciellt i nykterhetsrörelsen, men även i andra grupper än de organiserade nykteristerna är man mycket oroad över det. När Bengt Westerberg dessutom säger att prispolitiken inte kommer att kunna användas på samma sätt ökar naturligtvis den oron. Prispolitiken har ju varit ett viktigt sätt att minska alkoholkonsumtionen, och jag hoppas att vi skall kunna behålla den.

Till slut till frågan om konkurrens, Bengt Westerberg. Vi accepterar att utländska producenter får sälja till Sverige. Det är fråga om på vilket sätt de skall göra det. Det är för att inte åstadkomma en ökning av starkölskonsumtionen som vi vill avslå propositionen.

Anf. 33 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Låt mig först konstatera att den ordning vi hade för starkölsdistribution och bokföring före 1977 inte löste några alkoholpolitiska problem alls. Det var skälet till att den ordningen avskaffades inom ramen för en proposition som handlade om just hur vi skulle skärpa alkoholpolitiken i Sverige. Det byggde på insikten att detta inte hade några som helst effekter. Det är alltså inte ett hållbart argument när man hävdar att en återgång till den ordningen skulle lösa några alkoholpolitiska problem i Sverige.

Det är riktigt att Vänsterpartiet också är eller var emot EES-avtalet och därför naturligtvis kunde gå emot det på denna punkt. Men en stor majoritet i kammaren, inklusive Rinaldo Karlsson, var för EES-avtalet. Och de som var för EES-avtalet vet också att när den frågan behandlades i riksdagen och i socialutskottet aviserades ett förslag rörande starkölsförsäljningen, så det kan inte komma som någon nyhet för dem som har varit med och behandlat ärendet.

Jag tycker inte att det är tänkbart för Sverige att släppa efter när det gäller väsentliga byggstenar i svensk alkoholpolitik, och jag ser framför allt detaljhandelsmonopolet som en sådan mycket väsentlig byggsten. Det är naturligtvis också den tillståndsgivning och den kontroll av restaurangnäringen som vi har. På den punkten kan jag mycket väl tänka mig en ordning som innebär skärpt kontroll – Rinaldo Karlsson var ju inne på att det förekommer en del fuffens i restaurangnäringen. Jag kan nämna att jag på torsdag skall träffa landshövdingarna och diskutera bl.a. denna fråga.

Monopolet är alltså oerhört viktigt, och det tycker jag att vi skall slå vakt om. Jag är inte beredd att diskutera konsekvenserna om det skulle misslyckas – hela vår inriktning är att det skall lyckas. Jag är mycket optimistisk till att vi också skall nå detta resultat i förhandlingarna med EG.

Det är självklart att vi skall fullfölja svensk alkoholpolitik med samma mål som tidigare, nämligen att minska alkoholkonsumtionen och att minska alkoholskadorna.

Jag hoppas att Sverige inom en inte alltför avlägsen framtid skall vara medlem i EG. Då är det realistiskt att räkna med att vi kommer att behöva ändra tyngdpunkten i den svenska alkoholpolitiken.

Som jag sade i mitt anförande innebär detta sannolikt att det kommer att bli en ökad satsning på förebyggande insatser, t.ex. kampanjer och information. Det behöver inte betyda någon försvagning av alkoholpolitiken. Förhoppningsvis kan detta utformas så att det t.o.m. blir en mer restriktiv alkoholpolitik än den som vi hittills har fört.

Anf. 34 EVA ZETTERBERG (v) replik:

Fru talman! Jag vill först instämma med Bengt Westerberg. Självklart är förebyggande insatser och information de tyngsta instrumenten för att få en minskad alkoholkonsumtion och en alkoholpolitik som står i samklang med vad de flesta invånarna i vårt land vill ha.

Jag tror dock inte att det räcker med förebyggande insatser. Till dem måste man foga en mycket restriktiv alkoholpolitik. Detta har vi olika uppfattning om. Jag anser att denna proposition går ifrån just målet med en restriktiv alkoholpolitik.

Jag vill också ta upp reglerna före 1977 och de förhållanden som då rådde. Bengt Westerberg säger mycket kategoriskt att reglerna bara var av ondo. Jag tror förvisso att det var mycket byråkrati och mycket krångel, men det behöver naturligtvis inte vara samma byråkrati i dag. Jag är övertygad om att dessa problem går att lösa på ett betydligt enklare sätt genom en bättre byråkratisk hantering av frågan.

Jag skall också ta upp frågan om skärpt kontroll på krogar och restauranger. Det kan säkert vara bra, Bengt Westerberg, men prisinstrumentet finns fortfarande. Man konkurrerar med priset. På olika håll kan man sänka priset avsevärt och därigenom göra det billigare och mer lättillgängligt för ungdomar att köpa starköl. Just priskontrollen, möjligheten att i Sverige hålla höga priser på alkohol, är en viktig del i en restriktiv alkoholpolitik.

Jag kan till sist konstatera att Bengt Westerberg inte vill svara på frågan om vad som händer om man i EG säger nej till svensk alkoholpolitik. Jag förstår svaret, men beklagar det. Detta måste klaras ut före EG-omröstningen. För många av oss svenskar som är angelägna om att behålla svensk alkoholpolitik i stort sett som den är i dag, kanske med några smärre förändringar, är det mycket betydelsefullt att veta om det går att göra det vid ett EG-medlemskap.

Anf. 35 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Låt mig för det första konstatera att den ordning som vi hade före 1977 innebar att de svenska bryggerierna körde ölet direkt från fabrik till restaurang. Sedan skickades det en massa papper till Vin & Sprit och till Systembolaget. Som alla inser hade detta självklart inte någon som helst positiv alkoholpolitisk effekt.

Nu vill vi åstadkomma en liknande ordning för utländska bryggerier som

den som gäller för de svenska, så att de inte skall diskrimineras på den svenska marknaden.

För det andra vill jag säga att frågan om vad som händer om EG skulle säga nej till svensk alkoholpolitik inte har någon som helst relevans. Vi driver dessa förhandlingar med inriktning på att vi skall få ett ja till att fullfölja svensk alkoholpolitik. Att ställa en sådan fråga är ungefär som att fråga vad som händer om EG säger nej till offentlighetsprincipen eller till någonting annat som vi tycker är oerhört viktigt.

Förhandlingarna drivs naturligtvis med sikte på att vi skall slå vakt om viktiga svenska värden. Alkoholpolitiken tillhör dessa viktiga svenska värden. Jag är dessutom på goda grunder mycket optimistisk om att vi skall få gehör för svensk alkoholpolitik, under förutsättning att vi tydligt kan visa att vi inte är ute efter att diskriminera.

Den proposition som vi nu diskuterar är ett tydligt bevis, inför EG, för att vi inte är ute efter att diskriminera utländska producenter. Det är hälsopolitiska skäl som ligger bakom propositionen och den svenska alkoholpolitiken.

Anf. 36 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Jag har egentligen inga svårigheter att instämma i de huvudsakliga resonemang som statsrådet Westerberg för kring den svenska alkoholpolitiken. Därför är det extra trist att debatten kring förändringen när det gäller partihandel med starköl skall föras just nu. Propositionen ger enligt min uppfattning felaktiga signaler till våra EG-förhandlare och framför allt till EG i övrigt.

Alkoholpolitiska kommissionen har en väsentlig invändning mot propositionen. Jag skall ta mig friheten att citera vad det i en bilaga till propositionen står att Alkoholpolitiska kommissionen anser: "det är önskvärt att de förslag som genomförs tillsammans utgör en helhet och ett sammanhållet lagkomplex. Först då kan riskerna med dellösningar motverkas. Allmänt sett finns risk för förluster i följsamhet till de grundläggande principer som kommer att läggas fast i politisk ordning." Detta är alltså Alkoholpolitiska kommissionens uppfattning. Därför är det något förvånande att Ulla Orring, som är ledamot i kommissionen, ägnar så mycket tid och kraft åt att förklara att Alkoholpolitiska kommissionen egentligen har fel på den här punkten.

Det grundläggande för min inställning i detta sammanhang är något som jag läste i en ledare i Dagens Nyheter för en eller annan vecka sedan. I den stod det också att det inte finns någon anledning för Sveriges riksdag att nu göra den positionsförändring beträffande partihandel med öl som föreslås i propositionen. Dagens Nyheter tillhör de tidningar som oftast är välorienterade och har en genomtänkt syn när det gäller den svenska alkoholpolitiken. I denna ledare står det alltså att det inte finns någon anledning att göra denna förändring nu och att den skulle sända ut fel signal till EG, en signal om att vi är villiga att göra förändringar som inte är särskilt påkallade.

Det är beklagligt att regeringen har lagt fram denna proposition. Jag har uppfattat det som att den mer behövdes för att man skulle klara av enigheten i regeringen och mindre för att lösa ett problem som man påstår hänger samman med EES-avtalet.

Även om tiden är knapp vill jag invända mot det resonemang som Bengt

Westerberg för. Han säger att riksdagens ledamöter skulle vara bundna till detta förslag redan genom den avisering som gjordes när EES-avtalet antogs. Om man drar ut det resonemanget leder det till ganska märkliga konsekvenser för den politiska debatten.

Jag tror att Bengt Westerberg har sagt att Socialdemokraterna säger saker och ting i bisatser. Det uttalandet slår nu tillbaka på Bengt Westerberg. Han har anfört att man skall komma med ett förslag. Jag är ganska säker på att Bengt Westerberg, om jag vid det tillfället hade tagit upp den här diskussionen, hade sagt att jag skulle vänta på propositionen och se vad den innehåller. Där står vi nu. Det är inte motiverat att den här propositionen skall bifallas här i kammaren.

Det är beklagligt att det inte redan i utskottet gick att samla en majoritet mot propositionen. Det finns starka krafter som anser att den lösning som nu föreslås inte är bra ur alkoholpolitisk synpunkt. Det har berörts på många olika sätt tidigare. Jag skall inte närmare gå in på det nu, men jag hoppas att de som vill markera uppslutningen kring den hittillsvarande svenska alkoholpolitiken inför EG-förhandlingarna röstar på ett sådant sätt att EG och andra inte får den uppfattningen att vi är beredda att göra anpassningar i dessa frågor.

Fru talman! Till sist skulle jag vilja ta upp den fråga som handlar om vilken domstol som skall avgöra eventuella tvister med anledning av EES-avtalet. Det har under hösten förts en omfattande debatt kring bl.a. försäljning av alkohol i ICA-butiker. Såvitt jag har begripit den information som jag har fått är det den svenska domstolen som har att avgöra frågan om det föreligger brott mot EES-avtalet. Frågan om de förvecklingar som kan uppstå genom att man sedan skulle studera hur det fungerar i EG menar jag att man inte behöver gå in på närmare. Det går att avgöra detta i den svenska domstolen. Det skulle vara intressant att höra Bengt Westerberg utveckla den frågan ytterligare. Det är en viktig upplysning till handlare och övriga svenska folket om det är så att vi redan genom att anta EES-avtalet har luckrat upp alkoholpolitiken i en sådan omfattning att det skulle vara möjligt att starta med försäljning från årsskiftet. Framför allt vill jag hävda att det är svenska domstolar som har att avgöra dessa frågor kring EES-avtalet.

Avslutningsvis vill jag yrka bifall till reservationen i socialutskottets betänkande nr 9.

Anf. 37 ULLA ORRING (fp) replik:

Fru talman! Göran Magnusson talade här om Alkoholkommissions yttrande. För klarhets vinnande vill jag säga att jag inte har deltagit i det beslutet.

Göran Magnusson sade också att det fanns starka krafter inom utskottet som ville skjuta på beslutet. Såsom ledamot av utskottet kan jag säga att det var socialdemokraterna som stod för förslaget att man skulle skjuta på beslutet.

För min och utskottsmajoritetens del vill jag säga att många debattörer drar felaktiga slutsatser. Det har vi debatterat ganska ingående här i dag. Man drar felaktiga slutsatser och vill gärna framföra synpunkten att ölet

Prot. 1993/94:39
8 december 1993

*Import av och
partihandel med
starköl*

kommer att flöda fritt. Så är inte fallet. Det har framgått av tidigare inlägg, inte minst från socialministerns sida.

Anf. 38 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Om man är ledamot av Alkoholkommissionen kan man möjligen säga att man inte var närvarande när ett beslut fattades och därför inte står för den uppfattningen. Jag tycker att det fanns anledning även för Ulla Orring, som ledamot i kommissionen, att noga läsa kommissionens yttrande. Där finns den grundläggande invändningen mot propositionen, nämligen att man i ett sammanhang bör ta ställning till de förändringar som kan bli nödvändiga. Jag tror att t.o.m. nykterhetsrörelsen inser att det kan vara nödvändigt med förändringar, framför allt med anledning av ett EG-medlemskap. Det är naturligtvis enkelt att säga att man inte deltog och därför inte är bunden av den ståndpunkten. Sakligt sett borde Ulla Orring ta till sig vad kommissionen har sagt på den här punkten.

I ett tidigare inlägg satte Ulla Orring en mycket stark tilltro till tillsynsmöjligheterna och möjligheterna att t.ex. dra in serveringstillstånd. I många år har jag som kommunalpolitiker följt frågorna om serveringstillstånden. Får jag därför bara konstatera, att om Ulla Orring skall kunna sätta sin tilltro till kontrollverksamheten fordras det en kraftig skärpning från kontrollmyndigheternas sida och framför allt när det gäller resurser för den kontroll och uppföljning som enligt min mening är helt nödvändig, oberoende av den här propositionen. Om propositionen vinner bifall förstärker det behovet av att öka resurserna och att intensifiera kontroll- och tillsynsverksamheten. Som det ser ut i dag har Ulla Orring ingen anledning att sätta någon större tilltro till detta.

Anf. 39 ULLA ORRING (fp) replik:

Fru talman! Jag kan försäkra Göran Magnusson att jag noga läser handlingarna från Alkoholkommissionen. I Alkoholkommissionen ingår jag, liksom de andra ledamöterna, som enskild ledamot. Jag tar själv ställning i olika frågor, vilket kommer att framgå i Alkoholkommissionens fortsatta arbete.

Det var bra att Göran Magnusson lyssnade på vad jag sade om tillsynen av restaurangnäringen. Alkoholkommissionen arbetar mycket kraftigt för att skärpa tillsynen. Det arbetet följer samma anda som Göran Magnusson talade om. Jag tror att det behövs mycket starka krafter ifrån alla myndigheter – länsstyrelser, kommuner, polis och inte minst socialtjänsten – för att man skall kunna åstadkomma en annan tingens ordning så att de restauranger som har tillstånd att servera öl skärper sig för att få behålla sitt tillstånd. Alkoholkommissionen kommer att lägga fram det förslaget.

Anf. 40 KARIN ISRAELSSON (c):

Fru talman! Den svenska alkoholpolitiken utreds för närvarande med målet att finna åtgärder som bidrar till att minska alkoholkonsumtionen med 25 % fram till år 2000.

Alkoholkommissionen skall också utreda vilka åtgärder som behöver vidtas för att vi vid ett eventuellt EG-medlemskap skall klara detta mål. Nu ver-

kar socialministern ha givit upp hoppet om att klara målet. Och visst kan det tyckas svårt att finna alternativ till alkoholkonsumtion främst för våra stora ungdomsgrupper. Men med de vindar som nu blåser i övriga Västeuropa och inte minst i Medelhavsländerna känns det mera hoppfullt. Även i Italien, Spanien och Portugal drivs nu en aktiv alkoholpolitik med stöd av den aktionsplan som Europas WHO-avdelning antagit.

Det är i skenet av detta svårförklarligt att en proposition har lagts fram som skall medge denna direktimport. En viss oro avspeglas dock i propositionsförslaget. Det står i en viss bjärt kontrast till vad Bengt Westerberg har sagt i dag. Jag skall citera ett avsnitt: "De myndigheter som har tillsyn över alkoholområdets olika sektorer bör, enligt regeringen, uppmärksamta följa utvecklingen med tanke på risken att marknadsföringen av starköl ökar eller att andra alkoholpolitiska olägenheter uppstår i och med att flera aktörer kommer in på den svenska marknaden."

Detta tycker jag är en nyckelmening i propositionsförslaget. Den talar starkt för att den oro vi känner är mycket berättigad och inte har uppstått på grund av att vi, inte minst vi från nykterhetsrörelsen, skulle vara emot alla förändringar.

Man kan också fundera över diskrimineringen. Den innebär att man inte får sälja så mycket man vill. Om man tar bort de diskriminerande reglerna, bör det rimligtvis innebära en ökad försäljning och en ökad marknadsföring, precis som departementet fruktar. Det innebär att vi får en ökad konsumtion. Det måste vara målet med att man skall ta bort de s.k. diskriminerande reglerna rörande import och direktförsäljning. Vi har olika uppfattningar, men på den här punkten sammanfaller de.

Dagens stora nyhet är att exporten från bryggerierna i vårt land missbrukas. Det måste väl också innebära att de regler som styr den verksamheten måste ses över. Restaurangvärldens kriminalitet, där stora mängder hemtillverkad alkohol försäljs, inger inte någon större tilltro i sammanhanget när man dessutom skall direktimportera öl till försäljning. De razzior som Länsstyrelsen i Stockholm genomfört har avslöjat sådana brister att man med fog kan undra hur våra lagar efterlevs och kontrolleras. I dag finns stränga regler. Trots att vi i ett betänkande från Alkoholkommissionen har föreslagit vissa skärpningar av reglerna är jag inte helt övertygad om att det kommer att räcka. Det är ofta först när skatteintäkter uteblir som myndigheterna reagerar. Folkhälsoförespråkarnas varningar tas sällan med så stort allvar.

Skulle alkoholkonsumtionen öka med 25 % kan man också räkna med en ökad dödlighet i alkoholrelaterade sjukdomar med 1 500 till 3 000 dödsfall per år. Detta skall läggas till de 6 000 dödsfall som inträffar i år. Det kommer att öka vårdkostnaderna med 1,5–3 miljarder kronor.

Man kan väl tänka sig att det är de tunga remissinstansernas tveksamhet som avspeglas i regeringens lilla brasklapp. I varje fall har de hälsopolitiskt medvetna remissinstanserna avstyrkt förslaget om att tillåta flera aktörer på marknaden.

Vi känner sedan länge den svenska bryggerirörelsens målmedvetna och påkostade reklam som förhärsligat ölet som ungdomsdryck. Man har lyckats över förväntan i sitt uppsåt. I dag dricks ca 40 % av ölet på pubar och restauranger. Det betyder att det är den ungdomliga publiken som är den stora

konsumentgruppen. Vi kan förvänta oss samma problem som uppstod under och efter mellanölstiden. Så ser det ut redan i dag. Rättegångsprotokoll visar att våld i samband med konsumtion är ett alltför vanligt inslag. Starkölets andel av ölkonsumtionen har också ökat oroväckande mycket.

Socialstyrelsen, Folkhälsoinstitutet och Alkoholkommissionen har i sina remissyttranden visat på svagheterna i förslaget. Man anför även att det när dagens distribution av öl från svenska bryggerier blev tillåten gjordes ett klart avsteg från den svenska alkoholpolitiska grundsynen. Att då ytterligare späda på det misstaget vore djupt olyckligt. Med stöd av andra argument avstyrks förslaget.

Alkoholkommissionen har som uppdrag att bereda frågan om vad som kan inträffa i ett framtida medlemskap i EG. EES-avtalet träder i kraft den 1 januari. Men där har riksdagen enhälligt avstått från att kräva särskilda regler rörande alkoholhanteringen av den anledningen att detta inte var nödvändigt. Att då anta dagens betänkande och regeringens proposition innebär ett avsteg från den linje vi varit överens om.

Skulle detta förslag vara avhängigt EES-avtalet borde ikraftträdandedatum för förslaget sammanfalla med den dag EES-avtalet träder i kraft. Så är inte fallet, utan detta beslut skall träda i kraft när regeringen så beslutar.

Jag har i en flerpartinotion yrkat på ett tillkännagivande som innebär att propositionens förslag avslås. Nu har den motionen varken funnit gehör hos utskottet eller hos reservanterna. Jag har då tillsammans med mina medmotionärer beslutat att yrka bifall till reservationen. Det innebär att de ändringar som skall ske av alkoholförsäljningen skall utredas i ett sammanhang ur ett alkoholpolitiskt perspektiv och att Alkoholkommissionen skall fullfölja sitt uppdrag. Därmed tycker jag att propositionsförslaget skall avslås.

När EES-avtalet antogs av riksdagen levde jag i samma föreställning som Göran Magnusson, nämligen att det skulle komma ett förslag om starkölsförsäljningen. Jag har också haft uppfattningen att ett avsteg från den alkoholpolitiska grundsynen måste innebära ett avsteg från förhandlingsunderlaget i de pågående EG-förhandlingarna. Det är lätt att ge sken av att vi trots avsteg från den och den punkten klarar att bedriva en bra alkoholpolitik. Det försvagar våra argument i de pågående EG-förhandlingarna.

Jag yrkar därmed bifall till reservationen.

I detta anförande instämde Stina Eliasson och Birgitta Hambræus (båda c).

Anf. 41 FANNY RIZELL (kds):

Fru talman! Det viktigaste inslaget i vår alkoholpolitik är att begränsa tillgången på alkohol. Det har skett genom en aktiv prispolitik, genom att det privata vinstintresset i alkoholhanteringen har begränsats och genom att handeln med alkoholdrycker har omgärdats med en rad restriktioner.

I den nu föreliggande propositionen hävdas att Sverige måste ge utländska tillverkare av starköl tillträde till den svenska marknaden på samma villkor som de svenska tillverkarna. Det föreslås att utländska tillverkare som inte avser att etablera partihandel i Sverige skall få tillgång till den svenska marknaden genom att tillståndsinnehavare skall få rätt att importera till den egna

serveringsverksamheten. Förslaget avstyrks av ledande myndigheter som besitter stor alkoholpolitisk kompetens. Det gäller främst Alkoholpolitiska kommissionen, Socialstyrelsen, Folkhälsoinstitutet, Nykteriströrelsens landsförbund och Systembolaget.

Jag anser att det är oroväckande att den mycket starka kritiken mot förslaget inte har beaktats. I de pågående EG-förhandlingarna har Sverige hävdats att monopolet finns av hälsopolitiska skäl. En styrning till monopolet borde från den synpunkten inte vara diskriminerande.

Jag tycker att avsteg från den nuvarande politiken försvagar vår ställning i EG-förhandlingarna. Genom förslaget i propositionen skapas en sektor som blir svår att hantera. Det här skulle mycket väl kunna låta sig göras inom Systembolagets hägn. Enligt tillgängliga uppgifter var det snarare en liberalisering av alkoholpolitiken än en administrativt kostsam verksamhet som medförde att svenska bryggerier fick rätten till direktförsäljning.

Alkoholpolitiska kommissionen hade i uppdrag att utvärdera den hitillsvarande alkoholpolitiken och lägga fram ett förslag till en framtida strategi. Den här frågan borde ligga på kommissionens bord. Det finns i dag starka skäl till att begränsa starkölskonsumtionen och ölkonsumtionen över huvud taget. Konsumtionen är en fara för folkhälsan. Det är ungdomarna som är i farozonen.

Det finns i dag ett tryck bland ungdomarna. Det är inne att dricka öl, och ölkonsumtionen bland ungdomar har ökat starkt. Lagstiftningen vill främst värna ungdomarna och skydda dem från alkoholmissbruk. Det görs inte i föreliggande proposition.

Jag yrkar bifall till s-reservationen.

I detta anförande instämde Ingrid Näslund (kds).

Anf. 42 CHRISTER WINDÉN (nyd):

Fru talman! Jag instämmer i socialministerns anförande till den delen att det är nödvändigt att ha konkurrensneutralitet även när det gäller försäljningen av starköl i Sverige. Jag instämmer också i att det vore fel om Sverige medvetet skulle ha en regel som strider mot EES-avtalet. På den punkten delar jag också socialministerns uppfattning. Däremot har jag en annan uppfattning när det gäller EG-domstolens betydelse i fråga om hanteringen av dessa frågor.

Socialministern säger att EG-domstolen avgör den svenska alkoholpolitiken. Jag tycker att det är fel att uttrycka det hela så. Det är olyckligt om det svenska folket får uppfattningen att det är en domstol i Bryssel som avgör den svenska alkoholpolitiken. Så är inte fallet. Domstolen prövar om de svenska aktionerna är i enlighet med det avtal som skrivits under. Det är själva avtalet som avgör om vi i Sverige kan behålla vår alkoholpolitik eller inte. Det är inte domstolen.

Många människor ute i landet har frågat mig om vår politik skall avgöras av en domstol. Det är fel att ge folket den uppfattningen. Det ligger lika mycket i mitt som i Folkpartiets intresse att se till att inte skapa onödiga argument som inte överensstämmer med sanningen. Jag hoppas att socialministern delar min uppfattning.

Prot. 1993/94:39
8 december 1993

*Import av och
partihandel med
starköl*

Jag vill beröra en annan sak. Det gäller alkoholhalten i starköl. Frågan har egentligen inte med denna proposition att göra. Men socialutskottet har valt att behandla vår motion i det här sammanhanget.

Vi i Ny demokrati anser, att om svenska bryggerinäringen skall få tillverka öl med en högre alkoholhalt än 4,5 viktprocent, borde ölet också få säljas i Sverige. Att acceptera att ölet exporteras till annat land, samtidigt som man anser att detta öl är mera skadligt än annat öl, innebär att medvetet utsätta andra länders människor medan däremot svenska människor skonas. Vi tycker att det är hyckel. Det borde inte vara så.

Jag tycker att det är rimligt att svenska ölkonsumenter får tillgång till samma goda öl som finns i resten av Europa – åtminstone den delen av befolkningen som uppskattar den sortens öl.

Fru talman! Jag yrkar bifall till vår motion So6, yrkande 2. Vad jag har förstått finns det tekniska skäl som gör att jag bara kan yrka bifall till yrkande 2. Där framgår det att riksdagen skall ge regeringen till känna vad i motionen anförts om att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med förslag till lagändring som syftar till att öl med högre alkoholhalt än 4,5 viktprocent skall få säljas i Sverige.

Anf. 43 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Jag vill bara göra några korta kompletteringar. EES-avtalet innehåller inte några speciella klausuler som undantar svensk alkoholpolitik från de generella reglerna. Man kan i efterhand möjligen vara kritisk mot att vi inte tillräckligt mycket försökte uppnå det. Men vi har insett denna brist, och i de pågående förhandlingarna med EG är vår avsikt att det i ett medlemsavtal skall finnas sådana klausuler, där EG erkänner den svenska alkoholpolitiken och hur den är upplagd.

Om vi inte har någon sådan här överenskommelse med EG kommer i vissa fall – jag skall erkänna att det självklart inte gäller alla inslag i den svenska alkoholpolitiken – just det vi nu diskuterar, dvs. hanteringen av monopolen, att i praktiken kunna avgöras av EG-EFTA-domstolen. Det är just för att undvika att vi hamnar i den situationen som vi nu är angelägna om att snabbt nå en överenskommelse med EG. I de förhandlingar vi för är det föreliggande förslaget ett viktigt svenskt argument för att påvisa att vi inte är ute för att diskriminera. Det är mitt viktigaste skäl för att man skall bifalla den här propositionen i dag.

Anf. 44 CHRISTER WINDÉN (nyd):

Herr talman! Jag är glad att socialministern instämmer i att det inte är EG-domstolen som avgör. EG-domstolen prövar bara avtalets innehåll.

Samtidigt vill jag ta tillfället i akt att yrka bifall till propositionen i övrigt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 14 §.)

6 § Medelstillskott till Sveriges Hundcenter AB – Statens Hundskola

Prot. 1993/94:39
8 december 1993

Föredrogs
socialutskottets betänkande
1993/94:SoU12 Medelstillskott till Sveriges Hundcenter AB – Statens Hundskola (prop. 1993/94:36).

*Förbud beträffande
viss avkodnings-
utrustning*

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 14 §.)

7 § Vissa frågor om beräkning av assistansersättning

Föredrogs
socialutskottets betänkande
1993/94:SoU13 Vissa frågor om beräkning av assistansersättning (prop. 1993/94:58).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 14 §.)

8 § Statsrådets och ledamöternas arvoden

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande
1993/94:KU11 Statsrådets och ledamöternas arvoden (skr. 1992/93:240).

Kammaren biföll tredje vice talmannens förslag om att ärendet skulle avgöras efter endast *en* bordläggning.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 14 §.)

9 § Förbud beträffande viss avkodningsutrustning

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande
1993/94:KU15 Förbud beträffande viss avkodningsutrustning (prop. 1993/94:53).

Anf. 45 HARRIET COLLIANDER (nyd):

Herr talman! Det är fullt att använda piratdekodrar för att ta sig in och se krypterade TV-program utan att betala för att se TV-programmet. Men om det finns något behov av lagstiftning mot att använda dekodrar är mycket tveksamt.

I den föreslagna lagen förbjuds tillverkning och försäljning av dekoderut-

rustning, och förbudet upprätthålls genom straffansvaret fängelse i högst sex månader. Det är däremot inte förbjudet att använda dekodrar.

Det här lagförslaget tycker jag är smått patetiskt. I propositionen står det att Sverige måste skynda sig att lagstifta för att inte i europeiska ögon framstå som en fristat för brottslig verksamhet. Till saken hör att Sverige inte har ingått något mellanstatligt, folkrättsligt avtal. Problemet har lösts på litet olika sätt i Europa.

De tunga remissinstanserna, jag kan säga flertalet remissinstanser, har alltså varit mycket tveksamma. Man kan lyssna på vad några av dem säger.

Riksåklagaren och juridiska fakultetsnämnden i Stockholm förordar marknadsrättsliga eller konkurrensrättsliga åtgärder. De säger också att rättsväsendet skall belastas enbart med sådant som framstår som kriminalpolitiskt väsentligt.

Hovrätten över Skåne och Blekinge säger att man kan använda befintlig lagstiftning och även komma åt dem som nyttjar dessa dekodrar.

Regionåklagaren i Karlstad säger: Att kriminalisera förfarande i förvärvsverksamhet som hos användaren är tillåten är något nytt och inger betänkligheter.

Juridiska fakultetsstyrelsen i Uppsala menar att möjligheterna att utveckla kodnycklar och koder är praktiskt taget obegränsade. Därför finns det goda skäl att inte lagstifta. En lagstiftning skulle också hämma den tekniska utvecklingen.

Jag ställer mig tillsammans med många andra den här frågan: Varför skall vi belasta rättsväsendet med oväsentligheter och varför hämma den tekniska utvecklingen med lagstiftning?

I Europa har man nu försökt att skapa en enhetlig krypteringsstandard, Eurocrypt. Det är ett system med mycket hög teknisk standard. Man kan alltså klara det här. Jag tycker att det är tveksamt att man skall ge ensamrätt till ett sådant här system som upprätthålls med straffansvar. Ensamrätt innebär också monopolbildningar. Det innebär alltså att vill du sända, måste du använda Eurocrypt.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag i likhet med många remissinstanser säga att det är de sändande bolagens sak att klara krypteringen, och det kan man göra med den teknik som finns. Våra rättsresurser skall användas till väsentligheter.

Herr talman! Jag vill härmed yrka bifall till Ny demokratis reservation.

Anf. 46 INGER RENÉ (m):

Herr talman! I betänkandet föreslås en lag om förbud gällande en viss avkodningsutrustning. Avkodningen handlar i det här sammanhanget om att man tar sig in i kodade radio- och TV-program som bara är avsedda för dem som har betalat en särskild avgift för att ta del av programmen. Man kan säga, om liknelsen tillåts, att det är ett sätt att tjuvåka på andras bekostnad.

Förbudet avser olovlig tillverkning, överlåtelse, uthyrning, installation och underhåll av avkodningsutrustning om detta görs i yrkesmässigt förvärvssyfte. Det sägs också att åtal skall väckas endast om det av särskilda skäl är påkallat från allmän synpunkt.

Skälen till den här lagstiftningen är i stort sett två. Olaglig avkodning kan

vara ett hot mot den mångfald som är ett mål för regeringens politik på radio- och TV-området, en mångfald som nu är på god väg att genomföras. Det borde självfallet i första hand vara den som erbjuder programvaran som också skall skydda programmet från otillbörligt intrång genom effektiva kodningsmetoder. Men man måste i dag räkna med att personer med avancerade fackkunskaper kan bryta igenom företagets skydd. En eventuell standardisering av krypteringssystemen gör det också lättare för dem som på otillbörligt sätt vill skaffa sig tillgång till sändningarna. Om allt fler skaffar sig tillgång till kanaler som är reklamfinansierade utan att erlägga avgifter minskar naturligtvis företagets inkomstmöjligheter och möjligheter att verka. På så sätt får vi en hotbild när det gäller mångfalden i medierna.

Det andra skälet är att Europarådet 1991 antog en rekommendation om lagstadgat skydd för kodade televisionstjänster. Det är faktiskt så, Harriet Colliander, att i flertalet av Europas stater finns i dag sanktionsregler i lagstiftningen av liknande slag som den här propositionen och det här betänkandet föreslår. Det är inte rimligt, menar jag, att Sverige skall stå utanför och på det sättet vara en fristat för denna typ av piratverksamhet.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 47 HARRIET COLLIANDER (nyd) replik:

Herr talman! När det gäller mångfalden, som Inger René talar om, har jag en motsatt uppfattning. När man medverkar till att det blir ett monopol på krypteringssidan, innebär det att abonnemangspriserna kan hållas uppe. Ett sätt vore att företagen sänkte abonnemangspriset och fick fler abonnenter. Då blev det inte så frestande att använda dekodrar. Dekodrar är dyra och motsvarar alltså flera års abonnemangskostnad. Hävdandet att mångfalden skulle ta stryk tror jag inte på.

Det finns ingen analys av de skador som dekodrarna har orsakat. Det finns ingen redovisning av omfattningen av hantering med olovlig dekoderutrustning. Det finns inte heller någon redovisning av inkomstbortfallet för vare sig programföretagen eller rättighetsinnehavarna. Kanske Inger René har en sådan analys, som ju efterlyses också av remissinstanserna.

Anf. 48 INGER RENÉ (m) replik:

Herr talman! Jag kan bara konstatera att nydemokraterna, Harriet Colliander och jag drar precis motsatta slutsatser av samma grundmaterial. De slutsatser som redovisas i betänkandet grundar sig på erfarenheter bl.a. i Europa.

Anf. 49 HARRIET COLLIANDER (nyd) replik:

Herr talman! Man har löst problemet på olika sätt i Europa. Vissa länder har ingen lagstiftning, andra har en. Vissa länder har också kriminaliserat användningen av dekodrar. Det kan tyckas att det är rätt omoraliskt att man kan få nyttja sådan utrustning men inte tillverka den. Man kan ha olika uppfattningar om det.

Jag tycker att det inte finns någon anledning för Sverige att så att säga rusa åstad och stifta en lag på så här lösa grunder. Man vet ju faktiskt inte om den här lagstiftningen är erforderlig. Jag är av den uppfattningen att skall man

lagstifta, skall det verkligen finnas grund för det. Man skall inte använda rättsresurserna till sådant som inte är nödvändigt. De skall användas till väsentligheter.

Anf. 50 INGER RENÉ (m) replik:

Herr talman! Harriet Colliander säger att vissa länder har den här typen av lagstiftning och andra inte. När jag hastigt och lustigt tittar i propositionen kan jag inte finna något europeiskt land som inte har sådan här lagstiftning. Men man har löst problemet på olika sätt. I Danmark t.ex. använder man sig av marknadsföringslagen. I Sverige har vi inte ansett att det är möjligt, utan vi får, som de allra flesta europeiska länder, ha en särskild lagstiftning på detta område.

Anf. 51 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Jag vill mycket kort säga att vi socialdemokrater ställer oss bakom utskottsbetänkandet. Inger René har redan här i debatten anfört ett flertal skäl till stöd för betänkandet. Jag vill bara markera några punkter.

Det rör sig om en lag som riktar sig mot yrkesmässig tillverkning och spridning av sådan avkodningsutrustning som gör det möjligt för innehavaren av utrustningen att utan betalning – jag vill betona ordet utan – få tillgång till avgiftsbelagda radio- och TV-program.

Skadeverkningarna är omskrivna i propositionen. Man säger att detta får betydande skadeverkningar bl.a. för programföretagen, rättighetsinnehavare, konsumenter och staten. Det är också den erfarenhet som man har i andra länder. Det finns åtskilligt material som det går att ta del av i denna del.

Jag har följt den här frågan som delegat i Europarådet. Jag tycker att det var riktigt att här markera Europarådets rekommendation. Det är bara på en enda punkt som lagförslaget avviker från Europarådets rekommendation. Det är i fråga om import. I övrigt kriminaliseras allt annat handhavande. Jag tror att det kommer att räcka. Men vi skall naturligtvis följa upp frågan och se om man även hade behövt ta med importen. För dagen anser jag det inte nödvändigt.

Det har anförts här nu, vilket inte kommer fram så mycket i debatten, att detta skulle hota informationsfriheten. Jag tycker att Lagrådet på ett välgörande sätt har kunnat tala om att så inte är fallet.

Sammanfattningsvis vill jag säga att det här är ett lagförslag som det är viktigt att vi ställer oss bakom. Jag vill än en gång markera att det vore ytterligt olyckligt om Sverige bland alla länder i Europa inte skulle stifta denna lag. Det här är en viktig fråga av samarbete och samordning i Europa.

Anf. 52 HARRIET COLLIANDER (nyd):

Herr talman! Jag hävdar fortfarande att det inte finns något bevisat behov av lagstiftning i det här ärendet. Hans Göran Franck talar om skador för företagen. Det finns inte heller någon analys av skadorna.

Ett företag som Filmnet, som står omnämnt här, tycker naturligtvis att den befintliga svenska lagstiftningen – som remissinstanserna anser kan användas – inte kan användas. Jag är litet förundrad över det skydd som vår

svenska mediemogul åtnjuter i regeringskansliet, hos Socialdemokraterna och tydligen också hos vänstern, som inte har reserverat sig i ärendet.

Den person som jag talade om är delägare i Eurocrypt, det system som man tänker göra som standard för Europa. Man tillverkar också parabolantennar med statligt bidrag, man har TV-stationer och man ingår i TV-reklambolag osv. Så jag förstår inte varför vi skall hjälpa till att skapa ytterligare ett monopol som har sådana här intressen inbakade.

Prot. 1993/94:39
8 december 1993

*Förbud beträffande
viss avkodnings-
utrustning*

Anf. 53 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Det rör sig inte bara om skadeverkningar för programföretag utan också för rättighetsinnehavare, konsumenter och staten. Harriet Colliander borde egentligen kunna inse att om man får bedriva sådan här verksamhet utan betalning, kommer det att innebära skadeverkningar. Det är uppenbart att så är fallet. Det finns material både i Sverige och utomlands som visar att det här är en behövlig lagstiftning.

Anf. 54 HARRIET COLLIANDER (nyd):

Herr talman! Då får jag be Hans Göran Franck att lämna mig den konsekvensanalys som ligger till grund för denna lagstiftning, en analys som Hans Göran Franck uppenbarligen har.

Anf. 55 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Konsekvensutvärderingen av det här får väl anstå tills lagen har varit i kraft en tid. Det skall naturligtvis göras en analys. Det är viktigt att följa upp denna lagstiftning och göra det ordentligt. Jag tycker också – det vill jag säga som tillägg – att det är viktigt att motiven till den här lagstiftningen, liksom erfarenheterna från andra länder, blir väl belysta, så att man inte skall kunna föra en viss demagogisk kampanj mot den här lagstiftningen. Det är viktigt att man från departementets sida tar fram bra informationsmaterial och anvisningar som kan behövas för tillämpningen av lagen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 14 §.)

10 § Ändringar i trafikskadelagen

Föredrogs
lagutskottets betänkande
1993/94:LU8 Ändringar i trafikskadelagen (prop. 1993/94:71).

Kammaren biföll tredje vice talmannens förslag om att ärendet skulle avgöras efter endast en bordläggning.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 14 §.)

11 § Ändrade tulltillägg

Föredrogs
skatteutskottets betänkande
1993/94:SkU9 Ändrade tulltillägg (prop. 1993/94:56).

Anf. 56 SVERRE PALM (s):

Herr talman! I och med dagens betänkande nr 9 från skatteutskottet fastlägger vi en enighet om att tulltillägget behövs som sanktionsinstrument för Tullverket.

Bakgrunden till att tulltillägget infördes var ju att det förekom omfattande fel och brister i tulldeklarationerna. Ofta berodde detta på att man slarvade och på att man inte avsatte tillräckligt med tid för att upprätta deklarationerna.

I den översyn som Generaltullstyrelsen nu har gjort med anledning av ett tidigare beslut i denna kammare säger man att reglerna om tulltillägg har fungerat väl och att sanktionerna har haft åsyftad verkan. Generaltullstyrelsen hävdar också bestämt att tulltillägget måste bibehållas med i stort sett nuvarande utformning.

Man föreslår dock två förändringar. Den ena är en sänkning av uttagsprocenten när det gäller mervärdesskatt som, om den hade påförts, skulle ha varit avdragsgill. Den andra gäller att restitutionsränta skall betalas vid återbetalning av tulltillägg.

Regeringen går ytterligare ett steg och föreslår att uttagsprocenten fastställs till 10 % även när det gäller oriktiga uppgifter som har rättats eller hade kunnat rättas med ledning av kontrollmaterial som bifogats tulldeklarationerna.

Vi socialdemokrater har ställt oss bakom dessa förslag och tillstyrker således propositionen i denna del.

Under utskottsbehandlingen har dock utskottsmajoriteten frångått propositionen. Utskottet föreslår att riksdagen skall bifalla en enskild motion om att tulltillägg inte skall utgå på mervärdesskatt som skulle ha varit avdragsgill om den hade påförts.

Mot detta har vi reserverat oss, då vi anser att förslaget om en sänkning av tulltillägget till 10 % är väl avvägt. Vi anser också att det är viktigt att uppgifterna även beträffande mervärdesskatt anges till rätta belopp. I detta sammanhang vill jag fråga Carl Fredrik Graf: Behövs det inte noggrannhet när det gäller uppgifter om mervärdesskatt?

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen, vilket även innebär att jag yrkar bifall till propositionens förslag i denna del.

Anf. 57 CARL FREDRIK GRAF (m):

Herr talman! Låt mig till att börja med slå fast att när det gäller detta betänkande är partierna överens på samtliga punkter, utom vad gäller möjligheten att debitera tulltillägg på mervärdesskatt när den är avdragsgill för den skattskyldige.

Min kortfattade argumentation kommer därför att begränsa sig till detta avsnitt.

Låt mig först citera ur Generaltullstyrelsens skrivelse, som finns som en bilaga till propositionen. Där sägs bl.a. angående momsfrågan följande:

"I helt övervägande antalet fall sker dock inte något definitivt undandragande av skatten. Uppenbarligen är felet i dylikt fall inte till lika stor skada för staten som när det finns risk för att en oriktig uppgift leder till att tull eller annan skatt eller avgift definitivt undandras".

Trots detta kommer Generaltullstyrelsen till slutsatsen att det bör finnas en sanktionsavgift.

Utskottsmajoriteten har dock tagit intryck av den kraftiga kritik som under lång tid har funnits ute i näringslivet på denna punkt, bland de människor som arbetar under dagens förutsättningar. Huvudinvändningen som jag ser det är att sanktionen inte står i rimlig proportion till förseelsen.

Regeringen är också medveten om att dess förslag om en sänkning av tillägget till 10 % inte heller är helt idealiskt. Man aviserar i propositionen att man eventuellt kunde ha varit beredd till ytterligare nedtrappningar.

Jag drar den slutsatsen av det underlag som presenterats i detta ärende, att det inte är till stort men för staten om riksdagen i dag beslutar att slopa tulltillägget i de fall vi nu diskuterar.

I den här situationen är det högst rimligt att inte bara beakta de synpunkter som Generaltullstyrelsen framför utan man bör också beakta synpunkter från de personer som arbetar med att upprätta tulldokumentet. Eftersom det inte föreligger någon betydande möjlighet att göra sig förtjänster på att göra avsiktliga fel, tycker jag att det är relevant att dra den slutsatsen att de flesta företag eller deras ombud torde ha gott uppsåt när de upprättar deklarationerna. Därmed är det min slutsats att det stora flertalet fel som uppstår är oavsiktliga. Jag återkommer då till att dagens sanktion, där skatebeloppen ligger till grund för beräkningen, ej står i proportion till förseelsen. I annat fall finns det ju förseningsavgifter och vitesförelägganden att ta till, om man från myndighetens sida anser att det är nödvändigt.

Generaltullstyrelsen hävdar visserligen i sin skrivelse att myndigheten försöker att göra välvilliga tolkningar, men icke desto mindre sker dessa lokalt. Det gör att tillämpningen kan variera på olika håll i landet.

En annan del av förslaget innebär att ränta skall lämnas vid återbetalning av tulltillägg eller förseningsavgift. Detta borde ha varit en självklarhet sedan länge. Men man kan då fråga sig hur det förhåller sig om myndigheten gör fel som är att hänföra till den mänskliga faktorn. Vilken sanktion drabbar myndigheten i dessa fall? Jag gör den bedömningen att dagens förslag från utskottet innebär att det skapas en rimlig balans mellan förseelse och sanktion samt mellan myndighet och företag i det avseende som vi nu talar om. Därför, herr talman, yrkar jag bifall till hemställan i utskottets betänkande.

Anf. 58 SVERRE PALM (s):

Herr talman! Carl Fredrik Graf framför inte Generaltullstyrelsens hela argumentation. Han håller sig till det som passar honom. Vi är väl medvetna om att den del som är avlyftbar inte innebär någonting för staten när det gäller minskade intäkter. Men vi skall ju behandla de deklarationsskyldiga lika. Här finns också sådana som inte har avlyftbar moms, och följaktligen

behandlas de på ett annat sätt. Sedan finns det möjligheter till likviditetsvinster och räntevinster, och det rör sig om ganska stora belopp i dessa sammanhang.

Detta beslut innebär att den som är laglydig kommer i en sämre situation än den som slarvar eller lämnar oriktiga uppgifter.

Anf. 59 CARL FREDRIK GRAF (m):

Herr talman! När Sverre Palm sade "vi" funderade jag om han menade Generaltullstyrelsen eller socialdemokraterna. Men det spelar kanske mindre roll i detta sammanhang.

Jag återkommer till att det alltid finns möjligheter att utdöma vite i de fall där myndigheten anser att en felaktighet har blivit begången. Processen blir visserligen litet mera komplicerad, men jag är inte säker på att det nödvändigtvis är en nackdel, eftersom det samtidigt stärker den enskildes möjligheter. Det blir då en rättslig prövning och inte en ensidig myndighetsprövning, där den enskilde företagaren har begränsade möjligheter att agera. Därför tycker jag inte att Sverre Palms argument om att det inte blir lika förhållanden väger särskilt tungt mot bakgrund av att det finns andra sanktionsmöjligheter i allvarliga fall.

Det finns inte några stora likviditetsvinster att göra genom dessa transaktioner. Därför finns det inte heller anledning att ha kvar tulltillägget.

Anf. 60 SVERRE PALM (s):

Herr talman! Nu har jag förstått att man genom detta förslag vill lägga ytterligare arbete på Tullen. Att sköta förundersökning innebär ytterligare arbete för åklagare. Det är det som man vill att detta beslut skall leda till.

Anf. 61 CARL FREDRIK GRAF (m):

Herr talman! Jag tror att Sverre Palm misstolkar mig på den punkten. Det ytterligare arbete som detta innebär kan samtidigt medföra att företagen får en starkare ställning i de enklare fall som har diskuterats och kritiserats. Det tycker jag är önskvärt. I allvarigare fall blir det rättslig prövning, och då blir det ett utslag. Detta gör att det här förslaget i högsta grad har relevans.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 14 §.)

12 § Kroppsvisitation och kroppsbesiktning, m.m.

Föredrogs
justitieutskottets betänkande
1993/94:JuU7 Kroppsvisitation och kroppsbesiktning, m.m. (prop.
1993/94:24).

Anf. 62 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd):

Herr talman! Jag skall inledningsvis anföra Ny demokratis principiella inställning till justitieutskottets betänkande 1993/94:JuU7 angående kroppsvisitation och kroppsbesiktning.

Regelverket kring tvångsmedlen husrannsakan, kroppsvisitation och kroppsbesiktning utgör, trots svårtillgänglighet och det i vissa fall föreliggande behovet av förändringar, ett ganska väl fungerande system.

Enligt Ny demokratis mening skulle de största enskilda reformerna på detta område vara dels vidgade möjligheter att inleda förundersökning genom att inte kräva alltför konkreta brottsmisstankar, dels ändrade befogenheter som ger de enskilda polismännen ökade möjligheter och ökat ansvar. Genom dessa förändringar skulle lagstiftningen i själva verket anpassas till hur det inte sällan går till i praktiken. Det skulle även öka möjligheten för ett framgångsrikt polisarbete inom lagens ram utan att rättssäkerheten skulle bli försämrad på något avgörande sätt. Parallellt med dessa ändringar och ökade befogenheter borde självfallet införas en ökad utbildning, kunskapskontroll och dokumentation.

Mot ökade befogenheter anförs regelmässigt argumentet att det är ett allvarligt ingrepp i den personliga integriteten. Dessa resonemang kring den personliga integriteten fungerar ofta som ett "rött skynke" för poliser. Enligt min mening förefaller en del av de straffprocessuella reglerna ta för stor hänsyn till den misstänktes eller ordningsstörande personens integritet, på bekostnad av övriga samhällsmedborgares integritet.

Den som anför att det i de stora sammanhangen inte spelar någon större roll vad den enskilde polisen eller åklagaren upplever eller tycker saknar verklighetsförankring. Samhället måste föra en debatt om vilka integritetshänsyn som är rimliga, t.ex. gentemot "yrkesbrottslingar". I denna debatt måste även enskilda samhällsmedlemmar komma till tals som motvikt till "yrkestyckarna", t.ex. jurister. Av dessa förefaller en del att ha fixerats vid tanken att en integritetskränkning är det värsta tänkbara som samhället kan utsätta sina medborgare för. En sådan debatt torde i längden öka förståelsen för att man måste tolerera att vissa enskilda brott kanske inte går att klara upp och att vissa inte kan dömas skyldiga.

Men debatten kan ibland också leda till ändrade regler. Politiker måste därför tillåta denna debatt, men också stå emot illa övertänkta förslag och inta en ledande ställning, till värn för rättssäkerhetens och ytterst demokratins principer, vilket även kan innebära ökade polisiära befogenheter.

Så länge reglerna har sin grund i ett demokratiskt och rättstänkande samhälle skall de enligt Ny demokratis mening följas. Om behov av förändringar föreligger skall inom rättsapparaten verksamma myndigheter påtala detta som en del i den politiska processen. Om staten, genom myndigheterna, inte följer sina egna regler, torde respekten för dessa vackla och endast kunna upprätthållas med extremt repressiva åtgärder. Det förefaller i nuläget som ett fjärran scenario. Men historien bör ha lärt oss att allt är möjligt, varför de problem som uppstår inom ämnesområdet måste diskuteras och behandlas på ett seriöst sätt.

Herr talman! Beträffande ytlig kroppsvisitation av kvinnor finns enligt Ny demokratis mening inget tillräckligt starkt skäl för att inte tillåta en manlig polis att genomföra en ytlig kroppsvisitation av en kvinna, motsvarande vad som sker vid visitation enligt 19 § polislagen. Detta borde i varje fall vara tillåtet vid fara i dröjsmål. Att i dessa lägen tvingas att frihetsberöva en kvinna för transport till annan plats, med eventuell ytterligare väntetid där

i avvaktan på en kvinnlig tjänstemans ankomst, förefaller inte vara rimligt. Frågan är om inte den enskilde polismannen själv borde få fatta beslut om en sådan ytlig kroppsvitation, även om det inte föreligger fara i dröjsmål, förutsatt att åtgärden dokumenteras.

Herr talman! Mom. 2 behandlar kroppsvitation för att hindra klotter. I proposition 1987/88:143 fanns förslag om att kroppsvitation beträffande klotter skulle införas i polislagen. Det fanns en hel del förslag från justitieutskottet, kompletterade med möjligheten att i andra hand tillgripa fullständig kroppsvitation. Det är synd att inte det nuvarande justitieutskottet tog ställning för detta.

I utskottets förslag anfördes följande: "En polisman får företa ytlig kroppsvitation för att söka efter föremål som är ägnade att användas som hjälpmedel vid brott som innefattar skada på egendom, om det finns anledning att anta att någon medför ett sådant föremål som kan förklaras förverkat enligt 36 kap. 3 § brottsbalken och att föremålet behöver tas om hand för att avvärja brott."

"Om en ytlig kroppsvitation enligt tredje stycket ger särskild anledning att anta att den som åtgärden avser innehar ett sådant föremål som i det stycket sägs, får polismannen kroppsvitera i den utsträckning det behövs."

Jag skall ta ett exempel. Kalle, en känd klottrare, åker in till stan. En kvarterpolis, som mycket väl känner Kalle, ser honom. Han måste vänta tills han ser Kalle åstadkomma skadan genom användandet av sprejflaskan. Därefter får han ingripa. Detta är inte effektivt. Det är inte heller humant att på detta sätt lösa problemen. Det vore bättre om polismannen fick gå fram till Kalle. Han kanske vägrar att ta fram sprejflaskorna, men genom att det putar ut från rockfickorna kan det konstateras att han har flaskorna. Från brottspreventiv synpunkt vore det rimligt – och dessutom bra för Kalle – att förhindra honom att begå det här brottet genom att göra vitation och eventuellt öppna jackan och ta fram sprejburken. Det är på det viset polisen rent praktiskt skall arbeta i brottspreventivt syfte.

Herr talman! Beträffande det sista momentet när det gäller tvångsmedicinering finns ett problem ute i samhället. Det gäller de s.k. sväljarproblemen. Narkotika sväljs ner, förvarad i olika förpackningar, i matsäcken.

Justitiedepartementet har gjort en inventering av dessa frågor, bl.a. hos Tullen, Polisen, åklagarväsendet, kriminalvården och Socialstyrelsen. Vid dessa samtal har framkommit att sväljaren skapar problem av skiftande natur inom de olika verksamhetsområdena. I propositionen har man inte tagit ställning i denna fråga. Det vore rimligt att ge regeringen till känna att Polisrättsutredningen bör ges direktiv att ta upp frågorna till behandling och därefter återkomma med förslag.

Anf. 63 GÖTHE KNUTSON (m):

Herr talman! Jag vill först säga att det i detta ärende har gjorts mycket noggranna avväganden. Det är angeläget att säga det med anledning av den motion som har väckts av Ny demokrati, de reservationer som Ny demokrati har lagt fram i utskottet och den plädering som har gjorts av Ny demokratis företrädare K G Sjödin.

Det kan låta bestickande att falla till föga för den argumentationen. Men

utskottet har, som sagt, gjort mycket noggranna överväganden och kommit fram till det ställningstagande som finns i betänkande 1993/94:JuU7. Betänkandet handlar om kampen mot narkotika. Regeringspartierna är mycket angelägna om att på alla sätt bekämpa narkotikan, däribland att stoppa insmugglingen av narkotika i vårt land och insmugglingen av narkotika på fängelserna.

Det föreligger alltså ett regeringsförslag som grund för det här. Det föreslås nya definitioner av begreppen kroppsvisitation och kroppsbesiktning och nya regler angående restriktioner för häktade.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till justitieutskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer som föreligger. I anslutning till K G Sjödens plädering vill jag läsa vad som framhålls i betänkandet avseende integritetsskyddet: "I 2 kap. 6 § regeringsformen (RF) finns det grundläggande skyddet för medborgarna mot kroppsliga ingrepp från det allmännas sida. Detta grundlagsskydd bildar utgångspunkt för utformningen av bestämmelserna om kroppsvisitation och kroppsbesiktning. Begränsningar i grundlagsskyddet får endast ske genom lag."

En av Ny demokratis reservationer handlar om ytlig kroppsvisitation av kvinnor. Man föreslår ett betydligt mer långtgående kroppsvisitationsbegrepp än vad utskottet har kunnat gå med på. I den gällande ordningen i rättegångsbalken får kroppsvisitation av kvinnor inte verkställas eller bevitnas av andra än kvinna, läkare eller legitimerad sjuksköterska. I denna del föreslås ingen ändring i regeringens proposition.

I vissa lagar, t.ex. i den om anstaltsvård, finns därutöver regler som tillåter att män undersöker kvinnors väskor, och liknande. Enligt regeringens förslag finns det ett fortsatt behov av sådana undantagsregler. I utskottet anser vi att de får räcka, och ställer helt upp på regeringens förslag i alla delar.

Jag citerar ur betänkandet ett stycke där reservationen från Ny demokrati avvisas: "För att uppnå en enhetlig begreppsbildning föreslås i propositionen en generell reglering i RB av undersökning av medhavda föremål, t.ex. väskor. Innebörden av detta förslag är att alla föremål som någon *har med sig* skall få undersökas av såväl kvinnor som män. Däremot skall, enligt förslaget, allt som den undersökte *bär på sig* fortfarande omfattas av huvudregeln."

När det gäller yrkandet i Ny demokratis motion som återkommer i reservationen, konstaterar utskottet först och främst att begreppet ytlig kroppsvisitation inte förekommer i rättegångsbalken. Någon särskild reglering av mäns rätt att genomföra ytlig kroppsvisitation av kvinnor erfordras alltså inte, konstaterade vi i utskottet. Utskottet tillägger också att en ytlig kroppsvisitation kan upplevas som mycket integritetskränkande. Det finns således flera skäl att ta avstånd från det förslag som Ny demokrati lägger fram.

Herr talman! Låt mig så beröra den reservation som handlar om klotter. Det är ett gammalt ärende. Det kom upp i riksdagen för cirka fem år sedan, framför allt därför att Stockholms Lokaltrafiks tunnelbanevagnar blev väldigt nerklottrade, speciellt invändigt. Det gjordes också stor åverkan. Företrädare för Stockholms Lokaltrafik krävde vittgående åtgärder, dvs. att visitation genast skulle bli tillåten. De uppvaktande från Stockholms Lokaltrafik ville ha rätt att gå fram till vem som helst som kunde tänkas bära på sig

sprejburkar och genomföra en visitation och beslagta burkar utan att vederbörande hade gjort sig skyldig till någonting och utan så starka misstankar som vi normalt i svenskt rättsväsende anser erforderliga.

I proposition 1987/88:143 om ändring i brottsbalken m.m. – det påpekade också Karl Gustaf Sjödin – fanns en bestämmelse om förverkande av föremål som kan användas såsom hjälpmedel vid bl.a. skadegörelse. I propositionen föreslogs att en regel om kroppsvisitation skulle införas i polislagen, enligt vilken polisen, under vissa förutsättningar, i brottsförebyggande syfte skulle ges rätt att söka efter sådant föremål.

Justitieutskottet tillstyrkte förslaget i regeringens proposition om en förverkansregel. Samtidigt avstyrkte utskottet förslaget om kroppsvisitation under hänvisning till det starka skydd som bör finnas för den kroppsliga integriteten. Jag kan konstatera – och det kan alla göra som har tillgång till betänkandet – att justitieutskottet härvidlag inte har ändrat mening.

Jag vill sedan övergå till reservationen om tvångsmedicinering. I propositionen sägs att med kroppsbesiktning avses undersökning av kroppens yttre och inre samt tagande av prov från kroppen och undersökning av sådana prov. I Ny demokratis motion föreslås att begreppet kroppsbesiktning skall omfatta även åtgärder i form av medicinering med kräkmedel samt magpumpning. Detta pläderade Karl Gustaf Sjödin för alldeles nyss.

I betänkandet hänvisas till en promemoria om ändrade regler för kroppsvisitation. Enligt denna promemoria skulle man kunna vidta sådana åtgärder som Ny demokrati föreslår. Men under remissbehandlingen påtalades från flera håll att tvångsmedicinering går utöver vad som kan anses vara tillåtet med hänsyn till det kroppsliga integritetsskyddet i regeringsformen. Detta skydd är alltså grundlagsfäst. Jag finner anledning att understryka detta i denna debatt.

Att utsätta någon för tvångsmedicinering är ett mycket allvarligt ingrepp i den kroppsliga integriteten. Mycket starka skäl krävs för att i rättegångsbalken införa en sådan möjlighet, konstaterar utskottet. Enligt justitieministern måste vid en sådan bedömning brottsbekämpande effektivitetshänsyn träda tillbaka. Något förslag om tvångsmässig medicinering lades därför inte fram i propositionen. Justitieutskottet delar regeringens uppfattning. Slutligen vill jag peka på att frågor om samtycke i samband med tvångsmedelsanvändning för närvarande utreds av Polisrättsutredningen.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 64 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd):

Herr talman! Först yrkar jag bifall till våra reservationer 2 och 3 i betänkandet. Jag glömde nämligen att göra det i mitt huvudanförande. Givetvis står vi bakom samtliga våra reservationer. Av tidsskäl yrkar jag dock bifall, som sagt, endast till nyss nämnda reservationer.

Beträffande det Göthe Knutson avslutningsvis sade om regeringens inställning och om vad som skulle stå tillbaka vill jag säga att jag hoppas att han upprepar vad han sade. Det lät litet besynnerligt för att komma från en moderat riksdagsman.

När det gäller yttlig kroppsvisitation av kvinnor kan jag säga att Polisen har

ett gott anseende och omdöme. Vid vissa tillfällen kan dock misstag ha skett, därför att olika poliser har varit övernitiska.

Läkare, kvinnor och legitimerade sjuksköterskor får alltså göra en ytlig kroppsvisitation. Jag har föreslagit att begreppet legitimerad polis införs. Kanske kan man därmed lösa en del problem i den delen. Det finns ju legitimerade sjuksköterskor som är män.

Så några ord om klottret. Det är av omsorg om Kalle, och då rent brottspreventivt, som man inte skall vänta tills Kalle begår en kriminell handling och kommer med i rullorna som en kriminell person. Jag tycker att det vore humant att försöka plocka av Kalle sådana här saker innan han begår brott. Så ser jag rent praktiskt på detta. Vi i Ny demokrati ser ofta till verksamhetsnyttan när det gäller olika företeelser i samhället.

Sedan till problemet med de s.k. sväljarna. Regeringen bör, som det står i reservation nr 3 från oss, ge Polisrättsutredningen utvidgade direktiv att se över de här frågorna, för det här är definitivt ett problem som måste diskuteras. Det gäller då inte bara Polisen utan också Tullen, kriminalvården och Socialstyrelsen.

Anf. 65 GÖTHE KNUTSON (m):

Herr talman! Karl Gustaf Sjödin tillförde väl inte särskilt mycket nytt. Därför skall jag spara litet tid åt kammaren.

Jag går in stället in på något som jag faktiskt glömde i mitt huvudanförande. Det gäller klottret och Stockholms Lokaltrafiks krav på långtgående åtgärder. Detta har föranlett ett väsentligt förslag från regeringen och ytterligare ett förslag, vilket dock avvisats. Jag nämnde den saken tidigare.

Det har nämligen visat sig att Stockholms Lokaltrafik radikalt lyckats minska klottret och vandaliseringen i sina tunnelbanevagnar. Detta var möjligt utan att regeringen och riksdagen behövde genomföra den utomordentliga skärpning som man från SL:s sida trodde var nödvändig. Man började nämligen med att låsa vagnar som på natten inte var i trafik. Detta var ett bra initiativ. Dessutom använde man sig av en och annan vakt vid vissa tider på dygnet. Detta har varit utomordentligt lönsamt, eftersom vandaliseringen kostat väldigt mycket pengar.

Det här är exempel på att åtgärder kan vidtas utan att man går in på den medborgerliga, mänskliga, integriteten så långt som det ibland föreslås.

Beträffande klottrarna konstaterar jag följande. Karl Gösta Sjödin exemplifierade med pojken Kalle. Jag vill gärna göra tillägget att det förekommer debatter här och var i våra större och medelstora städer om att man skall legitimera klottrarna. Personligen anser jag att det är mycket diskutabelt. För att bli legitimerad klottrare måste man ju börja någonstans. Kanske börjar man i smyg med sina sprejburkar. Så småningom skall en kommunal myndighet av allt att döma avgöra huruvida vederbörande – Kalle eller någon annan – kan legitimeras. Kanske har vederbörande inte nått upp till erforderlig kunskapsnivå. Sålunda får denna person finna sig i att ha hamnat utanför det här speciella yrkesskrået.

Anf. 66 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd):

Herr talman! Vi skall kanske inte fortsätta diskussionen om just Kalle.

Jag fäste mig vid det som Göthe Knutson citerade beträffande narkotikan

och tvångsmedicineringen, nämligen att det i propositionen anføres att "mycket starka skäl krävs för att i RB införa en sådan möjlighet". Vidare sägs det i betänkandet: "Enligt departementschefen måste vid en sådan bedömning brottsbekämpande effektivitetshänsyn träda tillbaka." Detta uttalande kommer från en departementschef som är moderat. Göthe Knutson, också moderat, upprepar detta.

Kravet på "starka skäl" är, tycker jag, med all önskvärd tydlighet uppfyllt. Dagligen kan vi i tidningar – det förekommer t.o.m. direktreportage i Aktuellt-sändningar i TV – läsa om personer som har fullt med sådana här saker i sina magar. Det medför dock orimliga kostnader att så att säga sitta och vänta på att de här föremålen kommer ut den naturliga vägen. Ibland är det fråga om så mycket narkotika, främst heroin, att det föreligger en hälsorisk. Jag menar alltså att det finns ytterst starka skäl som talar för vad som här föreslagits.

Anf. 67 GÖTHE KNUTSON (m):

Herr talman! Förnuftet regleras inte av en viss partitillhörighet. Vi moderater anser oss ha en mycket förnuftig politik. I det här fallet har det, som jag tidigare sagt, gjorts utomordentligt noggranna överväganden från justitieministerns, Justitiedepartementets och justitieutskottets sida. I utskottet instämmer man i vad justitieministern och regeringen har sagt.

Som Karl Gustaf Sjödin själv konstaterar kan man hålla kvar de misstänkta knarksmugglarna. Förr eller senare kommer ju det knark som svalts att lämna kroppen.

Jag påpekar ännu en gång, herr talman, att Polisrättsutredningen i år har fått tilläggsdirektiv, 1993:33. Det handlar då om tvångsmedelsanvändning. Den slangning som Ny demokrati vill införa är just ett tvångsmedel. Det kommer kanske väl övervägda förslag och då kan den här frågan kanske tas upp på nytt.

Anf. 68 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd):

Herr talman! Det är bra, som Göthe Knutson sade, att dessa frågor är under beredning och att vi senare kanske får tillfälle att ta upp dem till debatt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 14 §.)

13 § Riksdagens revisorers förslag angående polisen

Föredrogs
justitieutskottets betänkande
1993/94:JuU8 Riksdagens revisorers förslag angående polisen (försl.
1993/94:RR2).

Anf. 69 BRITTA BJELLE (fp):

Herr talman! Vi skall nu behandla justitieutskottets betänkande om riksdagens revisorers förslag angående polisen. Riksdagens revisorer har grans-

kat polisorganisationen. Granskningen har haft dels en övergripande karaktär, dels en inriktning mot den lokala nivån.

Revisorernas intresse har gällt styrningsfrågor, strukturfrågor och effektivitetsfrågor. Revisorernas genomgång har i många stycken varit kritisk. Kritiken har utmynnat i bl.a. ett förslag till en långsiktig översyn av polisväsendets struktur.

Med anledning av revisorernas förslag har fyra motioner väckts. En av dem har väckts av Socialdemokraterna. Man pekar där på att det under senare tid har genomförts flera förslag som rört polisens organisation och att det därför finns skäl att tillsätta en parlamentarisk kommitté som skall få i uppgift att i ett sammanhang se över polisens framtida organisation och verksamhet.

Bakgrunden till motionen är bl.a. de förändringar som riksdagen beslutat om under 1980-talet. De har gått ut på att decentralisera verksamheten och stärka den lokala demokratiska förankringen.

1980-talets decentraliseringsreform har fullföljts under 1990-talet. Till nya reformer hör införandet av länspolismästarmodellen i alla län, ett nytt budgetsysteem med ramanslag och målstyrning liksom en ökning av inriktningen mot förebyggande polisverksamhet och ökad synlighet. Nämnas kan också de nya riktlinjerna för trafikpolisens verksamhet.

Men det är inte bara nya reformer som berör polisen. Här måste enligt min mening också redovisas förra höstens uppgörelse mellan regeringen och Socialdemokraterna som gick ut på att ålägga polisen att spara 500 miljoner kronor inom en treårsperiod.

I den decentraliserade polisorganisation som vi nu har är det länsstyrelserna som har fått regeringens uppdrag att genomföra besparingskravet. För att klara detta har länsstyrelserna fått befogenhet att bestämma om förändrad indelning av polisdistrikten.

Som ett led i reformarbetet uppdrog regeringen i juni 1992 till Rikspolisstyrelsen att genomföra en översyn av den egna organisationen. I direktiven ingick att belysa behovet av förändringar av den centrala polisorganisationen. Det skulle ske mot bakgrund av den förändrade roll och det ökade ansvar som landets länsstyrelser fått på polisområdet.

I mars 1993 överlämnade Rikspolisstyrelsen sin rapport till regeringen. I maj 1993 uppdrog regeringen åt hovrättspresidenten Håkan Winberg att göra vissa kompletteringar till den organisationsöversyn som Rikspolisstyrelsen genomfört. Håkan Winberg har bl.a. i sin utredning föreslagit en tydligare åtskillnad mellan verksledning och operativa funktioner på central nivå. På det sättet menar Winberg att det skapas bättre förutsättningar för en effektiv tillsyn av Rikskriminalpolisen och Säkerhetspolisen.

Utredningarna kring den centrala polisorganisationen har medfört en viss turbulens. Utredningarna är nu ute på remiss. För att nå så stor enighet som möjligt sade justitieministern den 11 november här i kammaren, när hon gav information från regeringen om polisfrågor, att hon för sin del var beredd att tillsätta en parlamentarisk beredning för att bereda organisationsförslagen. Hon angav vid detta tillfälle att den parlamentariska beredningen också skulle studera och utvärdera pågående rationaliseringsarbete på lokal och regional nivå.

Prot. 1993/94:39
8 december 1993

*Riksdagens
revisorers förslag
angående polisen*

Utskottet, som är enigt i sitt ställningstagande, anser i likhet med justitieministern att det är angeläget att beslut om större förändringar av den centrala polisorganisationen fattas i största möjliga samförstånd. De förslag som lagts fram beträffande Rikspolisstyrelsen bör därför enligt vår mening få en fortsatt beredning inom ramen för en parlamentarisk utredning.

I utskottet gör vi samma bedömning som justitieministern. Det förändringsarbete som sker på regional och lokal nivå bör också bli föremål för utvärdering. Vi anser det både lämpligt och önskvärt att detta utvärderingsarbete görs av den parlamentariska utredning som utskottet förordar.

Samtidigt som utskottet förordar en parlamentarisk utredning för förankring av lösningen av frågan om den centrala polisorganisationen vill vi understryka att det påbörjade förändringsarbetet inom polisen inte får avstanna. Det är särskilt angeläget eftersom de beslutade besparingarna inom polisen inte går att genomföra utan det omvandlingstryck som förändringsarbetet leder till.

Eftersom ett enhälligt utskott beslutat att förordar en parlamentarisk utredning har vi kommit fram till att det inte nu finns skäl att pröva de förslag som riksdagens revisorer har lagt fram beträffande polisen. Inte heller har vi funnit skäl att ta några initiativ i anledning av de övriga motioner som väckts i detta ärende. Jag yrkar därför avslag på riksdagens revisorers förslag och avslag på motionerna samt bifall till utskottets förslag.

Anf. 70 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Detta betänkande har föregåtts av en ganska omfattande debatt och då särskilt med anledning av att regeringen tog sig före att tillsätta en särskild utredningsman, Håkan Winberg, för att se över den centrala polisorganisationen. Eller som ordföranden i justitietsutskottet Britta Bjelle säger: göra vissa kompletteringar till Rikspolisstyrelsens utredning.

Det var naturligtvis inte bra att regeringen tillsatte en utredningsman som fick detta uppdrag. Det var inte heller bra att regeringen hade ambitionen att snabbt trumfa igenom Håkan Winbergs förslag utan föregående remissbehandling och utan att parlamentariskt förankra frågan. Frågor som rör den centrala polisorganisationen och polisen i sin helhet är av tradition frågor som vi i Sverige försöker att parlamentariskt bli eniga om. Det är viktigt att vi upprätthåller den traditionen.

Jag har på flera punkter sakliga erinringar mot Håkan Winbergs förslag om att inte låta Rikspolisstyrelsen – eller Polisverket, som han kallar den kommande organisationen – ha direkt ledningsansvar för Rikskriminalens och Säkerhetspolisens verksamhet. Men den debatten behöver vi inte ta i dag, eftersom utskottet i enighet har kommit fram till att en parlamentarisk utredning bör tillsättas för att se över den centrala polisorganisationen.

Men utskottet går i utskottsbetänkandet ett steg längre. Vi säger att det är betydelsefullt att nu också utvärdera och dra slutsatser av det förändringsarbete som sker lokalt av den lokala polisorganisationen. Jag känner en stark oro för att det förändringsarbetet, som är framtvingat av besparingskravet om 500 miljoner kronor, kommer att leda till resultatet att direkta polisoperativa funktioner blir lidande. Det blir en följd av att man inte lokalt har kraft att vidta de nödvändiga organisatoriska förändringarna.

Om den polisoperativa verksamheten inte skall bli lidande måste det till distriktssammanläggningar, kraftig samordning och rationalisering administrativt samt en rad andra åtgärder som jag inte tycker att man i alla län i landet, i varje fall inte hitintills, har visat sig vara mäktig att genomföra.

Det finns exempel på lokala förslag som kan få mycket stor effekt. Det gäller t.ex. förslaget om förändringen av polisorganisationen i Stockholms län. Man räknar där med att göra en besparing på 160 miljoner kronor och ändå få ut fler poliser på gatorna och i bostadsområdena genom att man administrativt rationaliserar och slår samman polisdistrikt. Men det finns en rad exempel på län som inte har mäktat med den uppgiften.

Jag tror därför att det är av stor betydelse att den här parlamentariska kommittén på djupet granskar och utvärderar det förändringsarbete som man nu har gått in i ute i länen. Det får inte bli på det viset att det ganska rimliga besparingskrav om 500 miljoner kronor som är lagt på polisen drabbar de polisoperativa uppgifterna.

Herr talman! Det är synnerligen välkommet att vi nu över samtliga parti-gränser är eniga om att den här frågan bör utredas och förankras på det sätt som är vanligt när det gäller polisväsendets organisation och uppgifter. Det är bra att utskottet är enigt på den punkten.

Anf. 71 BRITTA BJELLE (fp) replik:

Herr talman! Jag delar Lars-Erik Lövdéns uppfattning om att vi får ta debatten om polisens centrala organisation i ett annat sammanhang när vi, utifrån den utredning som nu ändå kommer att tillsättas, ser hur det faktiskt blir.

Vad jag ville understryka var att det arbete som pågår lokalt och regionalt då det gäller det besparingsbeting som är lagt på länsstyrelserna fullföljs. Jag ville också påminna om att Rikspolisstyrelsen har fått regeringens uppdrag att vara motor i detta rationaliseringsarbete och att till regeringen några gånger per år rapportera vad som händer ute i landet. Detta arbete följs redan i dag av regeringen, men Lars-Erik Lövdén har naturligtvis ändå rätt i att det är angeläget att frågorna kommer att kunna debatteras och följas av den parlamentariska utredningen.

Rikspolisstyrelsen har skyldighet att följa utvecklingen och att se till att verksamheten följer de riktlinjer som vi i utskottet redan tidigare har tagit ställning till, nämligen att besparingarna skall ske på den administrativa sidan och att man skall se till att den operativa funktionen består.

Anf. 72 LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Herr talman! Jag har på den punkten ingen annan uppfattning än Britta Bjelle. Det är naturligtvis av stor betydelse att förändrings- och rationaliseringsarbetet fortsätter med kraft, det understryker ju också utskottet, och att det också sker på ett sådant sätt så att polisoperativa funktioner inte drabbas.

Beroende på utfallet kan vi emellertid få ett organisatoriskt mycket splittat polisväsende i Sverige. Vi kan få mindre län med fyra, fem eller sex polisdistrikt, och vi kan få stora län med ett polisdistrikt. Vi kan alltså få en mycket oenhetlig polisorganisation. Så ser det i alla fall ut nu, om man tittar på de planer som finns ute i de olika länen. Därför finns det anledning för

den parlamentariska kommittén att utvärdera vad just detta får för konsekvenser och om det finns skäl att lägga fast en ram för en ny organisation, en för hela landet mera enhetlig sådan.

Det är som sagt angeläget att förändrings- och rationaliseringsarbetet fortsätter. Det finns ju ett besparingskrav på polisen, som polisen naturligtvis skall uppfylla.

Anf. 73 LIISA RULANDER (kds):

Herr talman! Riksdagens revisorer har i sin utredning gjort en genomgång av den lokala polisorganisationen men också haft blicken riktad mot helheten.

På ett förtjänstfullt sätt har revisorerna pekat på att polisens insatser är betydelsefulla men otillräckliga om inte det verkligt effektiva brottsförhindrande instrumentet, nämligen människans samvete, fungerar. Den processen startar tidigt, och därför säger revisorerna i inledningen av sin utredning att en av vuxenvärldens viktigaste uppgifter är att överföra grundläggande värderingar till det uppväxande släktet. Detta glädjer vi kristdemokrater oss åt. Skolan i samarbete med polis, t.ex. kvarterspoliser, och föräldrar är utmärkta resurser, och arbetet med detta måste ingå i den omvandling som Polisen just nu genomgår.

Det känns angeläget att påpeka att antalet brott måste minska. Åtgärder som minskar benägenheten att begå brott eller som försvårar genomförandet av brottsliga handlingar bör därför ges tillräckliga medel.

Den ekonomiska brottslighet som vi ser i samhället i dag visar just på bristen på respekt för andra människors välbefinnande och egendom. Jag har just i dag fått Rikspolisstyrelsens information och redovisning om hur man där avser att använda de 60 miljoner som man har fått från regeringen och som är avsedda för ekobrottsbekämpning. Så långt är många bra åtgärder redan på väg.

Kds har för sin del fört fram en idé om att inrätta en central myndighet som samordnar och verkställer arbetet mot ekobrott. I debatter förs det ofta fram krav om att särskilja ekobrottsbekämpningen från den lokala organisationen för att effektivisera detta arbete och att också särskilja de resurser som behöver avsättas. Även i revisorernas rapport fördes dessa synpunkter fram.

Vi kristdemokrater menar att det är angeläget att särskilda medel anslås för att vi skall få en bättre samordning av de olika ekobrottsbekämpande åtgärderna. Vårt konkreta förslag är en central myndighet. Ett önskemål från kds är att denna idé skall kunna prövas i den kommande parlamentariska utredningen utan att några villkor för den skall behöva dikteras. Jag har också skrivit ett särskilt yttrande med anledning av just denna fråga.

I Trafikpolisutredningen (SOU 1992:81) föreslogs att Rikspolisstyrelsen skulle få utökade befogenheter när det gäller en reformering av trafikpolisens arbete. Riksdagens revisorer har nu föreslagit att Rikspolisstyrelsen skall få rätt att leda polisens trafikövervakning under en försöksperiod. Kammaren kommer ju i dag att avslå det förslaget. Trafikolyckorna medför emellertid allvarliga skadeverkningar för samhället och de enskilda medborgarna. Lidandet låter sig inte mätas i pengar. Det är utomordentligt angelä-

get att Rikspolisstyrelsen snarast får de lednings- och andra befogenheter som behövs för att polisen skall kunna förverkliga sin roll inom den strategi som riksdagen antagit för trafiksäkerhetsarbetet.

Förnyelsearbetet med rationalisering och förnyelse får inte avstanna trots att vi tillsätter en parlamentarisk utredning.

Ansvar för de olika verksamhetsområdena inom polisen bör ligga på den nivå där man bäst kan handha uppgiften. Ekonomisk brottslighet måste bemötas av välutbildade specialister. Narkotikabekämpningen bör ske i en regional organisation, medan brottsförebyggande åtgärder bäst vidtas på lokal nivå, där en nära och kontinuerlig kontakt med människor kan ske. Banker, postkontor och affärer skall få hjälp av polisen att möta det ökande antalet stölder och rån. Polisen skall på det lokala planet också samarbeta med socialtjänst, familj och skola i syfte att på ett tidigt stadium stoppa en framtida brottskarriär. Särskilda ungdomsrotlar på polis- och åklagarmyndigheterna, med personal som fått adekvat utbildning för sin uppgift, framstår som självklarheter. En tydligt sammanhållen ledning står naturligtvis inte i motsättning till dessa krav och önskemål.

De här frågorna tas upp i kommittéer och utredningar som redan pågår, som redovisas i betänkandet och som också har nämnts tidigare i debatten. En parlamentarisk kommitté har nu möjlighet att i bred enighet sammanväga viktiga frågor och faktorer, och det är vi tacksamma för.

Herr talman! Med denna önskelista i tankarna yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 74 LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Herr talman! Lagstiftning och en skärpning av lagstiftningen, en separat organisation och ökade ekonomiska resurser speciellt avsatta för ekobrottsbekämpningen är saker som Liisa Rulander säger behövs för att vi skall få till stånd en effektivitet i kampen mot den ekonomiska brottsligheten. Jag vill då ställa en fråga till Liisa Rulander: Hur kan det komma sig att kds på samtliga dessa tre punkter har röstat emot alla de förslag som Socialdemokraterna har lagt fram i riksdagen sedan valet 1991?

Anf. 75 LIISA RULANDER (kds) replik:

Herr talman! Vi säger att kampen mot ekobrotten skall föras efter tre linjer. Det säger jag också i mitt särskilda yttrande. Det är lagstiftning, organisation och kriminalpolitik. Förmodligen är det så att de förslag vi har röstat ner på någon punkt inte har sammanfallit med det som Socialdemokraterna har önskat.

Vi har själva föreslagit en del åtgärder. Vi har inte heller fått igenom dem. Det förhindrar inte att vi i denna kammare gång efter gång kan lyfta upp dessa frågor till ytan och diskutera de synpunkter som finns utifrån de ekonomiska förutsättningar som vi alla tillsammans kan skapa. Det kräver ett brett samarbete. Många nya idéer kommer säkert att tillföras när den parlamentariska kommittén kommer att börja sitt arbete. Det hinner hända väldigt mycket på de här områdena innan det arbetet är slutfört. Vi hoppas också självfallet av hjärtat att det skall bli en förbättring i konjukturer och ekonomiska lägen så att vi kan genomföra dessa åtgärder.

Prot. 1993/94:39
8 december 1993

*Riksdagens
revisorers förslag
angående polisen*

En sak som har med just ekonomisk brottsbekämpning att göra är detta med resurser. Om vi någonstans skulle kunna skapa sådana resurser att vi kunde gå emot den ekonomiska brottsligheten på bred front skulle vi också vinna väldigt mycket resurser i gengäld. Men problemet är naturligtvis var vi skall få loss pengar till de första initiala kostnaderna. De kommer att bli stora i början. Det har inte heller socialdemokraterna kunnat anvisa några medel för.

Anf. 76 LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Herr talman! Socialdemokraterna har lagt fram förslag till en särskild organisation för ekobrottsbekämpning under central ledning. Det är ett krav som stämmer överens med kds krav. Kds röstade emot det när den frågan var uppe i kammaren i våras.

Socialdemokraterna har lagt förslag till en egen budget för ekobrottsbekämpandet. Det stämmer överens med kds krav. Vi har också föreslagit att det tillförs 100 miljoner kronor till brottsbekämpandet. Det har kds röstat emot i riksdagen så sent som i våras.

Socialdemokraterna har lagt fram en rad förslag till skärpt lagstiftning. Det gäller näringsförbud, konkurslagstiftning, aktiebolagslagstiftning och skattebrottslagstiftning. Samtliga dessa punkter har kds röstat emot i kammaren. Det brister litet i trovärdighet hos kds i den här frågan, Liisa Rulander.

Anf. 77 LIISA RULANDER (kds) replik:

Herr talman! Det går lätt att i stora generella svep utmåla att vi har röstat emot olika förslag. Jag tror inte att man kan tala om trovärdighet här. Vi talar om olika saker. Vi vill bekämpa brottsligheten, men vi kanske har olika vägar dit. Det betyder inte att vi motarbetar det vi själva säger, som Lars-Erik Lövdén vill få det att framstå som.

Däremot har Lars-Erik Lövdén fortfarande inte kunnat påvisa vilka ekonomiska resurser socialdemokraterna har redovisat och kunnat få loss på ett trovärdigt sätt utan att höja våra utlandslån ytterligare.

Anf. 78 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd):

Herr talman! Man skulle kunna säga att polisens förhållande till allmänheten är gott. Svensk polis har genom åren haft ett högt anseende hos allmänheten och kan därför känna sig stolt. Jag delar denna stolthet eftersom det gäller min yrkeskår. Därför är det tillfredsställande att ett enigt justitieutskott ställer sig bakom en bred parlamentarisk utredning. Konsekvensen av detta är att samtliga partier i riksdagen skall representeras i utredningen. Av tradition har det ansetts att beslut om polisfrågor av övergripande karaktär bör fattas i största möjliga samförstånd. Riksdagens revisorer förordade också en kommitté för att utreda de övergripande frågorna på polisens område.

Inom vårt parti, Ny demokrati, är vi angelägna om att sakfrågorna runt polisens framtida organisation belyses. I och med utskottets ställningstagande avstår Ny demokrati därför från att i samband med detta betänkade

framföra synpunkter på revisorernas förslag, eftersom dessa frågor kommer att beredas i den kommande utredningen.

I den allmänna debatten har främst förslag kring Håkan Winbergs utredning, Den centrala polisorganisationen, varit utsatta för berättigad kritik. De enda som varit positiva till denna utredning är de som beställt den. I övrigt avstår jag här från att närmare kritisera den. Det har så många andra gjort. Det finns inte anledning att strö salt i såren hos de berörda.

Låt oss titta på vilka konsekvenserna i viss mån blivit av det nya Polisöverige. Regeringen och Socialdemokraterna hade en överenskommelse i de s.k. krisuppgörelserna där man beslutade att det skulle sparas 500 miljoner på Justitiedepartementets område. Denna besparing gjordes enbart på polisens område. I dag är summan 545 miljoner.

Det var ett olyckligt beslut. Förhandlingarna fördes förmodligen på en sådan nivå att de som hade sakkunskap inte kom till tals. Bl.a. därför förordar Ny demokrati den här breda parlamentariska utredningen.

Det är många som i dag frågar sig vad som händer med vår polis. På många ställen ute i landet har det t.o.m. förekommit demonstrationer i olika samhallen därför att man befärar att många poliser skall sägas upp på grund av dessa besparingar och rationaliseringar. Man befärar att det skall bli färre poliser i ett land vars regering deklarerat att hela Sverige skall leva. Det är därför som den parlamentariska utredningen bör komma till stånd. Den bör se över det här nationaliseringsarbetet.

Vissa ledamöter som har suttit här i riksdagen och tryckt på knappen för att man skall göra besparingar och rationaliseringar har när de åkt hem till sitt hemlän mötts av en annan attityd. Där har man inte alls velat spara. Därför har vi fått den här brokiga samlingen av olika organisationer i Sverige. En del länsmyndigheter har sparat rakt av och glömt att regeringen faktiskt har sagt att det inte skall gå ut över den operativa verksamheten. Med god kunskap om dessa sakförhållanden har jag tidigare i denna kammare protesterat mot att man skulle göra dessa besparingar och tro att det inte skulle gå ut över den operativa verksamheten.

Detta är beslutat, och den parlamentariska utredningen skall följa det utvecklings- och rationaliseringsarbete som görs i hela landet. Om Håkan Winbergs utredning utmynnat i det polisverk utan central operativ styrning som regeringen ville genomföra, hade det funnits stor risk för att den nationella polis som byggts upp sedan förstatligandet 1965 skulle gått om intet. Det hade blivit splittrat. Värde av samordning och resursfördelning skulle gått om intet. Med god kännedom om sakfrågorna delar jag och Ny demokrati uppfattningen att den parlamentariska utredningen måste titta på dessa saker.

Därför yrkar jag bifall till hemställan i justitieutskottets betänkande.

Anf. 79 BRITTA BJELLE (fp) replik:

Herr talman! K G Sjödin talar om den parlamentariska utredningen som om den hade till uppgift att ompröva de besparingar inom polisen som redan beslutats. Det är inte aktuellt. Dessa besparingar är beslutade. Ett enhälligt utskott – jag upprepar ett enhälligt utskott – har faktiskt sagt att den rationa-

Prot. 1993/94:39
8 december 1993

*Riksdagens
revisorers förslag
angående polisen*

lisering och den förändring som är på gång ute i länen skall fortgå. Det har också K G Sjödin tillstyrkt. Den frågan är inte aktuell för utredningen.

Däremot kan man tänka sig – det har vi redan varit inne på tidigare – att utredningen skall följa den utveckling som sker och ta reda på om det i slutändan av det förändringsarbete som pågår ute i landet kommer att bli alltför stora förändringar. Det ser så ut i dag, men vi vet inte om det faktiskt blir så i slutändan.

Det går inte att komma ifrån att polisen under en följd av år inte har utsatts för något omvandlingstryck. Den omvandling som nu genomförs har på sina ställen säkert också positiva effekter.

Om jag hörde rätt sade K G Sjödin att man inte någonstans i landet har kunnat peka på att det är möjligt att göra besparingar utan att minska på den operativa polisverksamheten. Det är inte sant. Det finns ställen där man har klarat att visa att man kan göra det.

Anf. 80 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd) replik:

Herr talman! Vilket polisdistrikt skulle det röra sig om? Britta Bjelle säger att det jag säger inte är sant. Då bör hon veta vilka polisdistrikt som har kunnat göra dessa besparingar utan att det går ut över den operativa verksamheten.

När dessa överenskommelser träffades sades att besparingarna inte fick gå ut över den operativa verksamheten. Men då har man inte någon grundläggande kännedom om vad som är polisens uppgifter och vilka som är de administrativa uppgifterna. Jag vågar påstå att det i alla polisdistrikt här i landet där man har radioexpeditörer är vanligt att poliser går in och vikarierar för dessa administratörer, när de är sjuka eller borta. Det är något som påverkar den operativa verksamheten.

Jag har tidigare i debatten sagt att 80 % av polisens budget består av löner. Om man skall kunna rationalisera måste man säga upp folk. Enligt direktiven kan man säga upp folk inom administrationen eller polisledningarna. Administratörerna utför enklare polisingöromål. Konsekvensen blir då att polisen får ta över dessa göromål. De får ta dessa utredares plats och ta hand om små, enkla ärenden, exempelvis snatteriärenden. Då blir det inga poliser ute på gatorna.

Konsekvensen är faktiskt, Britta Bjelle, att dessa besparingar går ut över den operativa verksamheten redan nu. Det är det som den parlamentariska utredningen bl.a. måste se över, som Ny demokrati säger, så att de rationaliseringar som pågår inte leder till denna snedfördelning och till att poliserna, tyvärr, kommer att sitta inomhus i stället för att vara ute och patrullera på gatorna.

Anf. 81 BRITTA BJELLE (fp) replik:

Herr talman! Jag kanske inte förstår vad K G Sjödin säger. Jag är inte riktigt säker på att jag kommer ihåg rätt. Men jag har för mig att Ny demokrati inte skrev något särskilt i frågan, när utskottet skrev att besparingar inte skulle få gå ut över den operativa funktionen. Jag är litet osäker på om det var så. Däremot är jag säker på att det i det betänkande vi nu behandlar, som handlar om den parlamentariska utredningen, är ett enigt utskott som

säger att förändringarna ute på lokal och regional nivå skall fortgå och att de skall fortgå därför att man skall genomföra de besparingar som är aktuella. På den punkten har inte Ny demokrati heller haft någon annan syn. Jag vet inte om jag har missförstått K G Sjödin här i dag. Jag trodde att vi var eniga på den punkten.

Vad den parlamentariska utredningen skall göra är naturligtvis att försöka få till stånd en utveckling som är så likformig som möjligt, om det nu visar sig att utvecklingen på vissa håll avviker alltför mycket. Vissa avvikelser tror jag i och för sig kan vara rimliga. Det är olika i storstadsområden och glesbygdsområden. Förutsättningarna är helt annorlunda. Jag tror inte att man skall ha identiskt lika lösningar. Men de får naturligtvis inte avvika alltför mycket från varandra.

Anf. 82 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd) replik:

Herr talman! Beträffande det första som Britta Bjelle tog upp vill jag säga följande. När man beslutade om att dessa besparingar skulle ske, anförde jag att regeringen skulle återkomma i kompletteringspropositionen under våren därefter, med en analys av de konsekvenser som skulle bli följden av den besparing som regeringen och Socialdemokraterna hade kommit överens om. Jag reagerade då spontant och sade att jag inte trodde att detta var möjligt.

Beträffande den parlamentariska utredningen vill jag säga att vi är överens om att det rationaliseringsarbete och förändringsarbete som pågår skall fortgå med oförminskad kraft. Det är helt riktigt. Men jag förutsätter att man även här kommer att se över konsekvenserna i denna utredning. Det som sker ute i landet i de olika polisdistrikten är oroväckande. Man förmår inte i länsstyrelserna göra dessa rationaliseringar. Det är bl.a. det som är viktigt att man kommer fram till under utredningen. Man kan åstadkomma minskningar på många sätt. Man kan införa länsmyndigheter i betydligt större utsträckning än som skett hittills, för att uppnå dessa besparingar. Men det är en sak som utredningen får se över och eventuellt komma med förslag om.

Anf. 83 GÖTHE KNUTSON (m):

Herr talman! Denna diskussion handlar om konsekvenserna av en besparing som beslutades om och av Socialdemokraterna och de fyra regeringspartierna under hösten för två år sedan. En halv miljard kronor skulle sparas, i detta fall även på Justitiedepartementets område. Det visade sig att det fanns en beredvillighet inom polisen att åstadkomma en sådan rationalisering att det ledde till en effektivisering som skulle innebära att polisen, trots 500 miljoner lägre anslag på tre år, ändå skulle upprätthålla och kanske t.o.m. förbättra sin synlighet, sin verksamhet.

Här har poängterats att det icke får drabba den operativa verksamheten, den yttre tjänsten inom polisen. Vi har i dag 16 700 polistjänster, därutöver några tusen administrativa befattningar. Man kan åstadkomma denna besparing genom att minska antalet polismyndigheter, dvs. antalet polisdistrikt. Målsättningen är att varje län skall ha en myndighet, i stället för som nu i regel fyra, fem eller sex olika. Om man tar den modell som det har fattats

beslut om i en del län innebär det att det blir färre poliser i chefstjänst, vilket man sparar en hel del på. Det blir färre skrivbord i polishusen. De poliser som har det arbete som allmänheten – vi alla – efterfrågar, skall inte bli färre.

Vi skall åstadkomma detta, det har man lovat från Rikspolisstyrelsens sida. Rikspolischefen Björn Eriksson sade det omedelbart. Det har bejakats i de utredningar som har gjorts i länen. Jag tycker att det är litet vårdslöst och betänkligt när K G Sjödin inkompetensförklarar så många som har bejakat detta ute i länen och polisdistrikten.

Lars-Erik Lövdéns inlägg var utomordentligt bra i det avseendet att han bokstavligen riktade en maning till sina partivänner i landet, socialdemokraterna, att nu ta till sig denna kraft. Så uppfattade jag det. Det saknas alltså kraft i en del länsstyrelser styrelser. Där sitter 14 politiker, och dessutom en landshövding som ordförande. Jag vill gärna be Lars-Erik Lövdén att ännu en gång upprepa detta, med adress till just partivänner och gärna andra också, i länsstyrelsernas styrelser men också i polisstyrelserna i distrikten och varför inte i kommunerna. Trögheten är enorm. På sina håll har man inbillat sig att polisen skulle bli mindre effektiv om man införde en polismyndighet för hela länet. Det skulle gubevars kunna tänkas innebära en centralisering. Länspolismästare som kan jobbet och som har bejakat detta – såvitt jag förstår har man gjort det praktiskt taget överallt i landet – försöker förklara och borde bli trodda på sina ord, att det bara finns ett sätt att undvika uppsägningar av poliser i yttre tjänst. Det har ju dessutom gjorts stora utredningar som ligger till grund för detta. Det finns bara ett sätt, och det är att radikalt minska antalet polisdistrikt.

Det finns därför anledning att till K G Sjödin säga att riksdagen inte skall försöka att kullkasta det beslut som har bejakats ute i länen. Riksdagen har fattat detta beslut. Här finns insikter. Det finns det också i regeringskansliet. Nu kan vi ta tillfället i akt att bokstavligen uppmana våra förtroendevalda i respektive partier och i länsstyrelser och polisstyrelser att göra det enda vettiga.

Ordspråket ”medan gräset växer, dör kon” blir adekvat om vi inväntar den parlamentariska utredningens förslag. Det är nu besparingarna måste ske. Alla vet att pengarna kommer att sparas in på tre år. Låt oss ta detta grepp i denna angelägna fråga nu.

Anf. 84 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd):

Herr talman! Till den förträfflige herr Knutson vill jag säga följande: Jag gjorde ingen inkompetensförklaring av honom eller av ledamöterna i länsstyrelsens styrelse, exempelvis i Värmland eller på andra ställen där riksdagsledamöter är representerade.

Trots allt har dessa problem uppstått. Ledamöterna tryckte på en knapp vid voteringarna här i riksdagen, men gick i mångt och mycket emot rationaliseringsförslagen när de diskuterades i länsstyrelsen i hemlandet.

Tjänstemännen inom Rikspolisstyrelsen och inom länsstyrelserna är naturligtvis villiga att göra vad de kan av de direktiv som kommer från riksdag och regering. Regeringen poängterar att rationaliseringarna inte får gå ut över den operativa verksamheten, men man måste ha en viss förståelse för att det inte är så enkelt. Det gäller befattningshavare av kött och blod. Om

man skall spara så måste man avskeda folk, och då måste andra göra de avskedades arbeten.

Jag sade tidigare i debatten att man, om man skall rationalisera, måste tillföra polismyndigheterna teknikpengar för att underlätta det administrativa arbetet för dem som inte blir arbetslösa. Jag hoppas att dessa frågor tas upp i regeringens kompletteringsproposition. Det finns möjlighet att lösa problemen utan att det blir alltför stora konsekvenser. Tidiga avgångar, dvs. att man får gå i pension från det att man är 58 år och fram till ålderspensioneringen, skulle underlätta rationaliseringarna och medföra att yngre poliser inte måste sägas upp.

Anf. 85 GÖTHE KNUTSON (m):

Herr talman! Jag misstänkte inte ett ögonblick att det var mig som K G Sjödin inkompetensförklarade. Det jag reagerade emot var hans påstående om att vi här i riksdagen borde ha förstått att rationaliseringen inte skulle gå att genomföra utan att poliser i yttre och operativ tjänst skulle försvinna.

Alla andra konstaterar att regeringens förslag och riksdagens beslut om rationalisering har bejakats. K G Sjödens kritik innebär att länspolismästare som i allmänhet är utomordentligt kompetenta skulle ha missförstått eller inte begripit detta.

De tog ju till sig beslutet om rationalisering! Jag erinrar ännu en gång om rikspolischefen Björn Erikssons ord: "Det här grejar vi!". Det finns en stor potential inom polisen. Man har haft en del rätt goda år under 80-talet vad beträffar anslagen.

Anf. 86 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd):

Herr talman! Jag nämnde i mitt anförande att den sakkunskap som finns bland de ledamöter som följer arbetet ute i landet och i länsstyrelserna inte fanns att tillgå då överenskommelsen mellan regeringen och Socialdemokraterna slöts. Dessa ledamöter hade ingen möjlighet att påverka utformningen av den besparing som man beslutade om i uppgörelsen.

Jag vill säga till Göthe Knutson att de enskilda länspolismästarna de facto står i valet mellan verksamhetsnyttan och lojaliteten med sitt eget förbund JUSEK. Det är inte så lätt för en länspolismästare att göra sig av med sina polismästare ute i länet. De tillhör ju samma fackförbund. Av den anledningen har många inte tagit till yxan ordentligt utan bara tagit ett halvt steg. I stället för att genomföra en organisationsform med en länsmyndighet har man fastnat i ett mellanting. Det är inte den rationalisering som skulle behövas.

Anf. 87 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten så mycket mer, men Göthe Knutson uppmanade mig att rikta en uppmaning till de socialdemokratiska lokalpolitikerna att se till att rationaliseringen sker på ett sådant sätt att den inte går ut över polisoperativa uppgifter. Den skall ske genom en hårdhänt administrativ rationalisering och genom en ändrad polisdistriktsindelning.

Jag skall gärna upprepa det jag sade i mitt inlägg i början på denna debatt. Jag menar verkligen att rationaliseringen skall ske på det sättet.

Prot. 1993/94:39
8 december 1993

*Riksdagens
revisorers förslag
angående polisen*

Nu är det väl inte bara socialdemokrater som behöver den uppmaningen. Det finns sannerligen en och annan centerpartist, moderat och folkpartist ute i landet som också behöver den uppmaningen.

Jag vill säga till K G Sjödin att jag är fullkomligt övertygad om att man kan hämta hem besparingen på 500 miljoner kronor och få en bättre och effektivare polis efter rationaliseringsarbetet. Det visar inte minst erfarenheterna från Stockholms län. Där klarar man inte bara sparmålet utan får också en utvecklad polisoperativ verksamhet med fler poliser på gator och i bostadsområden.

Planen bygger på att man indelar Stockholms län i ett sextiotal närpolisområden med 20–30 polismän i varje polisområde. I dessa närpolisområden skall allt från brottsförebyggande verksamhet till enklare brottsutredningar skötas.

Det visar sig att man med denna rationalisering och förändring av organisationen i Stockholms län får ut mer av polisverksamheten, trots att man har sparat 160 miljoner kronor.

För att uppnå det måste man ha kraften att göra de nödvändiga förändringarna. Den kraften har, som jag sade i mitt inledningsanförande, saknats på många håll i landet.

Anf. 88 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd):

Herr talman! Visst är det sagt att vi skall spara, Lars-Erik Lövdén! Problemet är att man kom överens om att besparingen skall ske på så kort tid. Det hade varit mer realistiskt att göra besparingen på fem år. Polisen har att leva upp till det mål som regeringen och denna kammare har satt upp för polisverksamheten. Detta mål går i praktiken inte ihop med en så kraftig besparing.

Av den anledningen har vi i Ny demokrati varit kritiska mot besparingen i olika debatter. Det går inte att leva upp till båda målen samtidigt. Om man skall kunna leva upp till målet om rationalisering får man minska på övriga mål vad gäller inriktningen för polisens verksamhet. Det är konsekvensen av att besparingen skall göras alltför hastigt och på för kort tid.

Anf. 89 GÖTHE KNUTSON (m):

Herr talman! Jag vill först rikta ett tack till socialdemokraten och vice ordföranden i riksdagens justitieutskott Lars-Erik Lövdén. Han har nu gjort det som också jag skall göra. Jag skall vädja till, uppmana och be alla de beslutsfattare i vårt land som ännu inte har förmått sig att ta det enda vettiga beslutet när det gäller den framtida polisorganisationen att göra det.

Det är ett mycket angeläget förändringsarbete, men det ligger något av en fara i det faktum att K G Sjödin envist vidhåller att det inte skulle gå att genomföra. Eftersom K G Sjödin har en utomordentlig uppfattningsförmåga, måste det vara fråga om någon form av trippskhet.

Det har av den ena utredningen efter den andra – i tjocka kompendier – ute i länen, däribland i Värmlands län, konstaterats att detta är möjligt. Det förelåg också ett sådant utredningsmaterial i Kalmar, där det gick snett. Det var förvisso icke bara socialdemokrater som berördes, utan det gick tvärs över partigränserna. Misstaget har, sägs det, redan upptäckts av en del be-

slutsfattare, som kanske är beredda att mycket snart riva upp beslutet och åstadkomma något som är vettigt.

Med detta, herr talman, har jag inte förlängt denna debatt, som förvisso var angelägen.

Anf. 90 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd):

Herr talman! Jag vill bara förtydliga vad jag sade till Göthe Knutson. Man står mellan två inriktningar – dels besparingar, dels den målsättning som riksdagen och regeringen har fastlagt för polisen – och de går i praktiken inte ihop, eftersom det är fråga om alltför kraftiga besparingar under alltför kort tid.

Hade man beslutat om att genomföra åtgärderna under en femårsperiod, hade det varit mera realistiskt att tro att man kan leva upp till båda dessa mål, dvs. dels kostnadsbesparingar och rationaliseringar, dels åtgärder beträffande den operativa personalen.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter 14 §.)

14 § Kungörandefrågor

Föredrogs
justitieutskottets betänkande
1993/94:JuU9 Kungörandefrågor (prop. 1993/94:19).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

SoU10 Familjerådgivning

Mom. 3 (sekretess)

1. utskottet
2. res. (m, fp, c, kds)

Votering:

158 för utskottet

146 för res.

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 2 m, 1 c, 21 nyd, 11 v, 2 -

För res.: 1 s, 67 m, 27 fp, 28 c, 22 kds, 1 -

Frånvarande: 16 s, 11 m, 6 fp, 2 c, 4 kds, 2 nyd, 3 v, 1 -

Mom. 6 (högkostnadsskydd)

1. utskottet
2. men. (v)

Prot. 1993/94:39
8 december 1993

*Riksdagens
revisorers förslag
angående polisen*

Votering:

283 för utskottet

14 för men.

3 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 69 m, 26 fp, 28 c, 22 kds, 21 nyd, 1 -

För men.: 1 s, 11 v, 2 -

Avstod: 3 s

Frånvarande: 18 s, 11 m, 7 fp, 3 c, 4 kds, 2 nyd, 3 v, 1 -

Mom. 8 (uppbyggnaden av familjerådgivningen, m.m.)

1. utskottet

2. men. (v)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SoU9 Import av och partihandel med starköl

Mom. 1 (avslag på propositionen, m.m.)

1. utskottet

2. res. (s)

Votering:

148 för utskottet

153 för res.

3 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll reservationen.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 69 m, 24 fp, 18 c, 14 kds, 21 nyd, 2 -

För res.: 123 s, 3 fp, 11 c, 4 kds, 11 v, 1 -

Avstod: 3 kds

Frånvarande: 15 s, 11 m, 6 fp, 2 c, 5 kds, 2 nyd, 3 v, 1 -

Mom. 2 (alkoholhalten)

Yrkanden:

1. utskottet

2. utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till mot. So6 yrk. 2 (nyd)

Votering:

282 för utskottet

22 för mot.

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 68 m, 27 fp, 29 c, 21 kds, 11 v, 3 -

För mot.: 1 m, 21 nyd
Frånvarande: 15 s, 11 m, 6 fp, 2 c, 5 kds, 2 nyd, 3 v, 1 -

Prot. 1993/94:39
8 december 1993

Mom. 3

Kammaren biföll utskottets hemställan

SoU12 Medelstillskott till Sveriges Hundcenter AB – Statens Hundskola

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SoU13 Vissa frågor om beräkning av assistansersättning

Kammaren biföll utskottets hemställan.

KU11 Statsrådets och ledamöternas arvoden

Mom. 1 (en ny huvudbestämmelse i riksdagsordningen)

Av utskottetsbetänkandet framgick att ändringarna önskades genomförda genom ett beslut. För bifall härtill krävdes att minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter förenade sig om beslutet. Beslut fattades genom omröstning med rösträkning.

Votering:

304 för bifall

0 för avslag

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För bifall: 122 s, 69 m, 27 fp, 29 c, 22 kds, 21 nyd, 11 v, 3 -

Frånvarande: 16 s, 11 m, 6 fp, 2 c, 4 kds, 2 nyd, 3 v, 1 -

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan

KU15 Förbud beträffande viss avkodningsutrustning

1. utskottets

2. res. (nyd)

Här har endast yrkats bifall till utskottets hemställan

Votering:

283 för utskottet

20 för res.

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 122 s, 68 m, 27 fp, 29 c, 22 kds, 1 nyd, 11 v, 3 -

För res.: 20 nyd

Frånvarande: 16 s, 12 m, 6 fp, 2 c, 4 kds, 2 nyd, 3 v, 1 -

SkU9 Ändrade tulltillägg

Mom. 1 (tulltillägg på mervärdesskatt)

1. utskottet
2. res. i motsvarande del (s)

Votering:

169 för utskottet

137 för res.

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partis fördelning av rösterna:

För utskottet: 69 m, 27 fp, 29 c, 22 kds, 21 nyd, 1 -

För res.: 123 s, 1 m, 11 v, 2 -

Frånvarande: 15 s, 10 m, 6 fp, 2 c, 4 kds, 2 nyd, 3 v, 1 -

Mom. 2-4

Kammaren biföll utskottets hemställan.

JuU7 Kroppsvisitation och kroppsbesiktning, m.m.

Mom. 2 (kroppsvisitation för att hindra klotter)

1. utskottet
2. res. 2 (nyd)

Votering:

284 för utskottet

22 för res. 2

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partis fördelning av rösterna:

För utskottet: 122 s, 70 m, 27 fp, 29 c, 22 kds, 11 v, 3 -

För res. 2: 1 s, 21 nyd

Frånvarande: 15 s, 10 m, 6 fp, 2 c, 4 kds, 2 nyd, 3 v, 1 -

Mom. 4 (tvångsmedicinering)

1. utskottet
2. res. 3 (nyd)

Votering:

285 för utskottet

21 för res. 3

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan

Partis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 70 m, 27 fp, 29 c, 22 kds, 11 v, 3 -

För res. 3: 21 nyd

Frånvarande: 15 s, 10 m, 6 fp, 2 c, 4 kds, 2 nyd, 3 v, 1 -

JuU9 Kungörandefrågor

Kammaren biföll utskottets hemställan.

15 § Lagändringar med anledning av att myndigheten Försvarsmakten inrättas

Föredrogs
försvarsutskottets betänkande
1993/94:FöU3 Lagändringar med anledning av att myndigheten Försvarsmakten inrättas (prop. 1993/94:33).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

Kammaren biföll utskottets hemställan.

16 § Skydd för landskapsinformation

Föredrogs
försvarsutskottets betänkande
1993/94:FöU4 Skydd för landskapsinformation (prop. 1993/94:32).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

Kammaren biföll utskottets hemställan.

17 § Bestridande av vissa kostnader med anledning av Trollhätte kanalverks inordnande i Sjöfartsverket

Föredrogs
1993/94:TU5 Bestridande av vissa kostnader med anledning av Trollhätte kanalverks inordnande i Sjöfartsverket (prop. 1993/94:70).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Beslut om samlad votering

På förslag av andre vice talmannen medgav kammaren att trafikutskottets betänkanden TU6 och TU10 samt socialförsäkringsutskottets betänkanden SfU6 och SfU7 fick avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

18 § Arlandabanan

Föredrogs
trafikutskottets betänkande
1993/94:TU6 Arlandabanan (prop. 1993/94:39).

Anf. 91 JARL LANDER (s):

Herr talman! Jag skall försöka begränsa mig något, så att vi kan ha den samlade omröstningen före kl. 18, som talmannen önskade.

Ärendet Arlandabanan, som trafikutskottet nu har lagt fram ett betänkande om, är ett ärende som har beretts under lång tid. Det finns därför kanske inte anledning att alltför ingående diskutera vad som tidigare har sagts. Frågan är om vi snart skall komma till beslut om en Arlandabana, eller om behandlingen av ärendet skall fortsätta i form av långbänk eller liknande. Ärendet har alltså beretts under lång tid, och i betänkandet finns en lång beskrivning av hur det har hanterats tidigare.

Vi socialdemokrater anser att frågan om byggandet av en Arlandabana är färdigberedd. Det är dags att komma i gång med byggandet. Det är nu, och de närmaste åren framåt, som vi i samhället behöver tillskott av sysselsättningsobjekt.

Det är också av miljöskäl mycket viktigt att Arlandabanan kommer till stånd med det snaraste.

Vi kan inte längre acceptera att man av ideologiska skäl förhalar tillkomsten av en järnväg ut till Arlanda flygplats.

Vi socialdemokrater säger i en reservation till betänkandet att Arlandabanan skall ingå i stomnätet för järnvägarna. Därför bör det vara staten, genom Banverket, som har hela ansvaret för tillkomsten och underhållet av banan.

Med utgångspunkt i detta har vi vid utskottsbehandlingen av regeringens proposition om hur projektet med Arlandabanan bör administreras yrkat avslag på regeringsförslaget om att bilda ett särskilt bolag för projektet. Detta har vi utvecklat ytterligare i vår reservationen.

Från den reservationen vill jag bara lyfta fram att Arlandabanan också är av mycket stor betydelse för att den nu pågående utbyggnaden av järnvägar i Mälardalen skall bli meningsfull och leda till rationell tågföring i regionerna. Risker är stor att borgerligheten nu är på väg att sätta krokben för länstrafik-

bolagen i Mälärregionen och försvårar deras förutsättningar att få till stånd både snabba och miljövänliga kommunikationer i dessa regioner.

I övrigt hänvisar jag, herr talman, till argumentationen i vår reservation till betänkandet. Jag yrkar också bifall till reservationen.

Prot. 1993/94:39
8 december 1993

Arlandabanan

I detta anförande instämde Ingrid Andersson och Gunnar Thollander (båda s).

Anf. 92 LARS SVENSK (kds):

Herr talman! En Arlandabana har funnits på trafikinvesteringarnas önskelista under många år, främst av miljöskäl, men även för att den på ett komfortabelt sätt skulle klara trafiken till och från Arlanda.

Tanken har varit att Arlandabanan skall finansieras vid sidan av statsbudgeten, helt eller delvis, beroende på vilka förutsättningar som anses möjliga. Bl.a. tillsattes den s.k. Delfindelegationen för att få frågan vidare utredd. I den tidigare regeringens uppdrag till Banverket talades det om en finansiering vid sidan om statsbudgeten – något som nu kommer att ske.

I dag kan Arlandaprojektet delas in i tre bitar:

För det första: Det s.k. fyrspåret Ulriksdal–Rosersberg. Det är ett tidskrävande projekt, som beräknas kosta 2 miljarder av skattemedel. Byggnationen av den delen, som är en mycket viktig förutsättning för Arlandabanans utbyggnad, pågår och beräknas vara klar 1996.

För det andra: Sträckan Rosersberg–Arlanda, den s.k. södra böjen, plus en stationsbyggnad på Arlanda, rullande materiel, en tågpendel och en tillbyggnad av Stockholms central bryts ut ur statsfinansieringen för att privatfinansieras. Vi kan här se två typer av besparingar: dels medför den ökade kreativiteten fler aktörer och därmed en billigare stationslösning än vad som var tänkt, dels sparas miljardbelopp av statliga medel i byggnationen. Det är pengar som kan användas på annat håll.

För det tredje: Sträckan norr om Arlanda, till Odensala, den s.k. norra böjen, har på sina håll varit ifrågasatt. Uppfattningen har då varit att det är en onödig och olönsam investering. I propositionen slås det fast att ”norra böjen” är viktig för integreringen av tågtrafiken norr och väster om Arlanda, och 850 miljoner av planeringsramens 32 miljarder har också avsatts för ändamålet. Byggandet av ”norra böjen” ingår i de förhandlingar som sker med konsortierna.

Alltså: Byggnationen delas upp så att Banverket bygger sträckan Ulriksdal–Rosersberg och konsortiet sträckan Rosersberg–Odensala. Finansieringen delas upp så att statliga medel används till sträckan Ulriksdal–Rosersberg. Resten byggs av ett privat konsortium, som också bygger ”norra böjen”, vars genomförande garanteras av att staten satsar 850 miljoner. Trafikeringsrätten ges konsortiet för hela sträckan med rätt att driva en tågpendel sträckan Stockholms Central–Arlanda.

Herr talman! Vi kan alltså konstatera att Arlandabanan är ett stort och komplicerat projekt – det framhålls också i propositionen. Det är dessutom det första i sitt slag i Sverige. Men att det är svårt behöver inte betyda att det är omöjligt. Med den här lösningen frigörs kapital, och om vi inte kan

ro det här projektet i hamn måste vi konstatera att alternativ finansiering av spårtrafikinvesteringar i Sverige är en omöjlighet.

I anslutning till propositionen har det väckts tre motioner där motionärerna yrkar avslag på propositionen. I motion T3 kritiseras regeringens senfärdighet. Man lyfter också fram de farhågor den s.k. TIM-utredningen framför, nämligen att en privat lösning skulle försvåra en effektiv Mälardalstrafik. I motion T4 motsätter sig motionärerna att delar av stomnätet skall vara privatägt. I T6 menar man att de privata intressenterna vill ha både hängslen och svängrem för att ge sig in i projektet.

Frågan är, herr talman, vad som menas med senfärdighet. Arlandabanan är kopplad till tredje rullbanan. Om inte Arlandabanan skulle vara färdig när tredje rullbanan är färdig kan man tala om att projektet är försenat. Ingenting tyder dock på att det kommer att bli fallet. Fyrspåret är redan under full byggnation.

Vi får inte glömma bort att man på sina håll haft uppfattningen att Arlandabanan skall vara en ren tågpendel i stället för en busspendel från Stockholm. Att "norra böjen" har kommit till – mycket tack vare att banan kan alternativfinansieras – måste ses som en framgång även för Mälardalsintressena.

I propositionen talas det också om att stationslösningen skall utformas för genomgående och väntande trafik. Vill TIM-intressenterna eller andra trafikera banan till Arlanda är det en fråga som får tas upp till förhandling med konsortiet. Trafikutrymme finns, och det finns inget som hindrar resenärer norr- och västerifrån att stiga av vid Arlanda. Trafiken Stockholms Central–Arlanda däremot får konsortiet ensamrätt på – fattas bara annat. Någon utdelning skall man väl ändå ha på sina investeringar!

När det gäller garantierna har regeringen häktat av både hängslen och svängrem. Det kommer inte att finnas resandemängdsgarantier eller statliga lånegarantier. Vad som kvarstår är garantier beträffande riktigheten i de uppgifter som lämnas till de privata intressenterna i samband med anbuds-givningen. Det är sådant som normalt råder inom bygg- och anläggningsmarknaden. Riksdagen kommer enligt propositionen också att få ta del av de lämnade garantierna när slutligt avtal föreligger.

Herr talman! Med Arlandaprojektet i hamn har vi skapat en trafiklösning som är bra för miljön, som knyter samman trafiken söder, väster och norr om Arlanda och som till stor del finansieras utanför statsbudgeten.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i betänkandet och avslag på reservationen.

Anf. 93 JARL LANDER (s) replik:

Herr talman! Jag sade i mitt anförande inledningsvis att jag skulle försöka fatta mig kort, men jag måste ändå ställa en fråga till Lars Svensk. Varför är det just Arlandabanan som skall kombineras med privata intressenter? Varför har vi inte fått förslag till sådana lösningar när det gäller andra bansträckningar? Beror det på lösamhetstanken – här kan privata få vara med och dela på det som samhället i övrigt betalar åt samhället självt via skattemedel? Är det bara det som gör att just Arlandabanan skall finansieras och upphandlas på det sätt som regeringen föreslår i sin proposition? Det är i så fall

olustigt att det är bara den ideologiska tanken som är orsaken till att man försenar hela det fina projekt som en Arlandabana är.

Prot. 1993/94:39
8 december 1993

Arlandabanan

Anf. 94 LARS SVENSK (kds) replik:

Herr talman! Den fråga som ställdes var: Varför Arlandabanan? Förklaringen är naturligtvis att det sällan är lönsamt att bygga järnväg och bedriva tågtrafik. Tanken på en alternativ finansiering har funnits med länge. Om jag har fattat saken rätt fanns Arlandabanan med som en tanke i de investeringsplaner, med en summa på 15 miljarder, som fanns för 90-talet från Socialdemokraterna. Det nämns också i den motion som Socialdemokraterna har väckt.

Svaret är helt enkelt att den bansträcka som det kan vara intressant att få en alternativ finansiering av är just Arlandabanan, där man kan räkna med lönsamhet. Men om det är någon som vill bedriva privat sovvagnstrafik i Sverige skall väl inte det vara någon omöjlighet. Men jag tror att man måste börja med det här projektet.

Anf. 95 JARL LANDER (s) replik:

Herr talman! Ja, då fick vi alltså svaret att man här kan räkna med lönsamhet. Vem skall i så fall få tillgodoräkna sig den lönsamheten? Inte samhällsmedborgarna, Lars Svensk, utan några privata intressenter, som enligt vad jag förstår redan har tillräckligt med ekonomiska resurser bakom sig utan att behöva få ytterligare medel från svenska staten.

Anf. 96 LARS SVENSK (kds) replik:

Herr talman! Medborgarna tjänar ändå en del pengar, i och med att man inte behöver lägga in medel för kanske halva baninvesteringen, utan de pengarna kommer från annat håll. Det frigör ett antal miljarder som kan användas till Bothniabanan eller till annan trafik.

Men jag förstår att det här med att ta fram pengar och finansiera olika typer av byggnationer inte har varit något problem för Socialdemokraterna. Ibland undrar man om vi inte borde ha en finansminister från oppositionen – det finns alltid mera pengar att ta där. Det skulle lösa statsbudgetens problem också. Men i det här fallet är det ett sätt att åstadkomma en besparing åt skattebetalarna.

Anf. 97 LENNART FREMLING (fp):

Herr talman! Arlandajärnvägen behövs för att knyta ihop flygtrafiknätet med järnvägsnätet. Det skall vara lätt och bekvämt för den enskilde resenären att med kollektivtrafiken ta sig till och från flyget oavsett vilken järnvägsstation eller pendeltågsstation han kommer ifrån. Syftet får alltså inte inskränkas till att bli att knyta ihop Stockholms Central med Arlanda flygplats. Arlandas järnvägsstation måste bli en integrerad del av kollektivtrafiken.

Dessutom måste vi tänka på att det inte bara är flygresenärer som åker till Arlanda utan även många anställda och andra besökande.

Fjärrtåg och pendeltåg från norr och söder måste kunna betjäna Arlanda station på sådana villkor att det inte förhindrar uppkomsten av ett samhälls-ekonomiskt effektivt resmönster. Regeringen fastslår i propositionen att ba-

norna norr och söder om flygplatsen bör bli färdiga samtidigt. Det är bra. Dessa nya spår skall självklart ingå i stornätet.

Det är en mycket komplicerad uppgift att konstruera avtal som på ett rimligt sätt samtidigt tillgodoser en privat finansiärs berättigade intressen och statens intresse av att skapa förutsättningar för en samhällsekonomiskt effektiv trafik, där resenärerna betalar marginalkostnaden för sin resa.

Det är angeläget att avtalen medger en viss flexibilitet för framtidens beslutsfattare. Jag hoppas verkligen att avtalen inte kommer att innebära 45 års monopol för en privat finansiär.

Om regeringen anser att det finns en stor sannolikhet att man skall lyckas konstruera ett acceptabelt avtal utan nämnvärd försening av projektet bör riksdagen naturligtvis inte motsätta sig att ett projektbolag bildas.

Att skapa ett sådant bolag synes vara en mycket lämplig arbetsform, under förutsättning att de statliga verkens långsiktiga intressen tillgodoses inom projektbolaget. Om det sedan skulle visa sig att privat finansiering inte kan ordnas på rimliga villkor måste man däremot vara beredd att på sedvanligt sätt finansiera denna lönsamma investering i statlig regi.

Det är viktigt att Arlanda flygplats så snart som möjligt knyts ihop med järnvägens stornät, oavsett om det blir en utbyggnad av en tredje rullbana på Arlanda flygplats eller ej. Det är viktigt att ett avtal inte förhindrar skapandet av ett samhällsekonomiskt effektivt resmönster, där resenärerna betalar marginalkostnaden för sin resa.

Dessa tankar finns i folktopmotionen T5, som behandlas i detta betänkande.

I utskottets betänkande anges att utskottet förutsätter att effektiva trafiklösningar för lokal, regional och nationell tågtrafik kan byggas upp. Utskottet förutsätter också att avtal kan träffas under sådana villkor att en samhällsekonomisk trafikförsörjning främjas. Olika trafikföretag skall kunna agera under icke diskriminerande konkurrensvillkor. Utskottet förutsätter vidare att avtalen kommer att främja uppkomsten av ett effektivt resmönster.

Motionens syfte bör därmed vara tillgodosett. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 98 LARS SVENSK (kds):

Herr talman! Jag skall lugna Lennart Fremling med att säga att han skall kunna stiga på i Borlänge och stiga av vid Arlanda.

Det här konsortiet kommer naturligtvis att vara intresserat av att tjäna pengar på att sälja banrätt. Det skall inte vara något problem. Likadant kommer byggnationen förmodligen att gå väldigt snabbt, därför att konsortiet har en kapitalkostnad och ett ansvar på ett annat sätt än Banverket har.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter 21 §.)

Föredrogs
trafikutskottets betänkande
1993/94:TU10 Sveriges anslutning till ett europeiskt radiokommunikationskontor (ERO) (prop. 1993/94:62).

*Överföring och
mottagande av
flyktingar m.m.*

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 21 §.)

20 § Överföring och mottagande av flyktingar m.m.

Föredrogs
socialförsäkringsutskottets betänkande
1993/94:SfU6 Överföring och mottagande av flyktingar m.m. (prop. 1993/94:51).

Anf. 99 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! I betänkande SfU6 behandlas dels en uppräknings och precisering av flyktingkvoten, dels en extra ersättning till kommunerna per mottagen flykting.

Herr talman! Det råder en viss förvirring i frågan om ersättning till kommunerna. Jag hoppas att kulturministern kan bringa reda i detta och förklara för oss hur de olika förslag som nu finns samspelar med varandra. I detta betänkande finns ett förslag om en morot på 25 000 kr per flykting. Är den summan lika för barn och vuxna? Det framgår inte riktigt.

En uppgörelse har träffats mellan regeringen och Kommunförbundet om en uppskrivning av schablonersättningen till 144 000 kr för vuxna och hälften av det beloppet för barn. För de flyktingar som kommunerna tog emot 1991 skall de också få ett konjunkturtillägg på 35 000 kr för vuxna och 5 000 kr för barn. Dessutom ersätter staten alla faktiska kostnader för flyktingar över 55 år och lovar ytterligare ersättning i efterhand för andra kostnader som kommunen kan ha.

Det finns en proposition, vars motionstid går ut den 17 december, som innehåller litet andra siffror än den här uppgörelsen. Där meddelas att regeringen i budgetpropositionen skall komma tillbaka med regeländringar för utbetalning av bidragen till kommunerna.

Kommunerna vill ha garantier för täckning av sina faktiska kostnader. Det kravet har vi också i vår motion. Det synes mig som om regering och riksdag hade litet bråttom när det gäller moroten på 25 000 kr.

Om jag i dag kan få bekräftat att överenskommelsen med Kommunförbundet är sådan som jag har uppfattat den och nu redogjort för anser jag naturligtvis att vårt motionskrav till större delen är tillgodosett. Då nöjer jag mig med att konstatera att man kanske hade kunnat avvakta förhandlingsresultatet. Då hade man kunnat se att den extra moroten inte behövdes eller att den hade kunnat bakas in i överenskommelsen.

Jag vill också fråga hur det går med förhandlingarna när det gäller lands-
tingen och deras behov av ersättning från staten för väntade kostnader inom
sjukvårdssektorn. Man har ju konstaterat att många av de bosniska flykting-
arna har behov av psykiatrisk hjälp.

Vi är nog ganska många som misstänker att förslaget om flyktingkvoten
har kommit till stånd för att skyla över att man samtidigt införde visumtvång
för människor från Bosnien-Hercegovina.

Jag vill även att ministern förklarar hur uttagningen av kvotflyktingar skall
gå till. Vår uppfattning är att den skall ske i samarbete med flyktingkommis-
sarien och att den kvot som nu föreslås skall gälla hela världen och inte en-
bart Bosnien-Hercegovina. I förslaget står det att 5 500 skall komma från
f.d. Jugoslavien och 500 från flyktingläger i övriga världen.

Det är märkligt att regeringen föreslår att det skall vara ett visst antal män-
niskor och inte som förut en viss summa som kan användas mer flexibelt.

Jag vill även ha en förklaring till hur Birgit Friggebo nu kan acceptera det
mom. 22 som visumtvånget är. Det gjorde Folkpartiet inte förut. Herr tal-
man! Jag yrkar därmed bifall till vår meningsyttring mom. 1 som gäller vi-
sumtvånget för människor från Bosnien-Hercegovina.

Anf. 100 GUSTAF VON ESSEN (m):

Herr talman! Förlåt min något sena ankomst.

Vi behandlar i dag en fråga som har en utomordentligt tragisk dimension.
Händelserna, som vi nu kan bevittna i det forna Jugoslavien, leder till pessi-
mism vad beträffar nivån på den mänskliga civilisationen. Etniska motsätt-
ningar, undertryckta av en hårdhänt kommunistisk diktatur, har blommat
upp och perverterats på ett för oss obegripligt sätt. Vårt land kan inte – lika
litet som övriga länder i Europa, och för den delen världssamfundet – isolera
sig från detta skeende. Det är en besvikelse att inte mer kan åstadkommas
när det gäller att lösa konflikten med fredliga och humanitära medel.

Sverige måste hjälpa och bidra efter förmåga. Vi måste handla i enlighet
med våra humanitära traditioner. Men samtidigt måste vi para dessa med en
realism som både omfattar flyktingarnas situation och den situation som rent
faktiskt föreligger i vårt samhälle. Vi måste hitta en balanspunkt som accep-
teras av de många människorna i vårt land och som därmed kan bli en ut-
gångspunkt för ett konstruktivt arbete att hjälpa och stödja offren för kon-
flikterna, både dem som finns i närområdena och dem som tagit sin tillflykt
till vårt land.

Den 21 juni 1993 fattade regeringen ett principbeslut om asylsökande från
Bosnien-Hercegovina innebärande att asylsökande från detta land, efter in-
dividuell prövning, kommer att få permanent uppehållstillstånd. Samtidigt
med beslutet infördes visumtvång, och ett förslag om ökad flyktingkvot avi-
serades.

Formellt berörs inte frågan om tillfälliga uppehållstillstånd i det betän-
kande vi nu har att ta ställning till. Men effekterna av regeringens beslut i
juni får sitt uttryck i den proposition som utskottet har behandlat.

Några kommentarer kring frågan om tillfälliga eller permanenta uppe-
hållstillstånd måste därför ges.

I augusti 1992 fick utskottet en föredragning om den mycket omfattande

tillströmningen av asylsökande som då skedde. Det gällde då kosovoalbaner. Mycket oroat av situationen uttalade utskottet i ett enhälligt pressmeddelande att man skyndsamt önskade få frågan utredd om tillfälliga uppehållstillstånd i situationer då stor tillströmning av asylsökande äger rum.

Regeringen fann senare att kosovoalbaner i allmänhet inte ansågs behöva skydd i vårt land, och de flesta får nu avvisningsbeslut. Kulturministern presenterade också senare under 1992 en promemoria om tillfälliga uppehållstillstånd som dock inte bedömdes kunna tillämpas för de flyktingströmmar som då var aktuella. Under hösten infördes också visumtvång för medborgare i det forna Jugoslavien med undantag för medborgare i Bosnien-Hercegovina.

I en för några dagar sedan framlagd proposition föreslår regeringen också att tidsbegränsade uppehållstillstånd skall kunna ges då skyddsökande flyr undan konflikter och kriser som bedöms ha en kortare varaktighet. Denna bedömning kan ju i en del fall bli svår att göra. Men att propositionen lagts fram visar dock att regeringen förutser fall där instrumentet tillfälligt uppehållstillstånd kan bli aktuellt, särskilt som regeringen i denna proposition förutsätter att Invandrar- och flyktingkommittén ytterligare skall utreda och bedöma frågan kring tillfälliga uppehållstillstånd.

I likhet med regeringen anser utskottet att inriktningen i första hand skall vara att insatserna skall ske i närområdena. Det är först när dessa inte är tillfredsställande som överföringar till tredje asylland blir aktuella. Detta är också UNHCR:s inställning. Det är knappast troligt att UNHCR som en normal lösning ser att permanenta uppehållstillstånd omedelbart beviljas större grupper av flyktingar. I fallet Bosnien kan det på en del håll uppfattas som att s.k. etniska rensningar kan löna sig.

Det var beklagligt att regeringen inte på lämpligt sätt förankrade sitt beslut i riksdagen före den 21 juni. Även om det var fråga om ett rent administrativt beslut, som riksdagen formellt inte har med att göra, kunde det ju ändå förutses att frågan var av sådan vikt att den skulle komma att påverka flykting- och invandrardebatten i Sverige. Ett större och viktigare beslut har väl knappast fattats inom invandringspolitiken i modern tid. Det handlar om att bevilja 70 000–80 000 människor tillträde till det svenska samhället.

Det går givetvis att förstå regeringens bevekelsegrunder vad beträffar beslutet om permanenta uppehållstillstånd. Utsikterna till snar fred kunde då, liksom för övrigt nu, bedömas som osäkra. Det kunde därför te sig orimligt att låta de till Sverige komna flyktingarna sväva i ovisshet om sin status.

Det är nog ändå sannolikt att de flesta flyktingarna både hade accepterat och välkomnat det skydd som även ett tillfälligt uppehållstillstånd hade inneburit. Vidare är det min övertygelse att även kommunerna och medborgarna i allmänhet hade haft en stor förståelse för en sådan ordning. I varje fall tycks detta vara fallet i Danmark där just tillfälliga uppehållstillstånd getts.

Det bör också anmärkas att UNHCR är inriktat på att skydd, om inte omedelbar repatriering kan ske, skall ges i första asylland, vanligen grannland och först därefter skall skydd i tredje asylland ges.

Som också kulturministern och regeringen framhållit är flyktingsituationen i f.d. Jugoslavien eländig och bortom all beskrivning. Det är en självklar-

het att Sverige måste hjälpa till på alla sätt. Givetvis bör de viktigaste insatserna ske i närområdet. Det är ju där de allra flesta flyktingarna finns. Jag tror att alla här i riksdagen stödjer de insatser som görs i humanitetens intresse. Ytterligare ökade insatser kan säkerligen bli nödvändiga.

Det är också ytterst viktigt och på sikt avgörande för ett lyckosamt resultat med en internationell samordning. Jag tycker att regeringen gör allt det som rimligen kan göras när det gäller att försöka få till stånd ett brett internationellt samförstånd och samarbete. Vi har tyvärr ännu inte sett att det skulle ha blivit så mycket resultat. Men jag tror att vi måste fortsätta med dessa ansträngningar.

De flyktingar som finns inom landets gränser skall nu kunna räkna med att få permanenta uppehållstillstånd. Såsom läget är skall vi alla arbeta för att ta emot bosnierna och ge dem den bästa möjliga start i den nya tilvaron som väntar dem. Insatser för svenskundervisning m.m. görs redan nu på förläggningarna, och det är bra. Om det vid ett senare tillfälle finns möjlighet till återvändande på frivillig väg kan och bör också åtgärder för att underlätta detta vidtas. Jag har förstått att sådana åtgärder planeras.

Det föreslagna stimulansbidraget till kommunerna för att underlätta utplaceringen i kommunerna kan underlätta, framför allt nu när en mer långsiktigt verkande överenskommelse ingåtts mellan regeringen och Kommunförbundet om den framtida finansieringen av flyktingmottagandet. Det är i högsta grad önskvärt att kommunerna nu solidariskt ställer upp med mottagande. Det är en utmaning, en positiv utmaning, som Sverige i sin helhet nu står inför.

Den kvot som regeringen föreslagit bör kunna användas flexibelt innebärande att också speciella insatser i närområdena kan bli aktuella. Det är då viktigt att komma i håg att även andra flyktingar än de som kommer från Bosnien kan ha ett väl så stort behov av skydd och hjälp till en ny tillvaro. Regeringens och UNHCR:s bedömningar kan vara vägledande härvidlag.

Ny demokrati har valt att yrka avslag på utskottets hemställan. Det finns, som jag tidigare antytt, skäl att något beklaga att regeringen inte sett anledning att i förväg diskutera och hos riksdagen förankra beslutet om permanenta uppehållstillstånd. Men utskottets mycket entydiga majoritet stöder ändå regeringens handlande och förslag. Det går givetvis inte att, som nydemokraterna förespråkar, riva upp beslutet från den 21 juni. Nydemokraternas avslagsyrkanden i dag visar bara på att man medvetet vill måla sig ur och i stället satsa på populistiska och lättsålda budskap.

Även om nydemokraterna kan ha en del förslag som ligger i närheten av övriga partiers finns det ändå en stor skillnad. Realism måste kombineras med humanitet, med rättssäkerhet och med en insikt om att det inte finns enkla lösningar på svåra problem. Det är skillnad på att finna lösningar som kan accepteras av medborgarna – lösningar som måste innehålla humanitära ambitioner, men som också måste präglas av verklighetens krav – och på att föra en politik vars livsluft består av att man exploaterar rädsla och oro. Nydemokraternas allmänna hållning leder fel, ger fel signaler och underlättar inte det svåra arbetet med att öka förståelsen mellan människor i vårt samhälle.

Herr talman! Det går att förena humanitet med realism. Nydemokraterna har glömt bort humaniteten.

Avslutningsvis vill jag yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på de reservationer som föreligger.

Anf. 101 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Jag är glad över den mycket breda uppslutningen kring utskottets betänkande. Det är bara ytterkantspartierna som har en avvikande mening. Jag noterar också att utskottet tycker att det är viktigt att bosnierna snabbt kommer ut i kommunerna. I detta ligger ett moraliskt åtagande från de partier som står bakom betänkandet att påverka sina kommunala företrädare. Jag välkomnar att Gustaf von Essen gjorde en klar markering angående detta.

Ingen vinner på att personer som har beviljats permanenta uppehållstillstånd ändå får sitta på förläggningarna och vänta. Flyktingarna mår sämre av det, och det kostar mer. Det finns redan nu ca 10 000 personer i förläggningarna med permanenta uppehållstillstånd som väntar på kommunplacement. Vid årsskiftet torde det finnas ytterligare ca 10 000 personer som har fått permanent uppehållstillstånd.

Utskottet säger att regeringens överläggningar med Kommunförbundet om ersättningsnivåerna inte får fördröja utflyttningen i kommunerna. I det sammanhanget kan det vara lämpligt att för riksdagen redovisa slutresultatet av förhandlingarna med Kommunförbundet. De blev klara i fredags.

Den vanliga schablonersättningen höjs den 1 januari 1994 med 4,3 % och blir för en vuxen 144 200 kr. För de flyktingar som flyttade ut i kommun under 1991 utbetalas ett särskilt konjunkturtillägg om 35 000 kr till den kommun där flyktingen nu bor. För dem som flyttade ut i kommun under 1992 och 1993 kommer kostnaderna att följas upp vid förhandlingarna som skall ske nästa år. Det blir också en ändring i utbetalningarna så att ersättningarna blir rättvisare mellan kommunerna. Främst är det storstäderna som kommer att kompenseras för de flyktingar som flyttar dit på egen hand från de kommuner där de först placerades. Staten kommer att betala de fulla kostnaderna för socialhjälp för de flyktingar över 55 år som tas emot under 1994 och som inte kan försörja sig själva. I dag gäller detta åtagande flyktingar som är över 60 år.

Resultatet av dessa förhandlingar följer Kommunförbundets önskemål om att lösa de problem som många kommuner har fört fram. De tillfredsställer också en del synpunkter som utskottet har redovisat i sitt betänkande. Till detta kommer det extra stimulansbidrag som riksdagen skall fatta beslut om i dag. Dessa 25 000 kr gäller, Berith Eriksson, varje individ. Det görs ingen skillnad på om det är en vuxen person eller ett barn.

Berith Eriksson sade att stimulansbidraget kanske inte hade behövts om förhandlingarna hade varit klara. Jag tycker att det är viktigt att förstå de problem som kan finnas i kommunerna i fråga om att på kort sikt kraftigt öka flyktingmottagandet. Det kan finnas en del initialkostnader som gör att kommunerna inte har kunnat planera på allra bästa sätt för ett så stort mottagande. Jag tycker att det är viktigt att man kan ge ett extra bidrag bl.a. för dessa initialkostnader.

Prot. 1993/94:39
8 december 1993

*Överföring och
mottagande av
flyktingar m.m.*

Sammantaget visar resultatet av förhandlingarna att staten, så som har varit avsett, tar det ekonomiska ansvaret för flyktingarna. Genom det extra konjunkturtillägget utvidgas statens ansvar till 3,5 år. Kommunförbundet har välkomnat regeringens förslag och säger i ett uttalande att det är tillfredsställande att regeringen har lagt fram förslag som i väsentlig grad kompenserar kommunerna för deras kostnader för flyktingmottagandet. Staten tar det fulla ansvaret för de kostnader som generalschablonen är avsedd att täcka.

Det har över huvud taget funnits synpunkter på schablonbidraget. Det framkommer i betänkandet från bl.a. Vänsterpartiet. Det sägs att schablonersättningen inte ger de incitament till kommunerna som behövs.

Jag är faktiskt av motsatt uppfattning. Bidraget är uppbyggt så att det innebär ett incitament till kommunerna. Vi vet att en del kommuner som är effektiva i sitt flyktingmottagande också faktiskt gör en vinst på schablonersättningen. Om de kan hålla nere sina kostnader får de ändå behålla hela ersättningen.

Nu återstår det för våra partiföreträdare i kommunerna att fullfölja regeringens och riksdagens beslut och ta emot dessa jagade människor. Jag tror att förutsättningarna är goda för ett bra mottagande. Bosnierna kommer att finna sig väl till rätta. Som utskottet framhåller är det fråga om en relativt välutbildad, homogen grupp.

Jag har ett annat exempel på att förutsättningarna är goda. Invandrarverket inbjöd ungefär 100 riksorganisationer till en överläggning för några veckor sedan. Verket önskar att tillsammans med organisationerna bygga upp ett nätverk. Målet är att varje bosnisk familj skall ha en kontaktperson här i Sverige. Mottagandet från dessa organisationer var mycket positivt. Det var bra respons på Invandrarverkets önskan.

Berith Eriksson sade att förslaget om en kraftigt utökad flyktingkvot för f.d. jugoslaver var ett sätt att skyla över visumbeslutet. Det är riktigt att kvotbeslutet hänger ihop med visumbeslutet. Regeringen vill visa att Sverige inte stänger sina gränser. Vi i Sverige är fortsatt beredda att ta emot människor från krigsområdet.

Det är att beklaga att situationen är sådan i Europa att det var nödvändigt att införa visumbeslutet. Sverige kan inte ensamt, tyvärr, hålla gränserna öppna. Dessutom innebär naturligtvis beslutet om permanent uppehållstillstånd att det är särskilt attraktivt att komma just till Sverige. Det är också viktigt att vi tar vårt fortsatta ansvar genom att inte stänga gränserna. Det är mot den bakgrunden som kvoten skall ses. Den skall utgöra en beredskap för att kunna ställa upp när internationella organisationer, inte minst UNHCR, behöver ha hjälp när de inte själva kan ge skyddet och den humanitära hjälpen i närområdet.

I detta sammanhang vill jag också kommentera något som står i Ny demokratis reservation. Ny demokrati säger att de pengar kvoten kostar kunde användas till att ge många fler bättre hjälp i krigsområdet. Ny demokrati anser att 300 000 människor kan hjälpas för samma belopp som gäller för kvoten. Hur är detta egentligen beräknat? Jag har försökt att räkna. Det visar sig då att för de pengar som kvoten kostar kan man hjälpa knappt 300 000 personer under 50 dagar i Kroatien eller 300 000 under litet mer än

100 dagar i Bosnien. Jag tycker att detta speglar en okunnighet från Ny demokratis sida om vad detta är fråga om.

Dessutom går man på i vanlig god stil och producerar den ena sifferserien efter den andra som inte har någon som helst förankring i verkligheten.

Man avstyrker också förslaget om kvot. Sverige skall inte ha någon beredskap. Om internationella organisationer vill ha hjälp med flyktingar skall Sverige inte ställa upp. Det verkar från Ny demokratis sida som om det handlar om att till varje pris undvika att det kommer en enda flykting hit till Sverige och att vi i Sverige ger dem skydd.

Det har varit många diskussioner om tillfälliga respektive permanenta uppehållstillstånd. Vi har ju fört den diskussionen här i kammaren flera gånger. Gustaf von Essen tog också upp den här frågan. Jag vill då säga att det förslag som nu har lagts fram i riksdagen, om möjligheten att ge tillfälliga uppehållstillstånd under maximalt ett år, skall ses mot bakgrund av att det fanns ett behov att klargöra vad som skall gälla om det kommer mycket stora flyktinggrupper på grund av naturkatastrofer, miljökatastrofer eller liknande. Det var viktigt att klargöra vem som skall ha ansvar för mottagandet. Vi slår fast att det är Invandrarverket och att mottagandet skall ske i förläggningssystemet. Det är den viktigaste utgångspunkten.

Därtill innehåller förslaget att man, om det befinnes lämpligt, i detta sammanhang får ge ett tillfälligt uppehållstillstånd, men under en mycket begränsad tid. Detta har ingenting att göra med den vanliga asylpolitiken, som gäller människor som flyr undan våld och krig, men framför allt politisk och etnisk förföljelse.

Gustaf von Essen menade att det hade varit bra om regeringen hade förankrat sitt beslut i riksdagen. Jag vill då fråga: Hur skulle detta ha gått till? Det är i strid mot grundlagarna att riksdagen fattar beslut i enskilda ärenden.

Det var också viktigt för regeringen att följa och tillämpa vår lagstiftning. Frågan är: Varför skulle vi behandla bosnierna annorlunda än andra flyktinggrupper? Det är det man indikerar när man säger att vi inte skulle ha gett dem ett skydd här i Sverige.

Som vanligt redovisas det också internationella jämförelser, t.ex. med Danmark, som har ett system med tillfälligt mottagande under två år. Men vad kommer Danmark att tvingas göra när de två åren har förflutit?

Regeringen har i sin bedömning lagt in att man inte ser någon omedelbar lösning på kriget och konflikten nere i Bosnien. Vår bedömning är att vi ändå hade tvingats att fatta beslut om permanenta uppehållstillstånd i ett senare skede. Då har dyrbar tid gått förlorad. Många människor har suttit i ovisshet lång tid ute på flyktingförläggningar. De har trasats sönder alltmer. Det betyder att när kommunmottagandet ändå skulle ha skett i en framtid, hade kommunerna fått ännu mer bekymmer att försöka laga dessa trasiga människor. Sjukvårdsresurser och annat skulle behöva utnyttjas ännu mer.

I det sammanhanget vill jag också svara på Berith Erikssons fråga om överläggningar med Landstingsförbundet. De sker från Socialdepartementets sida i samband med andra frågor som staten och landstingen har gemensamt. De överläggningarna pågår.

Herr talman! Det blir naturligtvis mycket diskussion om praktiska frågor

när vi skall diskutera flyktingmottagandet. Det blir också med all rätt mycket diskussion om ekonomi och om pengar. Men det finns faktiskt också en annan sida av saken. Den handlar om rättfärdighet och mänsklighet. Jag tycker ibland att det glöms bort i de här diskussionerna.

Det tillhör inte i dessa tider vanligheten, herr talman, att man citerar Bibeln i denna kammare. Det var, tror jag, vanligare förr. Men jag skall ändå läsa några verser som jag har uppklistrade på mitt skrivbord på departementet. Det är två verser ur Tredje Moseboken, 19 kap., verserna 33 och 34:

”När en främling bor hos er i ert land, skall ni inte förtrycka honom. Främlingen som bor hos er skall räknas som en infödd bland er, du skall älska honom som dig själv.”

Det är naturligtvis mycket uppfordrande ord och jag önskar att de kunde vara en ledstjärna för vårt land i flyktingmottagandet, även för dem som inte har Bibeln som husorgan. Men det räcker faktiskt också långt att följa humanismens och demokratins idémönster för att låta Bibelns ord bli verklighet.

Anf. 102 BERITH ERIKSSON (v) replik:

Herr talman! Först vill jag påminna om att förhandlingarna med Kommunförbundet är klara redan innan det här beslutet skall fattas. Jag anser nog fortfarande att den här extra stimulansen hade kunnat ingå i de förhandlingar man har fört.

Det är alltså inte genom det här betänkandet, vill jag påpeka, som vår motion, som handlade om att kommunerna skall tillförsäkras möjlighet att få ersättning för sina faktiska kostnader, är tillgodosedd. Det är genom de förhandlingar som nu har förts.

I den proposition som överlämnats till riksdagen, där motionstiden går ut den 17 december, står att reglerna skall förändras och ge incitament för att öka kvaliteten. Det är väldigt många, bl.a. på departementet – det kom fram när de var hos oss i socialförsäkringsutskottet – som har en del att säga om kvaliteten på SFI-undervisningen och insatserna när det gäller arbetsmarknaden. De är mycket olika i landet, och det behövs säkert, som vi tar upp i vår motion, regler och incitament för att höja kvaliteten.

Sedan frågade jag hur uttagningen skulle gå till när det gällde kvoten på 5 500 personer. Jag vill veta om UNHCR har stött förslaget från regeringen om hur uttagningen skall gå till och om flyktingkommissarien har uttalat sig för att hjälpa till i det här arbetet.

Sedan, herr talman, vill jag läsa litet innantill från Folkpartiets motion från november 1990, om viseringskravet:

Om en människa som vill fly från sitt land kontaktar Sveriges ambassad och söker ett visum i laga ordning är det ambassadens skyldighet, enligt gällande lag, att avslå ansökan om man misstänker att vederbörande behöver fly.

Det är ju vad som händer runt om i världen. Det är visumets natur. Alternativet är att söka uppehållstillstånd i Sverige, och det kan inte presumtiva flyktingar göra. När de är i hemlandet har de ingen rätt att söka asyl, bl.a. för att de ännu inte lämnat hemlandet och därför inte kan definieras som flyktingar.

Folkpartiet säger då: Att på detta vis använda viseringsinstrumentet som

en metod att förhindra rena flyktingar från att ansöka om asyl i andra länder är klart i strid med andan i Genèvekonventionen.

Prot. 1993/94:39
8 december 1993

Anf. 103 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Berith Eriksson tycker att vi skulle ha väntat med stimulansbidraget tills förhandlingarna med Kommunförbundet var klara. För oss hänger dessa frågor inte alls ihop. Förhandlingar om schablonersättningens storlek sker regelmässigt varje år. De sker vartefter vi gör undersökningar av hur schablonersättningen täcker de faktiska kostnaderna. Vi har hela tiden sagt att vi från regeringens sida kommer att fullfölja de åtaganden som finns om att stå för de ekonomiska kostnaderna. Nu har en del inte velat tro på den försäkran. Det kan inte jag hjälpa.

Nu visar slutresultatet av förhandlingarna att regeringen har fullföljt de åtaganden som finns. Däremot har vi tyckt att det har varit angeläget att underlätta för kommunerna att ta emot en så stor grupp under en mycket kort tid och klara av extra kostnader, introduktionskostnader, kostnader för att bygga upp en ny mottagningsorganisation, eftersom organisationen kanske har fått ligga litet för fåfot under de år som det har kommit ganska få flyktingar ut till kommunerna.

Det var alltså en viktig fråga för oss att också få ett beslut här i riksdagen i den frågan, eftersom nu stimulansbidraget är kopplat till kommunernas benägenhet att träffa avtal. Om vi i dag hade lagt fram förslaget om stimulansbidrag, hade det inte kunnat behandlas i riksdagen förrän på vårkanten.

Jag skulle helst önska att alla de människor som nu sitter ute på förläggningarna, i tiotusental, kunde ha fått fira jul i ett eget hem och börja planera igen för sin framtid. Nu kommer detta inte att vara möjligt, eftersom många kommuner har låtit sig förledas av hotfulla yttranden om att regeringen inte kommer att ställa upp och fullfölja sitt åtagande. Vilka är det som får betala för detta? Jo, det är bosnier som sitter med sina permanenta uppehållstillstånd men som inte får komma ut till kommunen och börja rota sig här i Sverige.

Sedan till frågan om hur uttagningen av flyktingarna skall gå till. Det finns mycket gammal erfarenhet både hos Invandrarverket och hos UNHCR om hur man hjälps åt när det gäller uttagningen av kvotflyktingar. Invandrarverkets representanter har redan varit nere på plats och tagit ut en del. Danmark har tagit ut ännu fler, ganska stora grupper. Ibland sker detta i direkt samarbete med UNHCR, ibland gör myndigheterna det självständigt. Så det behövs inga pekpinnar från regeringens sida om hur det skall gå till. Jag har fullt förtroende för Invandrarverket och dess sätt att sköta detta.

Det kan naturligtvis kännas skönt för Invandrarverket att ha denna stora kvot att tillgå när det kommer signaler om att man inte klarar av skyddsfrågan, den humanitära hjälpen och kanske inte heller sjukvårdshjälpen nere i själva krigsområdet, inte minst nu inför vintern som kan komma att bli bisiter.

Anf. 104 BERITH ERIKSSON (v) replik:

Herr talman! Förhandlingarna var av förståeliga skäl litet speciella den här gången. Det har varit uppvaktningar hos regeringen tidigare, och det har

*Överföring och
mottagande av
flyktingar m.m.*

ställt krav från kommunerna på att få full kostnadstäckning för utgifterna. Då är det väl inte så konstigt om det fanns en viss misstro. Några löften har man inte fått tidigare, anser man i kommunerna.

I den proposition som nu ligger krävs att vissa delar av den skall bli verklighet för att kommunerna skall kunna bygga upp en framtida organisation för flyktingmottagningen. Det är väl inte så mycket att orda om de 25 000 kronorna per flykting. Jag yrkar inte heller bifall till den delen. Jag konstaterar bara att jag är helt säker på att man i förhandlingarna hade kunnat få in även detta. Nu är förhandlingarna klara.

Statsrådet talar om hotfulla yttranden om att kommunerna inte skulle få någon ersättning. Jag har inte hört några sådana.

Sedan tillbaka till frågan om hur man skall ta ut flyktingarna. Birgit Friggebo säger ungefär att det är bra att ha den här kvoten att tillgå när den behövs. I propositionen finns det klart uttalat hur Invandrarverket skall gå till väga och vilka personer som skall komma i fråga, osv. Jag har ännu inte fått svar på frågan om flyktingkommissarien har lovat att själv bidra när man tar ut dessa flyktingar, eller om Invandrarverket alldeles självt skall skicka ner delegationer dit för att plocka ut vissa människor.

Beträffande viseringskravet är det inte säkert att just de människor som har politiska skäl har möjlighet att nå Invandrarverkets delegation där nere utan skulle behöva ta sig till Sveriges gräns för att söka asyl.

Anf. 105 GUSTAF VON ESSEN (m) replik:

Herr talman! Beslutet den 21 juni i år, då regeringen fattade ett administrativt beslut, innebar i praktiken att de till Sverige komma bosnierna skulle få permanent uppehållstillstånd. Det var i själva verket ett av de största invandringsspolitiska beslut som har fattats i modern tid. Det förelåg redan under våren innan detta beslut fattades en stor oro runt om i landet och också här i riksdagen om hur man skulle tackla den stora utmaning som denna flyktinginvandring innebar.

Vi hade debatter här i riksdagen om detta. Jag minns att jag själv i april ställde frågor till invandrarministern om vad som skulle komma att hända. I det perspektivet borde det ha varit klokt om regeringen under hand hade förankrat sitt ställningstagande hos partierna i riksdagen. Det hade varit klokt ur många synpunkter, både psykologiskt och rent sakligt, eftersom man då hade kunnat diskutera huruvida den ena eller den andra linjen var bättre eller sämre. Nu inträffade detta mitt under sommaren. Det fanns inte någon riktig mental beredskap vare sig hos svenska folket eller hos riksdagen för detta beslut.

Samtidigt är det i sig ingen kritik mot det beslut som regeringen fattade. Det är mycket möjligt att de överväganden som regeringen gjorde var de riktiga och rätta då. Men det hade som sagt varit bra och klokt ur många synpunkter att ha det förankrat. Det är, kulturministern, inte samma sak som att riksdagen skulle ha fattat något beslut. Det har jag aldrig föreslagit. Det finns andra möjligheter till kontakter.

Den andra sak som jag påpekade är att det finns förslag om att man skall öka kvoten. Samtidigt innebär det en minskning av kvoten för andra flyktingar än just flyktingar från Bosnien.

Det finns flyktingar i andra flyktingläger runt om i världen, där situationen är minst lika besvärlig. Vi får inte glömma bort att det också finns andra flyktingproblem. Det handlar inte bara om Bosnien. Den här propositionen andas litet grand av att allt annat nu skall stå tillbaka och att det bara är bosnierna som skall få hjälp. Vi ställer självfallet upp på detta, men man får inte heller glömma bort den andra delen. Därför hoppas jag att kulturministern kommer att kunna använda detta anslag något så när flexibelt och att hon kommer att kunna vara öppen även för andra lösningar än just de som har skisserats.

Anf. 106 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Beredningen av regeringens beslut var klar i juni månad. Eftersom regeringen fattade beslut när kammaren sammanträdde, betraktar jag det som självklart att jag hade kunnat komma hit till informationsstunden en torsdag för att redovisa vilket beslut som regeringen hade fattat. Jag bedömer själv att detta naturligtvis var ett stort beslut.

Gustaf von Essen säger att regeringen under hand skulle ha förankrat sitt beslut i riksdagen. Jag vet inte hur detta skulle ha gått till, om man ser till den formella ordningen. När det gäller regeringspartierna utgår jag ifrån att man har kontakter utanför regeringskansliet när man medverkar till viktiga beslut. I Folkpartiet var den här frågan t.o.m. uppe på partistyrelsens möte för att den skulle förankras både bland riksdagsledamöter och bland vidare kretsar i partiet. Jag har naturligtvis ingen synpunkt på hur olika partier i regeringen förankrar sina beslut.

Det är bra att Gustaf von Essen säger att det var ett klokt beslut. Det innebär också ett åtagande att se till att beslutet kan fullföljas ute i kommunerna.

När det gäller kvoten har utskottet självt uttalat att den bör kunna användas med flexibilitet. Enligt regeringen kan ca 500 personer från områden utanför f.d. Jugoslavien ingå i kvotmottagningen. Från svensk sida brukar vi vara väldigt följsamma mot UNHCR:s åsikter och synpunkter. Vi brukar också ställa upp på olika önskemål som kommer därifrån. Det är bra att riksdagen har slagit fast att det inte är fråga om något absolut antal när det gäller kvotmottagningar från andra delar av världen. Men det är klart att bakgrunden till regeringens förslag är att vi känner ett särskilt stort ansvar att se till att vi i Europa kan klara åtminstone våra egna flyktingar. Därutöver skall vi naturligtvis också hjälpa till på olika sätt. Det är också en självklarhet för Sverige. Då handlar det inte bara om kvotmottagningar utan även om massiva biståndsinsatser i olika flyktingområden runt om i världen.

Anf. 107 GUSTAF VON ESSEN (m) replik:

Herr talman! Jag talar inte om någon formell ordning som skulle behöva föreligga för att man skulle ta kontakt. Kulturministern har i flera andra sammanhang funnit metoder för att förankra och diskutera beslut under hand med de av socialförsäkringsutskottets ledamöter som är engagerade i dessa frågor.

Min kritik är mild, men det är ändå fråga om en viss kritik. Utskottet har vid ett tillfälle uttalat att man gärna såge en möjlighet till att utfärda tillfälliga uppehållstillstånd, att det instrumentet skulle kunna användas. Detta ut-

skottsuttalande var enhälligt. Mot den bakgrunden hade det varit klokt av kulturministern att under hand – såsom det har skett i andra sammanhang – ta kontakt med utskottet för att diskutera dessa frågor. Det är ändå utskottet som förr eller senare skall handlägga lagstiftningen i dessa ärenden.

Jag utgår ifrån att detta var ett klokt beslut, och jag vill gärna tro att det var ett klokt beslut. I och med att beslutet är fattat vill jag slå fast att det nu gäller att gilla läget och försöka göra någonting bra av detta. Efter det avtal som Kommunförbundet och regeringen tycks ha slutit om finansieringen borde det finnas mycket goda förutsättningar för kommunerna att solidariskt ställa upp och ordna kommunplatser och göra insatser för Bosnienflyktingarna. Därvidlag stöder jag kulturministerns ansträngningar så långt som jag som företrädare för mitt parti är mäktig.

Ändå kvarstår en liten eftersmak av att vi borde ha blivit bättre informerade och av att det här beslutet borde ha varit bättre förankrat.

Anf. 108 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Det är riktigt att vi mellan departementet och utskottet har kontakter. Det är viktigt att det är på det sättet. Vi lever ändå i en parlamentarism. Men många av dessa kontakter handlar om frågor av lagstiftningskaraktär, där riksdagen så småningom skall fatta beslutet.

Gustaf von Essen tar nu upp ett förvaltningsärende, ett enskilt beslut i ett enskilt ärende, som man på något sätt borde ha förankrat. Jag tycker att det är viktigt att regeringen informerar även om reslutaten av dess förvaltningsbeslut. Så har också skett. Ytterst är det regeringen som har att ta ansvar för förvaltningsbesluten. Ingen regering kan krypta ifrån det ansvaret, även om den har kontakter utanför regeringskansliet med t.ex. ledamöter i riksdagens kammare. När det däremot gäller lagstiftningsfrågor är det riksdagen ytterst och slutligen som fattar besluten och därmed får ta ansvaret.

Anf. 109 MAUD BJÖRNEMALM (s):

Herr talman! Birgit Friggebo efterlyste mer tal om humanitet i flyktingpolitiken och mindre om ekonomi och detaljer. Men en human människosyn innebär att de människor som finns i vårt land skall kunna leva ett värdigt liv. För att åstadkomma ett värdigt flyktingmottagande måste vi kanske diskutera detaljer och ekonomi.

Detta betänkande behandlar inte – som man skulle kunna tro av debatten – schablonersättningen, utan det behandlar en utökning av flyktingkvoten och ett stimulansbidrag på 25 000 kr till de kommuner som kraftigt ökar sitt flyktingmottagande under 1994.

Även om vi socialdemokrater står bakom betänkandet, har vi naturligtvis synpunkter på propositionen. I vår socialdemokratiska motion har vi också betonat att Sverige bör ha en generös inställning till de människor som tvingas att fly från sitt hemland på grund av krig och andra katastrofer.

Vi förordar i första hand vidgade möjligheter till tillfälliga uppehållstillstånd, något som ett enhälligt utskott gjorde redan i augusti förra året. Regeringen var redan förra året inne på den frågan, men valde att stoppa ner förslaget i en byrålåda för att nu plockas fram i något reviderat skick i form av

en proposition. Detta är något som jag väl får anledning att återkomma till nästa år.

Vi socialdemokrater har också tidigare betonat vikten av ett europeiskt samarbete när det gäller situationen i f.d. Jugoslavien. Vi anser också att det är viktigt och nödvändigt att utveckla ett samarbete och en samsyn inom Europas länder omkring flyktingfrågorna, åsikter som för övrigt delas av utskottet. I betänkandet betonas också vikten av ett nära samarbete med övriga nordiska länder.

Birgit Friggebo har också själv många gånger, inte minst här i riksdagen, framhållit det internationella arbete som regeringen bedriver när det gäller invandrar- och flyktingfrågor. Men någon samsyn med övriga Europa när det gäller skyddet för människor från Bosnien kan jag inte se. De flesta andra europeiska länder, med undantag av England och Sverige, har gett människor från Bosnien temporärt skydd. Men den svenska regeringen valde att ge permanent uppehållstillstånd. Också när det gäller Norden skiljer sig Sverige från de nordiska grannarna. Både Danmark och Norge har gett tillfälliga uppehållstillstånd.

Regeringen har nu fattat beslut om de bosnier som har flytt hit. De skall naturligtvis få ett så bra mottagande som möjligt. Hur många de är, eller hur många de blir, finns det inte någon som med bestämdhet kan säga i dag. Ca 42 000 finns här, sedan tillkommer familjemedlemmarna. Beslutet innebär att förmodligen 70 000 människor på kort tid skall placeras ut i landets kommuner. Detta ställer naturligtvis stora krav på kommunerna, vilket kommunerna är medvetna om. Därför är det inte så konstigt att de i dagens ekonomiska läge, och med den arbetsmarknadssituation som råder, tvekar när det gäller att öka mottagandet och inte är villiga att skriva nya kontrakt med Invandrarverket förrän ersättningsfrågan är löst.

Detta har regeringen varit medveten om. Med ett stimulansbidrag på 25 000 kr har man försökt att förmå kommunerna att öka sitt mottagande. Jag har förgäves försökt att få svar på vad ett kraftigt ökat flyktingmottagande innebär i praktiken. Är det ytterligare 100, 200, 300, eller hur många är det? Kommunerna har ju, som sagt, krävt ett höjt schablonbidrag för att öka mottagandet.

I vår motion krävde vi att regeringen skulle lämna förslag som bättre kunde lösa de problem som regeringen egentligen har försatt sig i. Men för att inte störa de förhandlingar som pågick mellan regering och kommunförbund, när vi behandlade propositionen i utskottet, reserverade vi oss inte, utan ansåg att våra motionskrav i huvudsak kunde anses tillgodosedda.

Nu är förhandlingarna slutförda, och kommunerna har fått en ökning av schablonbidraget för 1994 på 4,3 %, dvs. 6 000 kr för vuxen och 3 600 kr för barn. Nu återstår att se om kommunerna i dagens läge anser att ökningen är tillräcklig. Jag utgår då från att regeringen noga följer upp kommunernas kostnader. Det är viktigt att kommunerna inte drabbas av t.ex. ökade socialbidragskostnader.

Det är också märkligt att regeringen har fattat beslut om ett så stort mottagande utan att ha analyserat vilka problem, svårigheter och extra kostnader som skulle kunna komma att uppstå. En så dålig framförhållning drabbar nu de människor som vi vill hjälpa, nämligen flyktingarna. Det går inte att

Prot. 1993/94:39
8 december 1993

*Överföring och
mottagande av
flyktingar m.m.*

skylla på kommunerna, att de är ovilliga att ta emot flyktingar, eftersom det faktiskt har med kommunernas ekonomi att göra, som regeringen bidragit till att försämrar.

I vår motion framhåller vi också den obalans som finns mellan olika kommuner när det gäller flyktingmottagandet. Vissa kommuner har genom vägran att ta emot flyktingar undandragit sig det gemensamma ansvar som vi har för de kostnader som flyktingmottagandet för med sig.

I propositionen föreslås att flyktingkvoten under detta budgetår skall utökas med upp till 6 000 personer. Av dem skall, som vi tidigare hörde, 5 500 kunna överföras från f.d. Jugoslavien.

Regeringen påpekar samtidigt att hjälpinsatser i närområdet även i fortsättningen skall vara den viktigaste delen av de svenska insatserna. Den inställningen delas av FN:s flyktingkommissarie, EG, den bosniska regeringen och flera hjälporganisationer.

I vår socialdemokratiska motion förordar vi också att de medel som är avsedda för flyktingkvoten skall användas på ett flexibelt sätt, men att insatser i närområdet skall prioriteras. Vi utesluter inte att medlen också kan användas för att överföra människor som inte kan få skydd i närområdet till Sverige.

Det här är egentligen ett märkligt förslag från regeringen. Flyktingkvoten för innevarande år uppgår egentligen till 1 800 personer. Den är inte helt utnyttjad.

Enligt uppgift har UNHCR svårigheter att presentera lämpliga personer. Hittills i år har Invandrarverket fattat beslut om 162 personer. Enligt uppgift finns det en delegation i Kroatien, för vilken UNHCR har presenterat ca 250 personer. Fram till jul innebär det att beslut kan fattas om 412 kvotflyktingar. Av kvoten återstår för nästa halvår 1 388 personer. Är det då rimligt att tro att man också skall ha möjlighet att överföra ytterligare 6 000 eller 5 500 kvotflyktingar till Sverige? Om hela kvoten utnyttjas skulle det fram till den 1 juli 1994 bli totalt 7 800 personer.

I propositionen sägs mycket riktigt att den kommande vintern kan få katastrofala följder för stora grupper av befolkningen och att det kommer att ställa stora krav på hjälpinsatser i närområdet samt att insatser i närområdet skall vara den viktigaste delen av våra svenska insatser.

Det är bara det att för insatser i närområdet och för s.k. flexibla insatser finns inga pengar. Kostnaden för den utökade flyktingkvoten på 6 000 personer beräknas till 830 miljoner. Det är då enligt propositionen huvudsakligen fråga om ersättning till kommunerna för att de tar emot flyktingar. Dessa utbetalningar beräknar regeringen skall komma att belasta nästa års budget. För flexibla insatser finns inga pengar. Om regeringen nu menar allvar med flexibla insatser i närområdet, måste regeringen med det snaraste återkomma till riksdagen med begäran om medel på tilläggsbudget.

Herr talman! Med de här framförda synpunkterna vill jag yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna.

Anf. 110 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Det är riktigt att det förslag som regeringen har förelagt riksdagen – och som riksdagen i dag kommer att bifalla – om en väsentligt ut-

ökad kvot innebär ett stort åtagande. En del personer vill påstå att det är ett enkelt beslut för att skyla över t.ex. visumbeslutet, men det är ett mycket stort åtagande. Skulle det visa sig att det finns ett behov av att utnyttja denna kvot tillsammans med det övriga flyktingmottagandet ute i kommunerna vad avser Jugoslavien, innebär det naturligtvis en stor påfrestning på mottagningssystemet i våra svenska kommuner.

Maud Björnemalm tog upp frågan om insatser i närområdet. UD har pengar för sådana insatser. Men vi har också sagt att vi, om det skulle uppstå behov av ännu större insatser, tänker återkomma till riksdagen med förslag om erforderliga medel. Vi har redan avviserat detta i propositionen. Det är inte någon nyordning.

Maud Björnemalm talade också om att regeringen hade dålig framförhållning när den fattade sitt praxisbeslut. Jag förstår inte hur vi skulle ha gjort för att snabbare framlägga ett förslag här i riksdagen om mottagandet och stimulansbidraget. Den propositionen överlämnades så fort riksdagen behagade samlas igen efter sommaruppehållet. Bättre framförhållning kan man således inte ha.

Det är helt riktigt, Maud Björnemalm, att de förhandlingar som regeringen har fört med Kommunförbundet om ersättningar till kommunerna innebär en höjning av schablonersättningen med 4,3 %. Men därutöver fanns en rad förslag som riktade in sig just precis på de problem som kommunerna redan har, dvs. problemen med de personer som har funnits här i flera år. Vi har varit mycket lyhörda för kommunernas önskemål. Vi i regeringen förstår att många kommuner nu har det mycket bekymmersamt. Vi vill medverka till att mottagandet ute i kommunerna går smidigt och smärtfritt. Därför har konjunkturtillägget kommit till, som alltså gäller personer som kom till kommunerna under 1991. Det har inte direkt med bosniermottagandet att göra. Vi har också försökt att lösa frågan om den s.k. sekundärflyttningen, som även den är aktuell i samband med mottagandet av bosnier.

Anf. 111 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik:

Herr talman! Jag tycker fortfarande att regeringen hade en dålig framförhållning, när den fattade sitt beslut i juni. Kulturministern borde inte vara okunnig om hur det ser ut ute i kommunerna när det gäller arbetsmarknaden och framför allt flyktingars möjligheter att få arbete. Det är väl känt att flyktingarna även under högkonjunkturen hade svårt att få fotfäste på arbetsmarknaden och hade svårt att få jobb. Då borde man ha kunnat förutse att kommunerna inte skulle hålla till godo med ett stimulansbidrag som inte gäller alla kommuner utan bara de kommuner som kraftigt ökar sitt flyktingmottagande. Först när Kommunförbundet begärde förhandlingar med regeringen kom regeringen till förhandlingsbordet. Kommunförbundet begärde förhandlingar därför att kommunerna på grund av sina ekonomiska problem inte ville teckna några nya avtal och inte ville öka sitt flyktingmottagande.

Anf. 112 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Maud Björnemalms påstående är felaktigt. Varje år träffas Kommunförbundet och regeringen för att följa upp om schablonersättningen täcker kostnaderna. Den förhandling som nu har förts var förutsedd.

Dessutom är den förberedd genom att vi går igenom kommunernas kostnader. Det finns en rapport från Komrev, alltså revisorerna, som visar att de mindre kommunerna efter två år fortfarande har 25–30 % av pengarna kvar, medan vissa andra kommuner har förbrukat sina pengar under den tidsperioden.

Jag har hela tiden sagt att vi skall förhandla och att regeringen skall stå upp för de åtaganden som regeringen har gjort beträffande ekonomin. Förhandlingar kommer att ske i vanlig ordning och i vanlig tid, när vi har faktaunderlag på bordet. Riksdagen borde ändå uppskatta att regeringens överläggningar med Kommunförbundet bygger på fakta och inte på tyckande och tro.

Flyktingarnas arbetsmöjligheter är oberoende av om flyktingarna har tillfälligt eller permanent uppehållstillstånd. Arbetsmarknadssituationen i Sverige ser likadan ut. Den blir inte bättre av att man säger att flyktingar skall ha tillfälligt uppehållstillstånd. Är er tanke att dessa människor skall sitta i överksamhet och stirra rakt ut i luften?

Maud Björnemalm sade att Socialdemokraterna i första hand vill använda tillfälliga uppehållstillstånd. Skall det vara ett regelmässigt inslag i flyktingpolitiken att folk skall sitta på förläggningar år ut och år in utan att kunna försörja sig själva i detta land? Jag tror inte att det är praktiskt möjligt. I så fall – och jag trodde att Ny demokrati var ensamt om denna uppfattning – måste vi börja upprätta läger långt inne i skogen, där flyktingar inte kan ha några kontakter med svenskar över huvud taget, och isolera dem för att så småningom, om 2–5 år, när krigets fasor och elände är över, kunna med våld skicka tillbaka dem. Är det en human flyktingpolitik?

Jag blir, herr talman, allvarligt oroad av dessa signaler från olika partiföreträdare om att man regelmässigt skall avskärma dessa flyktingar och sedan bara långa i väg dem efter flera år. En av punkterna i kritiken mot flyktingpolitiken har varit att flyktingarna får sitta så länge i ovisshet i förläggningar och vänta på slutligt beslut om huruvida de skall få permanent uppehållstillstånd. Det måste väl ändå finnas någon linje i den politik som man för fram.

Anf. 113 MAUD BJÖRNEMALM (s) replik:

Herr talman! Jag vill påminna Birgit Friggebo om att det i betänkandet står att ett enhälligt utskott har uttalat sig om tillfälliga uppehållstillstånd. Sedan får den vulgärtolkning som Birgit Friggebo gör av detta begrepp stå för henne själv. Det kan möjligtvis ses som ett försök att blanda bort korten när det gäller diskussionen om schablonbidragen och kommunernas kostnader för flyktingmottagandet.

I propositionen talar Birgit Friggebo hela tiden om att den utvärdering som utskottet beställde i samband med propositionen om schablonbidrag skulle undersöka om schablonbidragen täckte kommunernas kostnader för flyktingmottagandet. Man skulle se särskilt på storstadskommunerna och på glesbygdskommunerna. Den utvärderingen är nu färdig och ligger till grund för den höjning av schablonbidragen som regeringen har medgivit att kommunerna får. Det har hela tiden skett en kostnadsökning, men regeringen har tidigare inte varit villig att höja schablonbidragen.

Anf. 114 Kulturminister BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Maud Björnemalm bekräftar nu att det sker årliga överläggningar och att man regelmässigt skall se om schablonersättningen har täckt kostnaderna. Det är helt rätt.

Tidigare år har man ju varit överens om att situationen inte varit sådan att det har funnits anledning att göra några större förändringar i schablonersättningen.

Man tittade t.ex. förra året på detta för att se vad som hade hänt dem som kom hit 1991, då schablonersättningen infördes. Man var överens om att det då inte var möjligt att bedöma att det hade skett någonting av avgörande betydelse som innebar t.ex. att ersättningen väsentligt skulle höjas. I år, det visar fakta, är det fler än tidigare som inte har kommit ut i arbete och som inte kan försörja sig. Således har kostnaderna för socialhjälsbidragen ökat. Därför får man det här extra konjunkturtillägget på 35 000 kr. Det är en ganska kraftig ökning av ersättningen. Här följs den regelmässiga hanteringen.

Det är helt rätt att de 25 000 kr i stimulansbidrag som det skall fattas beslut om i dag mera direkt hänger ihop med mottagandet av bosnierna.

Anf. 115 CLAUS ZAAR (nyd):

Herr talman! Jag är mycket oroad över att Sveriges regering och dess invandrarminister och tillika kulturminister fortsätter att driva en flyktingpolitik som saknar förankring hos en majoritet av medborgarna.

Flyktingpolitik är svårt. Det medger jag gärna. Den måste utövas med stor känsla för opinionen i samhället. Nu saknar regeringens politik stöd bland flertalet medborgare. En invandrar- och flyktingpolitik som inte är förankrad i samhället kan leda till allvarliga konflikter mellan olika medborgare. Vi har ju sett en utveckling som känns skrämmande och som oroar oss alla.

Herr talman! Kostnaderna för vår invandrar- och flyktingpolitik är enorma, och till stor del oredovisade. Det är därför viktigt att ett beslut i frågor som tas upp i detta betänkande följs av en konsekvensanalys. Precis som Maud Björnemalm framförde här måste vi få reda på vad beslutet innebär. Det är ju sådant som man vill ha reda på i en konsekvensanalys. Det går inte att kortsiktigt bedriva en flyktingpolitik – det är vad många kommunalpolitiker också tycker.

Människor med sunt förnuft undrar vem som på sikt skall försörja Sverige. Vi måste ju diskutera ekonomin i det här. Som det nu är kan vi ju inte fortsätta att ha det. Allt fler medborgare kommer hit och måste, precis som invandrarministern sade, försörjas av dem som arbetar. Följden blir att fler människor måste dela på den kaka som finns. Det finns helt enkelt inte jobb, som invandrarministern också sade. Vidare är skattebetalarna för få i förhållande till den politik som förs i Sverige.

I Svenska Dagbladet av den 30 november konstateras det att det beträffande arbetskraften i Sverige under en treårsperiod har skett en minskning med 270 000 medborgare. Det innebär att dessa 270 000 personer varken har eller söker arbete. Men de måste ges försörjning.

Den av regeringen föreslagna politiken riskerar nu att ytterligare öka försörjningsbördan för dem som arbetar.

Flera kommuner har öppet deklarerat att de inte kan ta emot fler flyktingar och invandrare. Skälet är inte bostadsbrist utan ekonomin ute i kommunerna i kombination med en folkopinion som säger att det nu får vara nog. Nu har vi gjort vår del av vad vi orkar med, säger man. Övriga länder i Europa måste så att säga dela på flyktingströmmarna.

Gjorda erfarenheter visar att vår invandrarminister inte har lyckats med de överläggningar som hon har haft ute i Europa. Därför är det väl nu lämpligt att frågan lyfts upp till statschefsnivå i Europa. Det gäller ju att alla tar till sig sin del av de flyktingproblem som vi står inför. Vi i Europa har ju, som nämns i betänkandet, i stort sett mer än 4 miljoner flyktingar att ta hand om på kort sikt. Vi måste alltså dela ansvaret för de åtagandena. Det kan inte vara så att vissa länder skall ta den största bördan, utan bördan måste bäras och insatser måste göras solidariskt.

Sverige och många av grannländerna har på sikt inga lediga jobb att erbjuda. Därför är det mycket konstigt att permanent uppehållstillstånd erbjuds. I fortsättningen återstår endast en bidrags- och utbildningskarusell. Det är oansvarigt av regeringen att utöka denna ytterligare.

Som ett exempel kan jag nämna att man i en OECD-rapport visar på den ojämna fördelningen bland Europas stater. Den resursgivning beträffande asylpolitiken som sker beror alltså på angelägenhetsgraden i ärendet hos ministrarna i ländernas regeringar. Vidare framgår det att hela 5 % av den svenska befolkningen är analfabeter. Som en jämförelse kan nämnas att 1 % av den tyska befolkningen är analfabeter. Det här är siffror som visar på allvaret i det hela. När vi har sådana siffror att redovisa vid internationella jämförelser tycker jag inte att vi har ett värdigt mottagande.

Jag efterlyser en konsekvensanalys av hela det beslut som betänkandet omfattar. En sådan kommer att visa hur viktigt det är att flyktingarna får hjälp i sitt närområde. Det är bra att trähusleveranserna och andra hjälpinsatser har kommit i gång. Det är på sådant som vi skall koncentrera vår hjälp, men vi saknar ju pengar.

Den svenska flyktingpolitiken får under inga omständigheter leda till att Sverige indirekt bidrar till att en etnisk rensning av vissa områden i f.d. Jugoslavien underlättas. Med en stor hjälpinsats i närområdet skall vi i stället ge klara signaler om att Sverige väntar sig en snar politisk lösning.

Herr talman! Jag är övertygad om att Sverige genom att koncentrera sin insats till närområdet – precis som utskottet säger – sätter problemen i fokus.

Anf. 116 GUSTAF VON ESSEN (m) replik:

Herr talman! Nydemokraterna har litet grand dubbla budskap. Här i kamraren låter de stundom litet förment humanitära och humanistiska. Ute på sina turnéer runt om i landet på somrarna låter de på ett helt annat sätt. Där spelar de på opinionen och människors oro och exploaterar den. De underblåser faktiskt främlingsfientlighet och talar nästan bara om kostnader, som om invandrare enbart är en belastning för det svenska samhället.

Budskapet från Nydemokraterna är egentligen: Släpp inte in någon ytterligare i landet, och försök att bli av med så många som möjligt. Jag tror att vi från övriga partier måste göra klart för allmänheten att det finns en skillnad mellan Nydemokraternas sätt att bedriva flykting- och invandrapolitik

och de andra partiernas politik. Vi kan visserligen ibland ha litet grand likartade förslag och ståndpunkter, men det är ändå väldigt stor skillnad mellan oss. Ni har glömt humaniteten. Ni har bara realismen.

Prot. 1993/94:39
8 december 1993

*Överföring och
mottagande av
flyktingar m.m.*

Anf. 117 CLAUS ZAAR (nyd) replik:

Herr talman! Gustaf von Essen säger här att vi i Ny demokrati har glömt humaniteten och bara arbetar med realismen. Jag tror att vi båda är eniga om att det skall vara en kombination av dessa. En kombination med verkligheten innebär att vi skall ta hänsyn till vad människorna ute i samhället anser – vad våra svenska medborgare anser – om den flykting- och invandrarpolitik som förs.

Det är sant att vi i Ny demokrati kanske inte har några bibelrader på vårt kontor. Men vi har däremot sett vilka konsekvenserna blir när exempelvis kosovoalbaner skickas hem i stora bussar. Först tas de emot och i stort sett tvångsförvaras, och sedan sänds de åter till sina hemtrakter. Det hade varit betydligt humanare att tala om för vederbörande vid gränsen när de sökte asyl vilken möjlighet de hade att få stanna här.

Man har först lurat dem att sälja sitt hem därnere i f.d. Jugoslavien, ofta till serber. Sedan får de ta pengarna till att åka buss hit till gränsen eller till den polska hamnstaden Swinoujsie och där kastas av i ovisshet. De förlorar på grund av att det saknas en konsekvensanalys i politiken den möjlighet till uppehälle som de har haft.

Det saknas en kombination. Man säger att man har hjärta och realism i blandning. Men vad har man? Vi ser ju resultatet när människor tvingas att åka tillbaka.

Anf. 118 GUSTAF VON ESSEN (m) replik:

Herr talman! När man som Nydemokraterna i många sammanhang, och även i denna kammare, har försökt att inbilla människor att exempelvis kostnaderna för invandringen är 80 miljarder kronor – Rune Backlund har i den tidigare debatten mycket klart visat hur ihålig just den siffra som presenterades av Lars Moquist och andra var – skall man ha klart för sig att opinionen ute i landet kan gå på detta och tro på det.

Opinionsbildningen grundas då på felaktiga fakta. Därmed blir det en grogrund för främlingsfientlighet och allmän misstänksamhet. Det är detta ansvar som ni inte tar fullt ut, och det är det som är så sorgligt.

Vi måste också vara realister, vi måste också ha en tydlig och klar flykting- och invandringspolitik, men vi kan inte åka runt i landet och sprida dessa lögnar, halvsanningar och myter som just gör att opinionen blir orolig och slår över till ökad främlingsfientlighet. Vi måste i stället försöka närma oss och försöka resonera realistiskt och lugnt hur vi skall ha det i framtiden. Det kan vi inte göra med er, såsom ni uppför er för närvarande.

Anf. 119 CLAUS ZAAR (nyd) replik:

Herr talman! Regeringen, de styrande har försökt att gömma den totala kostnaden för invandrapolitiken. Man har försökt gömma den på så många ställen att det har varit omöjligt att få tag i den verkliga kostnaden. Det är därför Ny demokrati har begärt en utredning om den verkliga kostnaden. Vi

har internt, mellan tummen och pekfingret, gjort uppskattningar av hur stor den totala kostnaden kan vara – det har talats om 60 miljarder. Detta avser alltså den totala kostnaden, och det är inte så realistiskt som det kanske låter. Det kommer ju nu en beräkning från en utredare, och vi får hoppas att den tar upp alla kringkostnader, inte bara en del av dem. Vi skall ha klart för oss att kostnaden för invandrapolitiken inte bara är den som tas upp i statsbudgeten. Jag tror, Gustaf von Essen, att vi är överens om att de kostnaderna bör tas fram. Det tror jag också svenska folket vill ha reda på, i synnerhet i dag när en miljon människor, varav snart 300 000 är ungdomar, står utanför den ordinarie arbetsmarknaden och vill komma in på den.

Anf. 120 LARS MOQUIST (nyd):

Herr talman! Det den här propositionen och det här betänkandet handlar om är officiellt ett godkännande av en utökning av flyktingkvoten med 6 000 människor. Riksdagen skall också fatta beslut om ett stimulansbidrag på 25 000 kr och den kostnad som följer av det, nämligen nästan 1,8 miljarder kronor.

Men egentligen handlar det här om något helt annat. Bakgrunden till alltihop är de permanenta uppehållstillstånden och det som har följt med dem. Jag anser att hela det här ärendet är mycket klantigt skött av regeringen i allmänhet och kulturministern i synnerhet. Nu valde kulturministern att lämna kammaren. Hon kanske anade att kritiken mot det här beslutet skulle blir hård när nydemokraterna tog till orda.

Ärendet är klantigt skött på många sätt. Beslutet är över huvud taget inte förankrat. Vi har fått reda på att det kanske var litet förankrat, men det är inte förankrat hos svenska folket, det är inte förankrat hos riksdagen, och det är inte förankrat hos kommunerna. Jag skulle vara djupt oräddvis om jag sade att det inte var förankrat någonstans. Vi fick nämligen av Birgit Friggebo reda på att det var förankrat i Folkpartiets partistyrelse. Där redovisade man förslaget. Där tog man reda på om man kunde gå vidare på det här sättet. Men man ansåg inte att det var viktigt att ta reda på någon ytterligare information i denna fråga innan man fattade beslutet.

Vi från Ny demokratis sida har påtalat detta genom en anmälan till konstitutionsutskottet. Jag förstår mycket väl att Birgit Friggebo värjer sig mot detta. Hon har från första stund envetet hävdad att det här är ett förvaltningsbeslut och att det är precis sådana beslut som regeringen skall fatta. Vi anser – precis som flera talare i debatten i dag har påpekat – att man skall höra riksdagen i en sådan här fråga, som är av så stor ekonomisk och framtida betydelse.

Vad det gäller är alltså att 42 000 bosnier, genom de beslut som regeringen har fattat, har fått eller kommer att få permanent uppehållstillstånd. Regeringen har fattat ett antal typfallsbeslut, och med stöd av det har man valt att gå fram på det här sättet.

Det är märkligt att Sverige gör på det här sättet, att vi väljer att gå fram med permanenta uppehållstillstånd, när vi är det land som egentligen i förhållande till vår folkmängd har tagit emot flest människor från Jugoslavienområdet.

Utöver att vi i vårt land har tagit emot så många människor väljer man

sedan att ytterligare utöka en särskild kvot – flyktingkvoten. Vad är då bakgrunden till det? Jo, bakgrunden till att vi skall införa en extrakvot är tydligen rädslan för kritik för införandet av viseringstvång. Visum krävs ju numera från hela Jugoslavienområdet med undantag för människor som kommer från Kroatien och Slovenien. Det är inte allmänt känt att det är på det sättet, men så är det. Från Kroatien och Slovenien kan man fortfarande komma utan att det krävs visum. Man ville tydligen från regeringens sida balansera detta visumkrav med en ökad kvoterad invandring, och man valde då att låta ytterligare 5 500 människor från det här området komma till Sverige.

Det som ligger bakom det här förslaget kan ju knappast vara humanitära skäl. I den tidigare debatten har de humanitära skälen tagits upp, men om de humanitära skälen vore det viktiga skulle man snarare föreslå att ekonomisk hjälp ges till FN:s flyktingkommissarie för insatser i närområdet, eftersom det är en åtgärd som medför mångdubbel effekt för den kapitalinsats som görs. Att hjälpa ytterligare 5 500 människor, utöver de 42 000 och utöver den anhöriginvandring som det kan bli fråga om, är mycket märkligt. I stället för att låta dessa människor komma hit kunde man hjälpa mångdubbelt fler i närområdet.

En fråga som man osökt ställer sig är på vilket sätt urvalet skall ske. Vilka skall plocka ut dem som skall få komma till Sverige? Vi ser ju vilka svårigheter UNHCR, dvs. flyktingkommissarien, har att över huvud taget klara ut det här. Jag tror att det var Maud Björnemalm som tidigare nämnde att litet över 400 personer hittills har tagits ut. Kvoten har alltså nu utökats till ungefär 7 800, och den gäller från den 1 juli 1993 till den 30 juni 1994.

Sedan föreslås också ett stimulansbidrag till kommunerna. Eftersom förslaget var så dåligt underbyggt var man nämligen tvungen att se till att kommunerna mer eller mindre mutas att ta emot ytterligare människor, och då väljer man beloppet 25 000 kr, som man tror att kommunerna skall bli nöjda med. Vi har nu sett att kommunerna inte alls blir nöjda med ett sådant belopp.

Utbetalningen om 25 000 kr skall dessutom kanske naggas litet i kanten. Det är nämligen meningen att de 25 000 kr skall användas även till att balansera s.k. sekundärutflyttning från vissa kommuner till storstäderna. Alla kommuner kommer alltså inte att få 25 000 kr.

Dessutom svarade Birgit Friggebo egentligen inte på de frågor som ställdes. Hur skall man uppfatta det som sägs om en kraftigt ökad flyktingmottagning? Vilka kommuner är det som kommer i fråga? Hur kraftigt skall mottagningen öka för att kommunen över huvud taget skall få stimulansbidraget? Det vet man inte.

Det som egentligen är konstigast är att man i Sverige och Danmark inte väljer att ta gemensamma tag. I Danmark går man in för repatriering och ser till att flyktingarna inte integreras i Danmark. Man ser på bästa möjliga sätt till att de får lära sig det bosniska språket och att de kommer in i den kulturen, så att de alltså snabbt kan återvända. Här i Sverige väljer vi däremot en integrering.

Jag vill slutligen, nu när tiden för mitt anförande börjar ta slut, yrka bifall till våra reservationer 1, 2 och 3 och avslag på utskottets hemställan.

Anf. 121 GUSTAF VON ESSEN (m) replik:

Herr talman! Det jag skall säga är nog inte så mycket en replik på Lars Moquists anförande. Jag förstod att han var antecknad som nummer ett eller två på talarlistan. Om han hade talat då hade han kunnat debattera med kulturministern direkt. Nu är hon ju inte längre kvar här i kammaren. Mycket av Lars Moquists anförande var riktat direkt mot regeringen och ministern, men det gick ju nu inte att debattera som det var menat från början.

Vi har ju redan yrkat avslag på nydemokraternas reservationer och yrkat bifall till utskottets hemställan. Det kvarstår givetvis. Därmed tänker jag inte debattera vidare på den här punkten.

Anf. 122 LARS MOQUIST (nyd) replik:

Herr talman! Gustaf von Essen begärde tydligen ordet bara för att tala om vad Birgit Friggebo hade för skäl för att lämna kammaren.

Jag skall nu passa på att ta upp något som Gustaf von Essen sade tidigare och som är absolut felaktigt. Han påstod att jag i den här kammaren eller i något annat sammanhang skulle ha påstått att flyktingmottagandet eller invandringen skulle ha kostat ett visst antal miljarder. Jag vet själv vad jag har sagt här i kammaren, och det Gustaf von Essen säger stämmer inte.

Jag har hela tiden hävdat de officiella uppgifterna, nämligen att kostnaden för flyktingmottagandet under förra året var 11,8 miljarder, till vilket kom 3,4 miljarder som vi fattade ett extrabeslut om, dvs. sammanlagt 15,2 miljarder. Till det kommer alla andra kostnader – för utländska medborgare, för förstagenerationsinvandrare och för andragenerationsinvandrare, om man nu begränsar begreppet till att gälla dessa. Det är fråga om socialbidragskostnader, sjukvård, tandvård, rättsväsende, skola och mycket annat.

I den här kammaren är det viktigt att komma med korrekta uppgifter. Det är möjligt att andra har uttalat de siffror som Gustaf von Essen nämner, men försök inte att lägga de siffrorna i munnen på mig. De siffror som Gustaf von Essen påstår att jag har nämnt har jag aldrig yttrat. Jag har hela tiden hävdat att vi måste få reda på vilka de verkliga kostnaderna är. Även Claus Zaar har här frågat efter dessa kostnader. Vilka är kostnaderna? Vi vet vilka de officiella kostnaderna för själva flyktingmottagandet är, men vilka är samhällets totala kostnader för första- och andragenerationsinvandrare och utländska medborgare? Vi har över huvud taget väldigt litet statistik annat än för utländska medborgare. Vi har förmodligen svårigheter att ta fram statistik för första- och andragenerationsinvandrare, men vi har sådan statistik för utländska medborgare.

De här uppgifterna lär läggas fram inom kort av utredningar inom den flyktingpolitiska kommittén, där både Gustaf von Essen och jag sitter med. Så småningom lär vi alltså få en redovisning av det hela.

Anf. 123 GUSTAF VON ESSEN (m) replik:

Herr talman! Lars Moquist är inte ensam i sitt parti, det skall jag villigt erkänna. Det finns andra i partiet som också sprider s.k. fakta runt om i bådorterna i Sverige på somrarna. Vad som där sägs kan förnekas här i riksdagen, eftersom just Lars Moquist inte har sagt det. Men det kanske finns andra som har sagt det.

Det är ett gammalt och bra knep att påstå en viss sak, exempelvis att invandringen kostar 60–80 miljarder kronor, och när man inte kan verifiera det, säger man att det är regeringens uppgift att tala om hur mycket det kostar. Man säger alltså: Vi tror att det kostar så här mycket, men eftersom vi inte kan bevisa det, är det regeringen som skall bevisa vad det verkligen kostar.

Den typen av argumentation är eländig. Många människor i det här landet tror nämligen nu att invandringen kostar 60–80 miljarder kronor, eftersom ni som ett s.k. ansvarigt riksdagsparti har varit ute och spritt dessa siffror i Lysekil och på andra platser runt om i landet. Det är det som jag tycker är så bedrövligt och beklämmande att se. Det är nämligen väldigt svårt att tvätta bort just sådana felaktiga uppgifter, medan det är väldigt lätt att gå ut med dem. Ni exploaterar helt enkelt folks oro på den här punkten.

Anf. 124 LARS MOQUIST (nyd) replik:

Herr talman! Det var i varje fall intressant att höra att Gustav von Essen backar från sitt påstående att jag skulle ha uttalat de där siffrorna. Visst har även företrädare för Ny demokrati nämnt siffror som har förekommit i pressen. Den siffra som Gustaf von Essen nämner, dvs. 60 miljarder kronor, publicerades först i tidningen iDag av en samhällsdebattör. Det var ingen nydemokrat i ledande befattning som angav den siffran. Siffran 60 miljarder nämndes i tidningen iDag. Jag har både i den här kammaren och i andra sammanhang sagt att det är långt från säkert att det är den siffran som gäller. Vi får se – låt oss ta reda på den sanna siffran. Vi får så småningom reda på den.

När den här frågan diskuteras i den flyktingpolitiska kommittén sägs det ofta att man vill ta fram nettotinkomsten för invandringen och invandrarna. Vi har sagt: Redovisa både kostnader och intäkter. Jag menar: Man tar ju inte fram nettoeffekten av pensioner, barnbidrag och annat. I den här kammaren vet vi egentligen hur mycket olika verksamheter kostar budgetmässigt, att sedan pengarna används till konsumtion, till skatt, till moms, till att få företag att leva vidare och mycket annat är en annan sak. Jag tror att både kostnadssidan och intäktssidan av den här frågan kommer att belysas av den Lundagrupp som nu har fått det här uppdraget av den invandrar- och flyktingpolitiska kommittén.

Anf. 125 WIDAR ANDERSSON (s):

Herr talman! Lars Moquist inledde sitt anförande med att säga att bakgrunden till de problem som vi har är de permanenta uppehållstillstånden.

Herr talman! Ledamöter av Sveriges riksdag! Bakgrunden till problemen är att två timmars flygresa härifrån pågår ett av de värsta krig som Europa har sett. Bakgrunden är att det två timmars flygresa härifrån finns koncentrationsläger där barn, kvinnor och äldre systematiskt förnedras, mördas och skändas. Bakgrunden är alltså mycket djupare och svårare än vad Lars Moquist säger. Den ställer krav på en sådan solidaritet som vi här i Sverige kanske aldrig behövt möta förut.

Det finns ett folkligt motstånd mot invandrare, flyktingar och flyktingpolitik. Det finns det. Men huvuddelen av detta folkliga motstånd är egentligen djupt mänskligt och svårt. Det kräver oerhört mycket av diskussion, männi-

skors ökade delaktighet och agitation för solidaritet och sammanhållning. De folkliga motståndarna – då talar jag inte om de rasistiska bastarderna, herr talman – är däremot inte intresserade av eller lyhörda för den slags propaganda som Ny demokrati har ägnat sig åt i sommar.

Jag tycker att det vore på sin plats att Ny demokratis ledamöter i riksdagen tog tillfället i akt och bad såväl det svenska folket som de flyktingar som har tvingats hit av krig och annat elände om ursäkt för den rashets som har pågått på torgmötena i sommar. De uttalanden som har gjorts där står i otäckhet intet efter det som drabbar andra förföljda grupper i andra delar av världen.

Det folkliga motståndet, som Ny demokrati har försökt att exploatera, har till svenska folkets heder lett till att partiet har tappat procent efter procent i SIFO-mätningarna i sommar. Det är en smula övermaga av Claus Zaar att på något vis säga sig vara i kontakt med folkopinionen när man har SIFO-siffror på 5–6 %. Det hedrar det svenska folket.

Vår flyktingpolitik och hur det ser ut i världen påverkas inte av hur det ser ut med arbete i Sverige. Vår solidaritet kommer att ställas på oerhörda prov. Jag ser betänkanget från socialförsäkringsutskottet som ett exempel på ett försök till nationell samling kring en av de svåraste frågor som vi har att hantera i dag. Jag skulle önska att vi här i Sveriges riksdag kunde åstadkomma liknande nationella samlingar även på andra områden, t.ex. kring arbetslösheten och det ekonomiska underskottet. Då skulle vi på allvar kunna göra något åt Sveriges problem.

Ny demokrati är i dessa frågor ett groteskt ytterkantparti som försöker exploatera det djupt mänskliga folkliga motstånd och den förundran som finns inför vad som händer i Sverige i dag.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag ta fasta på något som kulturminister Friggebo sade i sitt anförande, nämligen försöket att alltmer engagera frivilliga rörelser, enskilda medborgare och organisationer i flyktingmottagandet. Visst finns det skäl till mycket kritik över hur vi tidigare har skött flyktingmottagandet. Särskilt nu när så pass många människor kommer hit, måste vi finna vägar där svenska medborgare kan känna större delaktighet.

Vi måste finna vägar till ett flyktingmottagande likt det som den judiska församlingen organiserar här i Stockholm, för att bara ta ett exempel. Där tar man hand om sina egna på ett alldeles förträffligt sätt som ingen flyktingförläggning organiserad av Invandrarverket kan klara vad gäller kvalitet, innehåll, delaktighet, närhet och värme. Det är en väg som jag tror att vi skall slå in på. Vi måste mer och mer engagera hela det civila samhället i flyktingmottagandet.

I detta anförande instämde Karl-Erik Svartberg (s), Maud Björnemalm (s), Sigge Godin (fp), Margareta Israelsson (s), Berith Eriksson (v) och Märtha Gårdestig (kds).

Anf. 126 CLAUS ZAAR (nyd) replik:

Herr talman! Widar Andersson vill påskina att vi sprider information som saknar underlag. Vi är en opinionsgrupp som framför våra synpunkter. Vi fick på halsen av honom när det gäller SIFO-undersökningarna.

Då vill jag också tala om SIFO-undersökningarna när det gäller svenskar-

nas inställning till invandringen. Hela 73 % av alla svenska ungdomar under 30 år ville förändra invandrapolitiken. 62 % ansåg att den var till nackdel för Sverige. Jag tycker att dessa siffror visar att det finns en skiljelinje mellan vad medborgare ute i samhället tycker och vad som sker i denna kammare, vilka beslut som fattas här, när det gäller invandrar- och flyktingpolitiken.

Det sades att det behövs frivilliga rörelser för att hjälpa till. Det är just vad vi har talat om. Det finns i dag en mängd möjligheter att använda. Vi har t.ex. föreslagit att de som får bidrag i någon form skall kunna göra något samhällsnyttigt tillbaks. Vi kan ge de frivilliga organisationerna stöd. Det har inte skett förut. Man har tidigare arbetat med ett mottagande som har varit uppbyggt kring ett invandrarverk som till slut förlorade kontrollen över sin ekonomi, vilket alla dessa förlägningsavtal har visat.

Vi måste vara ärliga och tala om att vi verkligen har misskött invandrar- och flyktingpolitiken i Sverige under ett flertal år, även när Socialdemokraterna bedrev den.

Anf. 127 WIDAR ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tror att det är så, vilket ledande företrädare för Claus Zaars parti inser, att många av de väljare som förde er hit till riksdagen såg en del positiva drag i ert parti. Det fanns positiva drag i den fria hållningen till det ni betraktade som det politiska etablissemang. Ni ville fylla upp ett hål i klyftan mellan väljare och valda. En stor del av dessa väljare har nu lämnat Ny demokrati, herr talman. Det beror bl.a. på den groteska agitationen mot invandrare, flyktingar och andra människor som har det svårt.

Det har gjorts många undersökningar av svenska medborgares inställning till flyktingar och invandrare. Även om resultatet av bl.a. Charles Westins undersökning, som presenterades nyss, inte gav ett så negativt utfall som Claus Zaar sade, är det naturligtvis så att många av oss är tveksamma till invandring och flyktingar. Men vi måste ha en attityd till detta faktum.

Från mig kan Claus Zaar få ett klart svar. När jag möter människor – ungdomar, gamla, människor i min egen ålder, vänner, obekanta – som hävdar att vi inte skall ta emot flyktingar, att det är ett stort problem och att det t.o.m. är till skada för Sverige, säger jag: Ni har fel. Det är fel.

Som politiker har vi dagligen att ta ställning till och inta en hållning till de problem som finns i samhällslivet. Jag för min del ser en särskild plikt i att stå upp för utsatta, förföljda och andra människor som inte av egen kraft kan klara sig. Jag tror att det är en känsla som jag delar med de allra flesta ledamöter i Sveriges riksdag. Så ser jag på mitt politiska uppdrag.

Anf. 128 CLAUS ZAAR (nyd) replik:

Herr talman! Widar Andersson säger här att det är fel när man från medborgares sida ifrågasätter flyktingpolitiken. Tidigare i dag har han sagt att han vill framföra kritik mot det mottagande som har skett. Det måste finnas någon rim och reson i detta. Om man har kritik att framföra, måste man kunna gå i debatt om det, och lyssna. I Ny demokrati lyssnar vi på medborgarna. Vi vill också ha reda på vad de tycker är fel. Det är det som har gjort att vi har en känsla för var opinionen ligger när det gäller invandringspolitiken.

Anf. 129 WIDAR ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! En kritisk debatt om alla områden och företeelser i det svenska samhället är oerhört mycket värd, och självfallet också kring flykting- och invandringspolitiken. Men Claus Zaar sade att 60 % av ungdomarna under 30 år ansåg att Sverige tar skada av flyktingar och invandrare, enligt en undersökning han hänvisade till. Då sade jag att om jag möter sådana påstående, säger jag, rak i ryggen: Ni har fel. Flyktingar och invandrare är icke till någon skada för Sverige. Jag bryr mig inte om opinioner eller att det är nomineringstid för riksdagsval, det får vara vad det vill.

Det är en himmelsvid skillnad mellan min hållning och Claus Zaars. Han drar sig inte för att exploatera denna oro och den sunda kritik som kan finnas på många håll i samhället. Det är skillnaden, Claus Zaar. Jag beklagar att ledamoten Zaar inte kan se den skillnaden mellan en sund och vettig kritik och en prövning av alla politikområden och å andra sidan den hämningslösa agitation mot människor som flyr från krig, våldtäkter, elände och mord, som ni ägnar er åt.

Anf. 130 LARS MOQUIST (nyd) replik:

Herr talman! Widar Andersson tog upp bakgrunden till denna konflikt, FN osv. Vi kanske får föra en debatt om det i ett annat sammanhang. Jag håller med Widar Andersson att det naturligtvis är befängt att FN har lämnat sitt erkännande av Bosnien, tagit upp landet bland sina medlemmar och sedan inte på något sätt kan stå upp och försvara dess gränser, och det som sker i landet fortsätter att ske. Det får vi ta i ett annat sammanhang.

Widar Andersson tycker att vi skall be invandrarna om ursäkt. Jag vet inte vilka fler grupper det var vi skulle be om ursäkt. Jag anser att vi inte alls behöver be dessa grupper om ursäkt. Vi har inte vänt oss mot invandrare här i landet. Vi har vänt oss emot den flyktingpolitik som bedrivs. Det finns fog för att ändra den flyktingpolitiken, det inser också Widar Andersson. Ni är ju också inne på att man måste få till stånd förändringar i flyktingpolitiken. Vi har inte minst tagit upp repatrieringsspåret. Det är företrädare även för Widar Anderssons parti som säger att man också måste se till att man har ett vettigt program för att människor skall beredas möjlighet att återvända till sitt hemland och göra en insats där.

Widar Andersson kommer in på SIFO-siffror. Det är självklart att vi inte kan mäta oss med Widar Anderssons parti beträffande SIFO-siffror. Han säger att vi börjar tappa så bedrövt och att det är rätt åt oss och mycket annat. Men vi har ändå inte tappat så förfärligt mycket. Om jag kommer ihåg rätt har vi tappat ungefär 1,5 % jämfört med när det var val hösten 1991. Jag kan inte översätta det så snabbt, men det kanske kan röra sig om 5 000 människor. Visst kanske vi har tappat en och annan person som tycker att vår flyktingpolitik är felaktig. Men det tycker de säkert om många partiers flyktingpolitik.

Widar Andersson tar upp folkrörelseengagemanget. Jag var för ett tag sedan i Danmark och tittade på hur flyktingförläggningarna sköts där. Där är Röda korset involverat. Jag tycker att Widar Andersson skulle åka över till Danmark och titta på hur det går till. Varför gör vi inte som i Danmark? Där ser man först och främst till att människor skall komma tillbaka. Man ger

dem tillfälligt uppehållstillstånd i sex månader, som man sedan förlänger i två års tid. Man ser till att inte integrera dem i det danska samhället utan man förbereder dem för att de skall komma tillbaka. Man ser till att de kan bibehålla sin status vad beträffar skola och mycket annat. Är det inte viktigt att man ser till att människorna får den chansen, att de kommer tillbaka?

I Danmark ser man också till att de hus som flyktingarna bor i sedan fördes med hjul. Det låter kanske befängt, men det är faktiskt så. De baracker som finns i de landsbyar som man bygger upp på många håll, sätter man på hjul och ser till att människorna har något slags infrastruktur när de kommer tillbaka till Bosnien, så att de inte bara kastas ut på ett gärde där. Det skulle naturligtvis vara helt felaktigt.

När nu Widar Andersson tycker så bra om folkrörelsemodeller, varför inte titta på hur Danmark gör och se till att Sverige följer i samma spår? Varför skall vi gå på tvärs mot hela Europa, mot alla andra, och bevilja permanenta uppehållstillstånd och se till att människor integreras så snabbt som möjligt i Sverige, när vi i stället borde göra tvärtom? Vi borde främja deras möjlighet att komma tillbaka så fort som möjligt.

Anf. 131 WIDAR ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Såväl min partikollega Maud Björnemalm som Gustaf von Essen från Moderaterna har redan framfört kritik mot hur beslutet om permanenta uppehållstillstånd fattades av regeringen i somras. I den kritiken instämmer jag. Frågan handlar inte om detta, precis som Lars Moquist sade i sitt inledningsanförande.

Det är en himmelsvid skillnad mellan att vara kritisk mot flyktingpolitiken och att, som Lars Moquist, inte anse att det finns anledning att be om ursäkt för yttranden och hets mot framför allt muslimer, som har framförts på Lars Moquists partis möten i sommar och som finns under denna debatt. Vad har det med flyktingpolitiken och kritik mot densamma att göra, att torgföra yttranden om muslimerna och deras ritualmord, yttranden om att det i Sverige inte skall byggas några moskéer? Vad har detta att göra med en sansad och vettig kritik av svensk flykting- och invandrapolitik? Inte ett dugg.

Lars Moquist försöker, likt Ny demokrati i övrigt, sitta på två stolar på samma gång. Han försöker stå för en sansad och vettig kritik här i kammaren, inlindad, men i alla andra offentliga, utåtriktade sammanhang driva en agitation mot människor som har det svårt och eländigt, särskilt flyktingar och invandrare. Det är det jag begär att Lars Moquist skall be om ursäkt för. Han skall be svenska folket om ursäkt, därför att partiet trodde att svenska folket var så urbota dumt att det skulle sälla sig till ett parti som spred sådana yttranden offentligt. Han skall också be flyktingar och invandrare om ursäkt. Det är allomvittnat att många flyktingar och invandrare i sommar har haft det extra svårt beroende på er agitation. Så är det, Lars Moquist. Lars Moquist kan tycka illa om det, men så är det.

Anf. 132 LARS MOQUIST (nyd) replik:

Herr talman! Widar Andersson kör vidare på samma spår med ursäkter och mycket annat. Widar Andersson skall bara komma ihåg att den som fällde detta yttrande gentemot muslimer har bett om ursäkt. Dessutom sades

det i ett sammanhang där det kanske har vinklats på ett felaktigt sätt. Vivianne Franzén har bett om ursäkt för yttrandet och sagt att hon beklagar att hon fällde det. Jag tycker inte att det är så märkligt egentligen, om man ser vad andra företrädare för etablerade partier yttrar.

Vi i Ny demokrati har sysslat med politik i två år. Det är inte så konstigt att det kan göras ett eller annat uttalande som inte är korrekt när invandrarsministern, som tidigare varit bostadsminister och som sysslat med politik i 20 eller 30 år, kan yttra det hon yttrade för något år sedan beträffande kosovoalbanerna. Jag behöver inte upprepa Birgit Friggebos korkade uttalande. Hon tog så småningom tillbaka det.

Det är inte så konstigt att vi i Ny demokrati kan fälla ett uttalande som inte är korrekt när en regeringsföreträdare som har sysslat med politik i 25–30 år kan yttra något sådant beträffande kosovoalbanerna. Det är inte så konstigt att en av Ny demokratis företrädare, som sysslat med politik i två års tid, fäller ett uttalande som sedan journalister plockar ur sitt sammanhang och får att låta väldigt illa.

Jag beklagar, precis som Vivianne Franzén, att uttalandet fälldes.

Anf. 133 WIDAR ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag anser att det finns en stor skillnad mellan Birgit Friggebos uttalande om kosovoalbanerna och ledamoten Franzéns – hon är nämligen ledamot av Sveriges riksdag för närvarande – yttrande om muslimerna.

På Ny demokratis möten och alltmer i hela Ny demokratis politik är hetsen mot flyktingar och invandrare snart nog den enda kvarvarande bärande pelaren. Det är det som gör Vivianne Franzéns och andra ledamöters och aktiva nydemokraters uttalanden så allvarliga. Ni måste kunna stå till svars för dessa överlöpningar. Jag vill hävda att de ingår i partiets politik.

Herr talman! Jag vill avslutningsvis kommentera Lars Moquists exercerande om kostnaden för flyktingmottagandet. Självfallet kostar det pengar. Jag är av den uppfattningen att Sverige likt andra rika länder i denna del av världen tillhör världens absoluta överklass. Vi har ett extra stort krav på oss att ställa upp. Vi borde kanske ställa upp ännu mer än vad vi gör i dag, både i Sverige och i andra länder.

Vad kostar ett mobbat barn? Vad kostar en människa som har arbetat i 20 år och som slås ut i arbetslöshet? Vad kostar det i pengar och i förlorat självförtroende, kraschade familjerelationer, psykiska problem, minskad delaktighet i samhället och annat elände? Vad kostar ett slaget barn? Vad kostar den kamrat till mig som kommer från ett serbiskt koncentrationsläger? Vad är vi beredda att betala för honom? I koncentrationslägret har armarna på hans två söner huggits av framför hans ögon, och därefter har man avrättat sönerna. Hans fru har våldtagits framför ögonen på honom och därefter slagits och pinats. Vad kostar det? Är det 25 000? Är det 50 000?

Vi kan inte bara exercera i kronor och ören. Det handlar om en övning i solidaritet, i sammanhållning och i mänsklighet.

Anf. 134 RUNE BACKLUND (c):

Herr talman! Först skulle jag vilja instämma i Widar Anderssons anförande och inlägg.

Jag tycker att det är litet synd om Lars Moquist. Stackars Lars Moquist! Han är nu på reträtt, för att inte säga vild flykt, bort från de påstående och uttalanden som Ny demokrati åkte omkring mellan landets torg och mötesplatser och presenterade förra sommaren.

Nu säger han att det är olyckliga uttalanden, som man har bett om ursäkt för och tagit tillbaka, och att de kommer från orutinerade företrädare som har halkat snett.

Men det är inte *en* företrädare för Ny demokrati som har spritt dessa uppgifter under lång tid, Lars Moquist, utan många! I den ena kommunen efter den andra skriver nydemokrater insändare och artiklar där de påstående som förekom på torgmötena upprepas. Dessa påstående görs fortfarande.

Är det inte dags att ställa sig upp här i kammaren och uppmäna alla nydemokrater i hela Sverige att sluta upp med att sprida dessa felaktigheter, Lars Moquist? Det är dags att göra upp i partiet och rensa upp i den smörja som ni har börjat sprida.

Även om jag principiellt håller med Widar Andersson om att man inte skall exercera i kronor och ören vill jag ändå kommentera frågan om kostnaderna. Lars Moquist har nu tagit avstånd ifrån påståendet att flyktingmottagandet kostar 50–60 miljarder kronor. Han säger i dagens debatt att man i Ny demokrati aldrig har påstått att det var så. Uppgiften har funnits i debattartiklar och i olika pamfletter som har presenterats. Likväl säger Lars Moquist att han aldrig har sagt så och att han inte står för de uppgifterna.

Bara några minuter tidigare sade ju Claus Zaar att flyktingmottagandet kostar 60 miljarder. Var så god att ta avstånd från Claus Zaars påstående om att det kostar 60 miljarder, Lars Moquist! Här finns ett tillfälle att kliva tillbaka från de felaktiga påståendena.

Herr talman! Jag förstår att Moquist har problem. I den utredning som vi båda, tillsammans med flera ledamöter här i kammaren, ingår i upptäckte Lars Moquist att verkligheten korrigerar Ny demokrati på den ena punkten efter den andra. När vi började diskutera de samhällsekonomiska kostnaderna för flykting- och invandrapolitiken fick Lars Moquist klart för sig att de summor som Ny demokrati har presenterat i andra sammanhang inte stämmer. Av den anledningen måste partiet nu hitta en snygg reträtt.

Gör det då snabbt, så att svenska folket får klart för sig att ni i Ny demokrati har spritt felaktiga uppgifter!

Jag vill också kommentera diskussionen om tillfälliga uppehållstillstånd. Lars Moquist har varit i Danmark och blivit väldigt förtjust i den danska modellen. Han tror att den är lösningen på alla problem.

Frågan är bara vad danskarna skall göra om konflikten i Bosnien inte upphör. Låt oss säga att den pågår i ungefär ett halvår eller ett år till. Då har den danska lagens giltighetstid gått ut. Vad gör då danskarna?

Danskarna har sagt att flyktingarna inte skall integreras. Man räknar med att de skall kunna återvända. Vi den tidpunkten måste danskarna starta det integrationsprogram som vi i Sverige har satt i gång nu.

Man har från svensk respektive dansk sida gjort bedömningar av hur troligt det är att konflikten kommer att få ett snabbt slut. Den svenska regeringen gjorde bedömningen att det inte är sannolikt att konflikten kommer att ta slut speciellt snabbt. Det var därför man valde att utfärda permanenta

uppehållstillstånd. Om man gör det kan man ju sätta i gång integrationsapparaten.

Det hindrar inte på något sätt någon person att återvända till Bosnien den dag det är fred där. Det är viktigt att komma ihåg att ett permanent uppehållstillstånd inte på något sätt förhindrar återvändandet, Lars Moquist. Men det ökar möjligheterna för flyktingarna att klara sig i det svenska samhället under den tid de är här.

Jag tycker att Lars Moquist skall fundera igenom detta. Det är inte mer än drygt ett och ett halvt år sedan som ni i Ny demokrati i anförande efter anförande sade att det viktigaste i flyktingpolitiken var integration, dvs. att flyktingarna så snabbt som möjligt skulle in i det svenska samhället. Det var den politik ni drev för ett och ett halvt år sedan.

Nu är det plötsligt efter Danmarksbesöket tydligen den omvända politiken som gäller. Flyktingarna skall ha så lite kontakt med det svenska samhället som möjligt och så snabbt som möjligt åka tillbaka till hemlandet. Så kommer det inte att fungera i praktiken.

Jag tror inte att Lars Moquist i dag kan ställa sig upp i kammaren och säga när förhållandena i Bosnien kommer att vara sådana att vi kan återsända människor. Om han kan förutsäga slutet på konflikten har han tillgång till en kristallkula som ingen annan i denna kammare har tillgång till.

Det är detta resonemang som ligger bakom valet mellan permanent respektive tillfälligt uppehållstillstånd.

I detta anförande instämde Karin Israelsson (c).

Anf. 135 LARS MOQUIST (nyd) replik:

Herr talman! Rune Backlund tar upp frågan om integration och dansk och svensk modell. Det är helt enkelt så, Rune Backlund, att vi i Ny demokrati hela tiden har sagt att det skall ske en repatriering. Repatriering är huvudspåret. Vi vill alltså samordna integration med repatriering.

Vi menar att man från början måste se till att flyktingarna förbereds på ett återvändande. Om detta efter lång tid inte visar sig hållbart startar man en integrationsprocess. Det är skillnaden.

Man får nästan uppfattningen att Rune Backlund hoppas att konflikten inte skall ta slut. Det skulle legitimera den svenska regeringens beslut om permanenta uppehållstillstånd. Detta är helt befängt. Det fanns ingen anledning att ta till permanenta uppehållstillstånd.

Rune Backlund menar att man ändå måste ta ställning till frågan när två år har gått. Okej – då tar man ställning till frågan då. Men det fanns igen anledning att redan sommaren 1993 besluta om permanenta uppehållstillstånd för dessa bosnier. Vi kunde ha följt den danska modellen. Det hade dessutom inneburit att vi hade fått en helt annan respons hos befolkningen.

Jag inser naturligtvis precis som Rune Backlund att man kan åka tillbaka även om man har fått ett permanent uppehållstillstånd. Jag kan ju åka till Bosnien även om jag är svensk medborgare. Självfallet kan jag det! Den modell vi har i Sverige utgör en signal till dessa människor att stanna i Sverige. I Danmark ger man precis motsatt signal. Man signalerar till flyktingarna att de skall åka hem och inte stanna i Danmark.

Det är en helt annorlunda signalpolitik.

Jag kan tala om för Rune Backlund att vi inte det minsta har bytt uppfattning i denna fråga. Vi har hela tiden sagt att detta är det spår som vi följer.

Så småningom kommer man naturligtvis fram till ett ställningstagande till hur länge flyktingarna skall vara kvar här. Man har i många andra länder uppfattningen att flyktingen inte skall få medborgarskap förrän efter tio år i landet. Jag tror att man i vissa länder t.o.m. kräver en längre tid. Men det är en annan del av problematiken.

Anledningen till att vi har valt repatrieringsmodellen är att vi vill att Sverige bara skall ta emot konventionsflyktingar. Det är människor som i sina länder har kämpat för mänskliga rättigheter, för en annorlunda ekonomisk politik, för marknadsanpassning av ekonomin och mycket annat. Vi anser att dessa människor mycket gärna vill komma tillbaka till det samhälle som de har tvingats lämna. Man skall därför i möjligaste mån föra en repatrieringspolitik, en återvändandepolitik, som dessa människor uppfattar som positiv och som gagnar dem.

Att unga, begåvade och duktiga människor flyr innebär för vissa länder en dränering på förmågor. Det är inte de allra fattigaste som flyr. Många tycks tro att flyktingarna är sådana som de svältande eller döende människor som man kan se på TV. Det är inte de människorna som kommer hit, utan välutbildade personer. De borde få en chans att komma tillbaka till sitt gamla hemland.

Anf. 136 RUNE BACKLUND (c) replik:

Herr talman! Lars Moquist avstod nogsamt från att ta avstånd från Claus Zaars uppgift om 60 miljarder kronor. Men det återstår ju en replikomgång.

Vad gäller förhållandet mellan permanent och tillfälligt uppehållstillstånd skall man komma ihåg en viktig sak, Lars Moquist. När regeringen gjorde sitt ställningstagande sommaren 1994 var bedömningen den – och är det uppenbarligen fortfarande i de allra flesta europeiska länder – att man inte ser något snart slut på konflikten. Jag önskar inte att den skulle förlängas. Jag skulle önska att det vore fred i morgon, och jag tror inte att någon har någon annan uppfattning på den punkten. Men verkligheten talar ett motsatt språk, och det var det som fällde avgörandet när regeringen gjorde sitt ställningstagande.

Om man väljer "den permanenta vägen" kunde man sätta in fler åtgärder inriktade på möjligheterna för flyktingarna att leva och fungera i det svenska samhället. Det är det problem som uppstår för danskarna nu. Om läget förblir oförändrat ytterligare ett halvår eller ett år, kommer danskarna att hamna i exakt samma situation som den vi har nu. Då tvingas Danmark ta ställning till precis samma åtgärder som den svenska regeringen nu har tagit ställning till.

Men under tiden har man hållit flyktingarna isolerade från det danska samhället. I det läget skall även de danska bosnierna integreras i det danska samhället. Också där måste man diskutera en inplacering av dem i kommuner och sätta in hela den mottagningsapparat som vi nu har upprättat på den svenska sidan. Detta är egentligen bara ett sätt att skjuta problemen framför sig.

Prot. 1993/94:39
8 december 1993

*Överföring och
mottagande av
flyktingar m.m.*

Det är viktigt att komma ihåg att det som vi nu gör – det framhålls i utskottsbetänkandet och har även understrukits av regeringen – i form av nätverksoperationer osv. är att försöka hålla samman gruppen. Vi skall skapa förutsättningar för att bygga upp och stärka gruppen, om det skulle uppstå en situation där det är möjligt för dem att återvända. De skall då ha med sig kunskaper och erfarenheter från Sverige. De inslag i de danska förläggningarna som nu prisas så högt ingår också i det svenska integrationsarbetet, men det har Lars Moquist glömt bort.

Även hos oss skall man bygga upp nätverk och skapa kontakter med vårt samhälle, sådant som skall bidra till att flyktingarna kan återvända, förhoppningsvis så snart som möjligt. Men vi ser inget slut på konflikten. I varje fall gör inte jag det. I det läget tycker jag att det är riktigare att dessa människor får en start i det svenska samhället nu än att de först skall vänta kanske ett år innan de får börja leva ett relativt normalt liv.

Anf. 137 LARS MOQUIST (nyd) replik:

Herr talman! Rune Backlund tar upp det som fällde avgörandet när regeringen tog beslutet om permanenta uppehållstillstånd. Jag vidhåller att hela beslutet var kolossalt klantigt skött av alla de partier som ingår i regeringen. Man såg inte till att få en förankring för det hos svenska folket. Det hade varit bra att få det. I Danmark fick man en sådan förankring. Regeringen fick inte heller någon förankring i riksdagen eller i kommunerna. Därför blev det som det blev, Rune Backlund.

Rune Backlund säger att jag kanske har glömt bort det svenska integrationsprogrammet. Nej, jag minns mycket väl när vi tog integrationsbeslutet på vårkanten 1992. Men i det programmet redovisas något annat än det som jag har talat om här i kammaren, en politik för återvändande och repatriering, något som i viss mån även Hans Göran Franck har tagit upp i olika sammanhang.

Rune Backlund tycks inte ha läst integrationsprogrammet, eftersom han tror att det innehåller mycket av repatrieringsfrågor. Det gäller i stort sett en integration för att flyktingarna skall smälta in i det svenska samhället.

Jag uppfattade inte att Claus Zaar tog upp kostnadsfrågan. Det är möjligt att han har sagt att kostnaden skulle uppgå till 50–60 miljarder. Jag vill hävda att man i dagsläget inte vet hur stor kostnaden är. Jag håller mig till den kostnad som jag anser det vara korrekt att ta fasta på, nämligen kostnaden för själva flyktingmottagandet. Till den kommer en väldig mängd kostnader. Jag tar inte avstånd från uppgiften om de 60 miljarderna, men vi vet inte hur stor kostnaden är. Den kan vara lägre eller högre.

Kostnaden för flyktingmottagningen var för budgetåret 1992/93 ungefär 15,2 miljarder kronor. Till det kommer kostnaderna för förstagenerationsinvandrarna, andragenerationsinvandrarna och utländska medborgare, beroende på var man väljer att göra avgränsningen. Det är viktigt att begränsa diskussionen när man talar om kostnaderna för invandrarna. Annars kan man komma in i befängda situationer, där man frågar sig om också grupper som kanske kom till Sverige på 1500-talet skall räknas som invandrare.

Man skall räkna med utgifter och intäkter för de människor som räknas som förstagenerationsinvandrare, dvs. sådana som är födda i utlandet, och

för andragenerationsinvandrare, dvs. sådana som har minst en förälder som är född utomlands. Det är de båda grupperna som det gäller. Sådana siffror är mycket svåra att ta fram, men vi hoppas att vi skall få fram dem.

Rune Backlund och jag sitter i samma kommitté, och jag hoppas att vi verkligen skall få svar på frågan om kostnaden uppgår till 60 miljarder, som angavs i tidningen i Dag i somras, eller till något annat.

Prot. 1993/94:39
8 december 1993

*Överföring och
mottagande av
flyktingar m.m.*

Anf. 138 RUNE BACKLUND (c) replik:

Herr talman! Jag beundrar Lars Moquist för en sak, och det är hans förmåga att glida undan från de egna uttalandena. Det är faktiskt så att ni med mycket stor träffsäkerhet har angivit att kostnaden uppgår till exakt 50 eller 60 miljarder kronor. Vi har hela tiden frågat er vad som ingår i de summor som ni nu har presenterat, men ni har aldrig kunnat tala om det.

Lars Moquist glider nu över till att tala om förstagenerationsinvandrare och andragenerationsinvandrare. Om ni har haft utgångspunkten att börja räkna kostnader från 1500-talet, kan jag mycket väl förstå att ni kan hamna på 50–60 miljarder kronor, men det är inte så vi normalt brukar räkna när det gäller invandringens kostnader.

Bevisbördan när det gäller de påståenden som ni har spritt och försökt få svenska folket att tro på ligger trots allt på er. Det är ni som har påstått att dessa siffror gäller. Vi har aldrig sagt det. Jag blir upprörd över att man fortsätter att sprida dessa uppgifter, trots att man vet att det inte finns några fakta bakom påståendena.

Man förmår i varje fall inte här i kammaren visa vilka tabellverk som bevisar riktigheten av dessa siffror. Man har inte kurage att gå ut på gator och torg, i lika hög grad som i somras, för att säga: Förlåt oss, men vi har faktiskt spritt felaktiga uppgifter. Det är inte dessa siffror utan helt andra som gäller. Vi tar tillbaka uppgifterna och hoppas att svenska folket har överseende med det här.

Gör ni detta, är också jag beredd att förlåta er på denna punkt.

Anf. 139 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Jag känner ett starkt behov av att komma tillbaks i denna debatt. Ny demokratis koppling mellan den ekonomiska situationen i Sverige i dag och flyktingpolitiken är väldigt oanständig.

Detta sker samtidigt som Ny demokrati på område efter område hjälper till att försämrare för de människor som Ny demokrati säger sig vilja ställa upp för, nämligen de allra svagaste grupperna i samhället, på flyktingars bekostnad.

Efter andra världskriget hade Sverige ungefär lika många flyktingar som nu, men på den tiden var fascisterna i Sverige en mycken liten grupp. Något parti liknande Ny demokrati fanns det som tur var inte.

Många här i kammaren i dag efterlyser moral och etik i debatten, efter alla dessa försök till ensidig ekonomisk analys. De flesta som kommit hit till Sverige och som flyr krig och väpnade konflikter, exempelvis människor från det forna Jugoslavien, flyr bl.a. svenska vapen. Ny demokrati vill ju släppa vapenhandeln helt fri. Vad skulle en sådan försäljning av vapen till diktatu-

rer och till länder med stor inre oro innebära, med ett ökat antal flyktingar i världen?

Repatrieringen, hemsändandet, är inte avhängigt om flyktingen har permanent eller tillfälligt uppehållstillstånd. Även på den punkten är er politik mycket underlig. Ny demokrati tycker ju att det inte skall förekomma modersmålsundervisning för dessa barn. Hur skall de då klara sig vid återvändandet till sitt hemland, om de inte kan sitt modersmål?

För inte mer än ett år sedan stod åtskilliga av er från Ny demokrati här i kammaren och ondgjorde er över de kosovoalbaner som kom till Sverige och kallade dem för turister och ekonomiska flyktingar. Det minns jag mycket väl. Nu passar det att framhålla dem i relation till bosnierna.

Anf. 140 LARS MOQUIST (nyd) replik:

Herr talman! Jag tänker inte föra någon vapendebatt med Berith Eriksson, samtidigt som vi skall debattera mottagandet av de 42 000 bosnierna och stimulansbidragen i anslutning till det.

Men Berith Eriksson tar upp något i slutet av sitt anförande som jag ändå vill bemöta, bl.a. hemspråksundervisningen. Hon säger att Ny demokrati borde se till att de här barnen bibehåller sitt eget språk, om man nu vill föra en repatrieringspolitik och hjälpa flyktingar att kunna återvända hem.

Självfallet är det så. I Ny demokrati har vi aldrig motsatt oss hemspråksundervisning. Det vi dock har motsatt oss är en hemspråksundervisning i offentlig regi, dvs att stat eller kommun skall stå för kostnaderna. Vi vill att invandrarorganisationerna eller föräldrarna själva med hjälp av egna medel ser till att viss nivå på hemspråket bibehålls och fullföljs, i enlighet med den danska modellen. I den danska modellen tar man till sig och följer upp de bosniska skolbestämmelserna. Om barnet exempelvis går i tredje klass ser man till att den nivån kan fullföljas, för att barnet så småningom skall kunna återvända.

Det är helt fel av Berith Eriksson att påstå att vi i Ny demokrati inte vill att de små barnen skall få lära sig sitt hemspråk i avvaktan på repatriering.

Vad gäller kosovoalbanerna säger Berith Eriksson att det nu passar sig för oss i Ny demokrati att visa oss positiva till dem. Men vi säger bara att det är ungefär lika illa för kosovoalbanerna som för bosnierna. Vi anser att ingen av dessa båda grupper skall få stanna i Sverige permanent. Precis som man agerat i fråga om kosovoalbanerna som nu kan återvända, skall man agera vad gäller bosnierna. I dagsläget kan bosnierna inte återvända, men så fort förhållandena förändrats skall de tillbaka till sitt hemland. Det har vi i Ny demokrati tyckt både vad gäller kosovoalbanerna och vad gäller bosnierna.

Det är då viktigt att se till att hjälpa bosnierna i deras närområde. Ny demokrati har hela tiden hävdad att det är viktigast att förlägga hjälpen i närområdet. Om vi hjälper människor på plats, hjälper vi många fler människor, än om vi tar dem hit till Sverige. Det är väsentligt att skilja på detta.

Det vi har sagt vad gäller hanteringen av kosovoalbanerna innebär inte något motsatsförhållande och att vi plötsligt anser att de borde fått stanna i Sverige. Beslutet att kosovoalbanerna skall tillbaka till sitt hemland, när det går att skicka dem tillbaka, har regeringsrepresentanter hela tiden hävdad

går att fullfölja. Så länge det går, skall så också ske. Men vad gäller bosnierna skulle man också se till att de fick tillfälligt uppehållstillstånd. Det är viktigt.

Prot. 1993/94:39
8 december 1993

Anf. 141 BERITH ERIKSSON (v) replik:

Herr talman! Svenskundervisning för svenska barn skulle kanske också kunna skötas på ett annat sätt. Men såvitt jag kan förstå, handlar det inte om någon aktiv repatrieringspolitik om inte frågan om språket finns med i bilden.

Tidigare argument från Ny demokrati har faktiskt varit att hemspråksundervisningen var helt onödig, eftersom det språk som barnen behövde lära sig var det svenska.

Helt nyligen har Ny demokrati vid ett flertal tillfällen gått ut med påståendet att kosovoalbanerna har samma skyddsbehov som bosnier. Är det då Lars Moquists mening att Sverige kan börja att sända hem också bosnier? Personligen tycker jag att vi inte kan sända hem kosovoalbaner heller. Det tycker man inte heller i UNHCR och i andra länder, utan man avvaktar.

Det är hela tiden mycket svårt att bemöta Ny demokrati i denna debatt, eftersom ni i Ny demokrati slingrar er än hit än dit. Ni staplar oriktigheter på varandra, som gör det svårt att sortera argumenten vid ett bemötande.

Anf. 142 LARS MOQUIST (nyd) replik:

Herr talman! Jag återkommer ånyo till kosovoalbanerna. Det som jag i denna kammare tidigare sagt är att samma fördrivningspolitik vad gäller kosovoalbanerna i Kosovo bedrivs vad gäller bosnierna i Bosnien. Men den stora skillnaden ligger i att det går mycket våldsammare till i Bosnien, och därför kan vi i dagsläget inte skicka tillbaka bosnierna. Det är vi överens om.

Men det ursprungliga förtrycket – och det tror jag att Berith Eriksson håller med om – är ungefär likadant. Människor plockas bort från Kosovoprovinserna och serber får möjlighet att etablera sig där på särskilt gynnsamma villkor när de skall sätta i gång med bl.a. jordbruk.

Berith Eriksson säger vidare att om invandrarorganisationerna skall sköta undervisningen för invandrarbarnen kan väl de svenska föräldrarna sköta undervisningen för de svenska barnen. Vi har ju, Berith Eriksson, en svensk stat därför att samhället skall ordna sådana här saker för de människor som finns inom vårt land. Men sedan skall vi i Sverige bestämma vad som skall göras vad gäller de människor som kommer in till vårt land.

Det skall undersökas vilka möjligheter vi har att hjälpa dem, men det primära måste vara att svenska behov och svensk värdering prioriteras. Det är viktigt att vi ser till att det blir på det sättet. Tanken att svenska föräldrar lika gärna kan stanna hemma och undervisa svenska barn är helt befängd.

Anf. 143 BERITH ERIKSSON (v) replik:

Herr talman! Jag tror att kosovoalbanerna blir glada över att ni i Ny demokrati erkänner det förtryck som kosovoalbanerna är utsatta för och att ni också tar avstånd från det som ni tidigare kallat dem för vid ankomsten till Sverige, nämligen turister och ekonomiska flyktingar.

*Överföring och
mottagande av
flyktingar m.m.*

Anf. 144 PETER KLING (nyd):

Herr talman! Jag satt uppe på mitt rum och jobbade och hörde den här debatten. Det har antytts på flera håll att vi nydemokrater håller debatten på en väldigt låg nivå. Vad är det då vi säger som är på en så låg nivå? Det undrade jag många gånger när jag lyssnade på debatten.

Jag kan t.ex. gå in på kostnadsbiten. Invandrarverkets budget är 11–15 miljarder – ingen kan säga exakt hur mycket det är fråga om – inklusive kostnaderna för de 40 000 bosnier som kom hit. Vad gör vi då för de 11–15 miljarderna? Jo, vi tar hit 100 000 människor, som söker asyl här i Sverige. Vi skickar tillbaka 80 000 av dem efter ett par år – morsning, goodbye, bort med er! 20 000 av de 100 000 får stanna och blir placerade i svenska kommuner. Sedan kommer ytterligare ungefär 20 000 anhöriginvandrare.

Detta kostar svenska samhället mellan 11 och 13 miljarder. Vad säger vi då i Ny demokrati? Jo, vi säger att det är sanslöst, med tanke på vad man kan få för de här pengarna.

FN begärde för några år sedan 2 miljarder kronor för att klara hela flyktingproblematiken i f.d. Jugoslavien. Det betyder att de skulle kunna hjälpa uppåt 500 000 människor för 2 miljarder. Det är ju precis det vi nydemokrater har sagt: Sätt in resurserna i befintliga närområden, krigsområden och katastrofområden! Men FN och Ny demokrati har förmodligen fel, och kammaren har rätt.

Tänk om man satsade på en vettig flyktingpolitik och avsatte 5 miljarder enligt FN:s idéer! Då skulle man kanske kunna hjälpa 1–2 miljoner människor. Vi i vårt parti tycker att det är vettigt. Men vi blir överösta med en massa okvädingsord när vi driver en sådan politik, Ny demokrati och Förenta nationerna ihop.

Det har pratats mycket om humanitet i den här kammaren. Ja, vad är humanitet? Jag ställer mig den frågan.

Vad gör vi med de personer som kommer till kommunerna? Jo, vi placerar dem i getton – det är precis vad vi gör. Ni måste få upp ögonen: vi placerar de här människorna i getton. Jag tittar bara på min egen kommun, lilla Skara, och vad gör vi där med våra flyktingar? Jo, de blir placerade i ett bostadsområde allihop. Där bor de. Vad händer med svenska familjer? Jo, de flyttar därifrån. Men om värden frågar varför de flyttar därifrån säger samtliga svenska familjer att det inte är på grund av flyktingarna.

Vad händer då i förlängningen med de här svenska gettona? Jo, det blir precis samma utveckling som i USA. Vi får hög kriminalitet, framför allt i storstäder. Vi får en mycket mer omfattande hantering av knark. Vi får en utslagning bland dessa människor. De kommer dåligt in i det svenska samhället. De kan svenska språket mycket dåligt. Det fåtal som får arbete får skitjobb.

Är detta humanitet? Det är det sannerligen inte, säger jag. Men det är ingen som tänker på sådant i kammaren.

Jag skulle vilja ta fram den här aspekten: Låt oss säga att vi hade ett svårt krig eller svåra förhållanden här i Sverige, att vi flydde från denna kammare och vi och våra familjer flydde från Sverige. Om vi hamnade i USA skulle förhållandena vara desamma som för flyktingarna i Sverige, med flyktingslussar och flyktingförläggningar i ett par, tre år. Då skulle man säga: Okej,

du får stanna i USA, Peter Kling! Var så god och börja i Harlem! Det vore just en fin start man gav oss.

Det är precis det vi håller på med i Sverige. Det är precis samma utveckling. Ingen reagerar. Man säger bara att vi nydemokrater för debatten på en låg nivå. Det är minst sagt upprörande.

Sedan är det humanitetsaspekten nr 2. Vad sade vi när vi kom in i den här kammaren? Jo, vi sade att det var fråga om turistresor från Kosovoprovinsen. Man lurade hit människor. Man signalerade: Kom till Sverige, här finns det jobb, arbete och välfärd! Vad hände med de 40 000 kosovoalbarnerna? Jo, de hade det mycket svårt och bedrövligt fattigt där nere – det är jag medveten om – om man jämför med svenska förhållanden. Men observera att de hade någonstans att bo och en liten gnutta så att de kunde hanka sig fram.

Vad hände med svenska staten? Jo, man sade: Kom hit till oss! Vi tog emot de 40 000, och efter två tre år skickar vi ut 97 % av dem. Jag måste ställa frågan: Vad skickar vi ut de här människorna till? Jo, vi skickar ut dem till den lilla, lilla gnutta de hade, till noll och ingenting. Är det humant?

Det var en stor invandring från Somalia. Vilka somalier kom hit? Jo, det var tyvärr ofta de som kunde fly till Sverige, som hade hyfsat bra utbildning och förhållandevis bra standard. De som finns i flyktingläger kommer aldrig hit. Vi snackar samtidigt om att vi skall utveckla och hjälpa tredje världen. Hur skall vi kunna göra det när vi tar hit dem, med deras akademiska kunskaper, och placerar dem i våra blivande svenska getton?

Jag är inte ensam om synpunkten om getton. Leif G.W. Persson har talat om det, och Anders Carlberg på Fryshuset har talat om det. Då är det ingen som reagerar, men när vi säger det är vi rasister, nazister och all möjlig skit.

Jag kommer in på kostnaden igen. Ni säger att det inte kostade mycket pengar att ta emot 40 000 kosovoalbaner. Men tänk på hur det är om två år, när kosovoalbanerna har varit ute i våra kommuner! Då är de sannolikt 80 000, med anhöriginvandringen.

Anf. 145 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag erinrar om gällande tidsregler.

Anf. 146 RUNE BACKLUND (c) replik:

Herr talman! Jag är väl medveten om att vi har kommit till slutet av denna debattrunda, men jag kan inte låta bli att säga ett par ord med anledning av Peter Klings anförande.

Peter Kling säger att kostnaderna för mottagandet är 12–15 miljarder. Det är så det presenteras. Det är bra, Peter Kling! Då kan vi avföra de 60 miljarderna, som Ny demokrati tidigare har presenterat i alla möjliga och omöjliga sammanhang, från dagordningen. Det är inte längre 60 miljarder som gäller, utan det är 12–15 miljarder i kostnader för flyktingmottagandet som vi skall diskutera.

Peter Kling blandar ihop siffror. Antalet uppehållstillstånd för 1992 var drygt 12 000. Den totala anhöriginvandringen, inklusive svenska medborgare som har gift sig utomlands m.fl., är ungefär 20 000. Vi bör alltså hålla oss till de korrekta siffrorna.

Jag vet inte hur många gånger Peter Kling säger att "vi tar hit" flyktingar.

Vi har icke tagit hit någon. Vi tar visserligen hit dem som kommer på flyktingkvoten, via uttagningar, men de övriga kommer som spontanresande flyktingar till Sveriges gräns och söker asyl i Sverige. Det är viktigt att komma ihåg det, Peter Kling. Vi åker inte på värvningsresor, utan flyktingar söker sig hit och söker en fristad. Detta behandlas alltså vid asylprövningen.

Peter Kling ägnar mycket av sitt resonemang åt getton. Han säger att vi skapar getton i det svenska samhället. Vi har ett kommunalt flyktingmottagande, med kommunplaceringar, bl.a. för att minska belastningen på ett fåtal områden i landet. Det är bakgrunden till att många kommuner är engagerade i mottagandet. Jag tror inte att invånarna i vare sig Rinkeby eller Tensta, som har de högsta andelarna invandrare i Sverige, vill kalla sina bostadsområden för getton. Åtminstone invånarna i Rinkeby är ganska stolta över sitt bostadsområde.

Vi skall inte vulgarisera debatten genom att säga att det finns svenska bostadsgetton – det gör det inte. Det finns områden där man har en del problem, men jag tror att vi skulle kunna lösa dem – även om jag inte är så säker på att Ny demokrati är berett att vara med och hjälpa till att lösa den typen av problem.

Anf. 147 PETER KLING (nyd) replik:

Herr talman! Vi pratade förut om kostnader. Jag anser att kostnaden i Invandrarverkets budget ligger på 11–15 miljarder. Men det är inte de stora kostnaderna. De stora kostnaderna kommer efter cirka ett år ute i kommunerna. Jag sade att de 40 000 bosnier som fick uppehållstillstånd här förmodligen kommer att vara 80 000 om ett eller ett och ett halvt år. Det kommer alltså att vara 80 000–130 000 människor. Kostnaden blir då 10,4 miljarder för enbart de 80 000.

Man får tänka på vad som händer i andra, tredje och fjärde led. Hanteringen av Invandrarverkets budget omfattar uppåt 15 miljarder, men det är den lilla kostnaden i sammanhanget.

Anf. 148 RUNE BACKLUND (c) replik:

Herr talman! Låt mig bara korrigera Peter Kling på en punkt. Den schablonersättning som betalas ut till kommunerna räcker i drygt två år. Kostnaden för de bosnier som kommunerna nu tar emot ingår alltså i det belopp som vi i Sveriges riksdag avsätter för flyktingmottagandet i Invandrarverkets budget.

Det är alltså inte en ny kostnad som tillkommer ute i kommunerna, utan det är en kostnad som ingår i summan 12–15 miljarder. Det är sättet att dubbelräkna kostnader som gör att Ny demokrati hamnar så galet i den här frågan.

Anf. 149 PETER KLING (nyd) replik:

Herr talman! Rune Backlund uppfattade förmodligen inte riktigt vad jag sade. Jag sade att det gällde om något eller några år, när pengarna är slut. När Invandrarverkets penningpåse är tom kommer kommunernas kostnader in. Jag har inte påstått något annat, Rune Backlund.

Anf. 150 GUSTAF VON ESSEN (m) replik:

Herr talman! Peter Kling har nu kommit in som något slags förstärkning av det nydemokratiska lägret här. När man hör honom får man en liten insyn i hur det kan låta ute på Ny demokratis möten runt om i landet. Moquist har en något mer slipad parlamentarisk argumentationsteknik medan Peter Kling är mera oförblommerad. Man märker också hur han slänger omkring sig siffror hit och dit och underblåser fördomar av olika slag.

Jag tänker då exempelvis på kalkylerna över hur man skulle kunna växla kostnader i Sverige mot mycket större insatser i närområdena. Det låter sig ju alltid sägas. Men faktum är att vi måste göra både-och. Det är inget som helst tvivel om den saken. Insatser i närområdena är de viktigaste, men vi kan inte bortse från att vi också måste ta ett ansvar för dem som faktiskt kommer hit och söker asyl här i landet. Vi kan inte avvisa dem vid gränsen. Vi tar inte hit några, utan vi försöker att behandla dem som flytt till vårt land på ett rimligt sätt.

När Ny demokrati debatterar handlar det alltid om kostnader. Jag tycker att det är oerhört frustrerande att man aldrig kan lägga in någon annan dimension när man talar om de här sakerna. Det är svenskens plånbok man vädjar till. Det tycker jag på sikt är oerhört inhumant och frustrerande på alla sätt och vis. Vi måste här i kammaren kunna lyfta oss litet grand och diskutera de här frågorna utifrån ett något annat perspektiv än bara kostnader.

Anf. 151 PETER KLING (nyd) replik:

Herr talman! Gustaf von Essen var inne på att jag inte talar så slipat, men alla kan ju inte vara lika slipade som Gustaf von Essen, och det kanske är tur att vi är olika i samhället.

Jag vill bara påminna Gustaf von Essen om en sak. När vi drev frågan om flyktingmottagningen hårt och så att säga lyfte upp flyktingproblematiken på bordet fick vi mycket skit för det, och det får vi än i dag. När vi första och andra året drev igenom en hel del saker här i kammaren – många förslag som vi hade framlagt togs upp av regeringen – vem stack då ut hakan? Jo, Gustaf von Essen. Då sade han här i kammaren: Det här har vi tyckt länge. Då, när stormen var över, passade man på att ta åt sig äran för något som någon annan hela tiden fått dra skitlasset för. – Jag tycker inte att det är snyggt, Gustaf von Essen.

Jag kanske uttrycker mig litet kontroversiellt när jag säger att vi tar hit flyktingar. Jag menar dem som kommer hit.

Så till kostnadsaspekten igen. Jag talar inte om kostnader som om det vore en plånbok hit eller dit. Jag talar om vad man kan få om man effektiviserar flyktingpolitiken. Kan man hjälpa fler än 10 000–20 000 människor, som vi tar hit utöver anhöriginvandringen? Ja, enligt Ny demokratis och Förenta nationernas sätt att se på saken kan man hjälpa betydligt fler människor till en betydligt mindre kostnad. Jag tänker inte på kostnaderna, utan jag ser det från humanitär synpunkt: Vad kan man få ut? Kan man hjälpa en miljon människor i stället för att hålla på med det snurr som vi håller på med i Sverige?

Anf. 152 GUSTAF VON ESSEN (m) replik:

Herr talman! Jag har en känsla av att FN inte gärna vill bli sammankopplat med Ny demokrati.

Det är självklart att det är kostnader. Det är inte heller så – det har Widar Andersson tidigare sagt på ett bra sätt – att den invandringspolitik som har bedrivits under många år är utan skavanker. Det är därför som vi nu har en utredning som skall försöka modernisera den. Utredningen skall formulera en bättre invandringspolitik och modernisera, förbättra och anpassa lagstiftningen.

Det pågår alltså ett arbete på det här området, och det arbetet måste bedrivas med realism, klarhet och tydlighet. Det har Moderaterna alltid stått för. Men det är en väldig skillnad mot att hela tiden bara tala om kostnader, att bara tala om det här i negativa termer, att bara försöka repliera på folks oro och sprida uppgifter som gör att folk blir ännu oroligare. Det är det vi vänder oss emot. Ni har ingen humanitet i er flykting- och invandringspolitik! Ni har enbart s.k. realism.

Anf. 153 PETER KLING (nyd) replik:

Herr talman! Gustaf von Essen sade att FN inte vill bli sammankopplat med Ny demokrati. Det har jag heller aldrig påstått. Jag sade däremot att vi har samma åsikter.

Gustaf von Essen och jag har också samma åsikter i en del politiska frågor, men jag tror ändå inte att Gustaf von Essen vill bli sammankopplad med Ny demokrati. Men vem vet – vi kanske får ett avhopp till Ny demokrati här på sikt?

Det är klart att svenska folket är intresserat av vad det kostar och av vad man kan göra i stället. Gå ut och fråga folk! Om man vill avsätta en hundralapp eller en tusenlapp till en vettig biståndspolitik ställer de upp direkt. Men gå ut och säg att bara 10 % av den hundralappen eller tusenlappen kommer fram till dem som man vill ge bistånd! Det ställer jag aldrig upp på, säger svensken.

Det är precis samma sak här: Kan vi satsa 5–6 miljarder på en flyktingpolitik som även enligt vad FN – utan att för den skull vara sammankopplat med oss – tycker är vettig tycker Svensson givetvis att det är bra att vi kan hjälpa så många människor som möjligt för en mindre kostnad. Det är det vi säger hela tiden.

Anf. 154 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Jag vill fråga Peter Kling: Tittar Peter Kling på TV och följer han rapporteringen i massmedierna om vad som händer i f.d. Jugoslavien? Om det vore så enkelt att man med 2 miljarder kunde lösa problemen med flyktingsituationen där nere hade det säkert varit gjort för länge sedan. Det är mycket större summor än så som hittills har gått till flyktingarna där nere.

Sedan vill jag ta upp påståendet att det aldrig är rätt människor som kommer. I Bosnien svälter i dag även högutbildade. Om det ändå vore så enkelt att man bara kunde säga att om vi skickade ned tillräckligt mycket pengar så skulle inte människor behöva fly därifrån! Det pågår ju ett krig.

Vad vill Peter Kling göra med alla de människor som har kommit till Sve-

rige och sökt asyl? Vad skall vi göra med dem, konkret? De kommer till vårt lands gräns och ber om asyl. Vad anser Peter Kling att vi skall göra med dem just då? Vi åker ju inte dit och hämtar dem, som så många påpekar. Men ändå säger Peter Kling i varenda replik ”som vi tar hit”. Ge mig ett konkret svar på frågan vad vi skall göra med människor som kommer till vår gräns och söker asyl här.

Anf. 155 PETER KLING (nyd):

Herr talman! Ja, jag följer TV väldigt noga, Berith Eriksson. Jag tycker självfallet att det är beklämmande att vuxna människor över huvud taget uppför sig på det vis som man gör nere i f.d. Jugoslavien.

Sedan frågade Berith Eriksson mig vad vi skall göra med dem som kommer hit. Jo, ge dem tillfälliga uppehållstillstånd. Skulle jag bli drabbad av någonting liknande här i Sverige skulle jag ju framför allt vilja komma tillbaka till Sverige. Det måste ju vara A och O för dem som kommer hit och söker asyl – att de så småningom får komma tillbaka till sina hemländer. Självfallet! Och vi skall givetvis hjälpa dem tillbaka när oroligheterna är slut. Vi kan dock inte ta emot flera hundra tusen – det går inte! Det finns ingen möjlighet. Man måste vara litet realistisk också.

Anf. 156 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Peter Kling är av den uppfattningen att alla världens flyktingar skulle komma till vårt land och söka asyl. Men han har ändå inte sagt vad vi skall göra med dem som kommer till vår gräns och söker asyl. Ge dem tillfälligt uppehållstillstånd, säger Peter Kling. Gäller det flera hundra tusen också då? Konkret – vad föreslår Peter Kling att vi skall göra?

Anf. 157 PETER KLING (nyd):

Herr talman! Först och främst måste man ge signaler om att det skall komma hit rätt sorts flyktingar, inte ekonomiska flyktingar av typen koso-voalbaner, som det var när vi kom in i riksdagen. De andra nordiska länderna har precis samma avtal som Sverige har enligt Genèvekonventionen, och till dem kommer det inte så många flyktingar. De sänder ut signalen: Kom inte hit om ni är ekonomisk flykting! Kom hit om ni är flykting enligt Genèvekonventionen!

Vi anser fortfarande att man gör mycket större nytta om man satsar medel i närheten av krigsområdet. Detta anser vi i likhet med Förenta nationerna, vilket vi tidigare har sagt. Man kan hjälpa många fler människor på ett humanare och riktigare sätt om det görs i närområdena.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 21 §.)

21 § Skärpta åtgärder mot människosmuggling m.m.

Föredrogs
socialförsäkringsutskottets betänkande
1993/94:SfU7 Skärpta åtgärder mot människosmuggling m.m. (prop.
1993/94:52).

Anf. 158 LARS MOQUIST (nyd):

Herr talman! Vi i Ny demokrati ser med tillfredsställelse på att regeringen nu genom sitt förslag till straffskärpningar har reagerat på människosmugglingen till Sverige. Vi anser dock att flera av de föreslagna åtgärderna inte går tillräckligt långt för att stävja smugglingstrafiken och att vissa andra åtgärder är så utformade att de kommer att medföra svårigheter vid rättstillämpningen.

Vi anser att det är påkallat med en mer genomgripande översyn av bestämmelserna i utlänningslagen. Inte minst bör frågan om direktavvisning av dem som illegalt kommer in i landet tas upp. Vi vill därför att regeringen skall tillsätta en ny utredning som skall göra en sådan översyn.

Vi har gått igenom de förslag till straffskärpningar som föreslås i propositionen. Vi har flera förslag om ändringar av lagtexten. De framförs i vår motion Sf3. Vi vill skärpa lagtexten i 10 kap. 2 §. Vi föreslår att det i första meningen skall stå: "Till fängelse i högst sex månader eller, när omständigheterna är försvårande, fängelse i högst två år döms". Därefter skall den text följa som anges i propositionens förslag. Den föreslagna lydelsen i 2 a § anser vi därmed kan utgå.

I den föreslagna lagtexten till 2 a § anges att brottet endast skall kunna anses som grovt om gärningen har utförts mot ersättning, om den har avsett ett stort antal personer eller har utförts under hänsynslösa former.

Det kan bli svårt att styrka om ersättning har erhållits. Därför kommer domstolarna att utdöma mildare straff än vad som ur preventiv synpunkt är befogat.

I förslaget om att brottet endast skall anses som grovt om gärningen avser ett stort antal personer saknar begreppet "stort antal" definiering.

Att fartygets sjövärdighet skall vara ett kriterium för om brottet skall anses vara grovt finner vi också tveksamt.

Herr talman! I förslaget till lagtext i 5 § har ordet vinningssyfte i första stycket bytts ut mot ordet vinstsyfte. Eftersom det kan komma att bli svårt att fastställa om den illegala smugglingsverksamheten har skett i vinstsyfte eller endast för att täcka omkostnaderna med smugglingsresan föreslår vi att ordet vinstsyfte skall utgå. För säkerhets skull poängterar jag att vi varken vill ha ordet vinstsyfte eller ordet vinningssyfte i lagtexten.

I 5 § andra stycket föreslår vi av samma skäl att följande text skall utgå: "om han insåg eller hade skälig anledning att anta att resan anordnats i vinstsyfte genom sådan verksamhet som där sägs."

Böter bör helt och hållet utmönstras ur bestämmelsen. I stället bör det införas en särskild bötesbestämmelse när omständigheterna är förmildrande.

Vårt förslag innebär att fängelse blir huvudregel för de brott som nämns i

10 kap. 2 och 5 §§ utlänningslagen. Tillämpningen bör enligt vårt förmenande vara restriktiv. Det kan finnas fall då fängelse framstår som en alltför hård påföljd. Därför bör böter kunna utdömas när omständigheterna är särskilt förmildrande.

Jag vill också ge en kommentar till bestämmelserna om förverkande i 10 kap. 6 och 6 a §§. I lagtexten i 6 § om förverkande av ersättningar och transportmedel anser vi att det är viktigt att påpeka att det inte skall anses oskäligt att förverka ett fartyg som är dyrt eller värdefullt. Det kan annars få till följd att en båtägare eller befälhavare väljer att använda stora och dyra fartyg för sin verksamhet, med insikt om att fartyget är så värdefullt att det enligt svensk lag skulle vara oskäligt att ta i beslag.

Förslaget till lagtext i 6 a § om att talan om förverkande skall kunna föras mot befälhavaren i de fall ägaren till fartyget inte är känd finner vi utmärkt. Man borde också kunna föra talan mot annan besättningsmedlem än befälhavaren om uppgift saknas om vem som har varit befälhavare.

Herr talman! Jag skall inte gå längre in på förslaget om skärpta åtgärder mot människosmuggling. Jag vill bara till sist yrka bifall till vår reservation nr 1 och avslag på utskottets hemställan i mom. 1 och 2.

Anf. 159 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Året var 1943. Lilian och Julius Rosenbaum är två av över 7 000 danskar, de flesta av judisk börd, som med hjälp av flyktingsmugglare flydde till Sverige. Det är nu 50 år sedan.

De berättar:

Vi gömde oss i en järnvägsvagn vid Kastrup. Den danske fiskaren visade att kusten var klar. Vi smög ombord och gömde oss i lastrummet. Det lukade fisk. Det var hög sjögång på Östersjön den natten. Lilian var medtagen av sjösjukan när vi sattes av vid den svenska stranden och sökte oss fram och knackade på dörren till ett hus.

Lilians och Julius berättelse antyder dramatiken som fanns i alla enskilda flyktningöden den hösten för 50 år sedan.

Judar som inte lyckades fly internerades och sändes till förintelseläger.

Efter en natt i en cell i polishuset vid Davidshallstorg i Malmö släpptes Lilian och Julius fria. När kriget tog slut flyttade de tillbaka till sin hemstad Köpenhamn. Nu i oktober kom de på besök för att delta i den minneshögtid som hölls i Malmö. De tackade Sverige för det skydd som de fick för 50 år sedan.

Mellan åren 1943 och 1945 flydde mer än 20 000 människor från Danmark till Sverige på det här sättet.

Herr talman! Under våren 1993 kom några hundra båtflyktingar till Sverige. Det upplevdes som så dramatiskt att vi anser oss behöva skärpa lagstiftningen. Många av dem som för 50 år sedan hjälpte flyktingar över sundet skulle ha ställts inför rätta om det föreslagna lagförslaget hade funnits då.

Nu blir fängelse normalstraffet för den som i strid med utlänningslagen hjälper en utlänning att komma in i Sverige. Om hjälpen avser ett stort antal personer skall det vara skäl att betrakta gärningen som ett grovt brott.

Raoul Wallenberg sysslade som bekant med sådan verksamhet, vilket bl.a. gjorde att han blev hedersmedborgare i USA. Judar smugglades ur

Ungern med hjälp av falska handlingar. Om dessa hade använts vid inresan i Sverige, vilket förefaller troligt, skulle Wallenberg ha dömts till fängelse för grovt brott om den lag som riksdagen nu tänker anta hade funnits då. Ordet vinstsyfte finns nämligen inte med i 2 a §.

Den som har haft vinstsyfte eller borde ha förstått att någon annan har haft vinstsyfte med en organiserad resa till Sverige utan pass eller erforderligt tillstånd skall normalt dömas till fängelse. Ett sådant vinstsyfte fanns i flera fall hos dem som hjälpte judar att fly till Sverige från våra nordiska grannländer under andra världskriget.

I dag tycker vi alltså att de som räddade judarna undan tredje rikets gaskamrar borde ha spärrats in i våra fängelser. Då har Sveriges avhumanisering gått väldigt långt.

Vänsterpartiet anser att vi redan har lagar som täcker avarten "för vinnings skull". Därför yrkar jag avslag på förslaget i betänkandet om en lagskärpning och bifall till vår meningsyttring.

Anf. 160 MÄRTHA GÅRDESTIG (kds):

Herr talman! S.k. människosmuggling, dvs. att utlänningar får hjälp att resa illegalt till Sverige, har blivit ett tilltagande problem i svensk invandrings- och flyktingpolitik det senaste årtiondet. Det gäller alltså tillfällen då asylsökandes önskan att komma till Sverige utnyttjas i vinstsyfte.

Under vintern 1992/93 förekom särskilt upprörande fall av människosmuggling. Asylsökande hade betalat stora summor till personer som illegalt transporterade dem till Sverige under farliga förhållanden.

Sedan 1937 års utlänningslag trädde i kraft har det varit straffbart att hjälpa en utlänning att resa in illegalt i Sverige. I 1980 års utlänningslag gjordes även försök till sådan hjälp straffbart, och år 1984 infördes straff också för förberedelse till sådant brott. Tidigare hade enbart fullbordat brott varit straffbart.

Böter eller, när omständigheterna är försvarande, fängelse i högst sex månader, kan med nu gällande lagstiftning den person dömas till som hjälper en utlänning att komma in i landet i strid med bestämmelserna i utlänningslagstiftningen.

År 1984 infördes en särskild bestämmelse om straff för den som i vinstsyfte organiserar en resa till Sverige för utlänningar som saknar tillstånd för inresa, utlänningslagen 10 kap. 5 §.

Genom 1989 års utlänningslag skärptes straffskalan för brottet till fängelse i högst två år eller, när omständigheterna är förmildrande, böter för den som i vinstsyfte planlägger eller organiserar verksamhet som är inriktad på att hjälpa utlänningar att resa till Sverige utan pass eller de tillstånd som behövs för inresa.

Att i ideellt syfte hjälpa någon eller några att ta sig till Sverige för att här söka asyl eller uppehållstillstånd är sålunda inte straffbart.

Jag vill passa på att vända mig till Berith Eriksson. De som hjälpte judar över sundet under andra världskriget fick inte betalt. Det var människor som ideellt offrade livet för att smuggla över judarna till Sverige. I dag är det något helt annat. Det är fråga om organiserad verksamhet med stora pengar i omlopp. Det är inga idealister som sysslar med detta.

Regeringen föreslår nu en skärpning av 2 §, som handlar om den som hjälper utlännningar att komma in i Sverige på ett lagstridigt sätt. I lagen införts 2 a §. I denna paragraf stadgas ett maximistraff på två års fängelse. Enligt lagförslaget skall man vid bedömningen beakta om gärningen utförts mot ersättning, avsett ett stort antal personer eller utförts under hänsynslösa former.

Det framhålls i regeringens proposition att det av allmänpreventiva skäl är viktigt att samtliga personer som är inblandade i verksamheten riskerar att dömas till kännbara straff. Fartyg som använts skall kunna förverkas.

Avslutningsvis vill jag erinra om att det inte är illegalt att söka asyl i Sverige oavsett om de skäl som åberopas bedöms utgöra asylskäl eller inte. Invandrarverket har att fatta beslut i dessa ärenden.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i betänkandet SFU7 och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 161 BERITH ERIKSSON (v) replik:

Herr talman! Jag måste konstatera att Märtha Gårdestig tydligen inte har informerat sig särskilt mycket om vad som hände i slutet av andra världskriget. Det handlade inte bara om ideell verksamhet där man inte tog betalt. Både när det gällde gränsen mot Danmark och gränsen mot Norge fanns det människor som skodde sig ordentligt. Det viktiga för dem som lyckades fly var att de kom undan en säker död eller en lång internering.

Man borde börja söka efter orsakerna till att människor är så desperata som båtflyktingarna i det här fallet som ger sig i väg i en båt som är i så dåligt skick. Det har att göra med att vi har försökt flytta vår gräns längre bort genom visumtvång. Jag undrar verkligen om det har kommit så många flyktingar på det sättet att det är motiverat att göra en sådan här straffskärpning.

De verkliga flyktingarna behöver i regel hjälp med att organisera resan för att kunna ta sig ut ur ett land. De kanske har hållit sig gömda under en ganska lång tid. De behöver hjälp av en politisk, religiös eller någon annan typ av organisation som tycker att deras liv är värdefullt och vill ha ut dem ur landet. De behöver hjälp med att organisera sin resa. Den organiserade hjälpen måste ibland sträcka sig ända fram till Sveriges, eller något annat lands, gräns.

Åtskilliga flyktingar har vittnat om att när de har påbörjat sin resa så har de inte vetat vilket land de i slutändan skall hamna i. Det får de inte ens veta av den organisation som tar hand om dem. Många av dessa människor har naturligtvis fått betala en hel del pengar, men det är en annan sida av saken. Det handlar om att människor behöver fly och att de behöver komma till ett land där de kan söka asyl.

Anf. 162 MÄRTHA GÅRDESTIG (kds) replik:

Herr talman! Jag vill påminna Berith Eriksson om att vi hade en utlänningslag. Den trädde i kraft 1937 och stadgade att det var straffbart att hjälpa en utlänningslag. Den trädde i kraft 1937 och stadgade att det var straffbart att hjälpa en utlänningslag att resa in illegalt i Sverige. Det fanns lagrum som gällde den verksamheten redan då. Jag vet inte om dessa regler har tillämpats i någon utsträckning.

Judarna, som Berith Eriksson talade om, befann sig i en helt annan situa-

tion. Det var krig i Danmark. Judarna befann sig i en desperat situation. De riskerade att sändas till koncentrationsläger. Det hände dem som inte lyckades fly.

De människor som har kommit med båt över Östersjön befinner sig i en annan situation. Den är inte lika desperat. Dessa människor kommer från Ryssland. De riskerar inte ett återsändande, eftersom Ryssland har undertecknat konventionen.

Tycker Berith Eriksson att det är förenligt med svensk flyktingpolitik och över huvud taget svenskt synsätt att flyktingsmugglare på detta cyniska och inhumana sätt skall få operera fritt? Behövs det inte klara signaler att Sverige inte accepterar en sådan verksamhet? Annars kan allt fler och allt sämre båtar sättas i trafik med risk för en stor tragedi med flera människor inblandade på Östersjön. Detta handlar om en mycket cynisk affärsverksamhet där människor skrupelfritt utnyttjar andra människors utsatthet.

Anf. 163 BERITH ERIKSSON (v) replik:

Herr talman! Jag vill påminna Märtha Gårdestig om att det är krig också i f.d. Jugoslavien. Flyktingarna som kommer via Ryssland har flytt från krig och förföljelse i Irak. Den som såg TV-programmet i går kväll kan konstatera hur de människorna har det. Jag tror att Märtha Gårdestig är ensam om uppfattningen att de som kommer från Ryssland inte riskerar att bli tillbakasända. Den uppfattningen har i varje fall inte flyktingkommissarien.

Märtha Gårdestig frågar vidare om jag inte tycker att vi behöver en lag för att kunna lagföra människor som på ett cyniskt sätt utnyttjar människor. Naturligtvis! Det lagrummet finns redan. Det behövs inte någon ändring av detta lagrum. Den skärpning som nu görs i lagen innebär att smugglare kan lagföras när det är fråga om ett stort antal personer. Det är helt frikopplat från vinningssyftet.

Anf. 164 MÄRTHA GÅRDESTIG (kds) replik:

Herr talman! Detta är inte, Berith Eriksson, fritt kopplat från vinnings- syfte.

Av den föreslagna lydelsen i 2 a § framgår att gärningen skall ha utförts mot ersättning, skall gälla ett stort antal personer och ha utförts under hänsynslösa former. Det är detta som regeringen vill stävja genom att det också införs en möjlighet att ta fartyget i beslag, dvs. det är förverkat. Det torde vara den mest kännbara åtgärden man kan vidta.

Ryssland har undertecknat konventionen.

Anf. 165 LENNART FRIDÉN (m):

Herr talman! När det talas som folkstorm rör det sig ibland om inte särskilt många agerande. Jag vill inte påstå att det var en folkstorm jag upplevde för ett år sedan när TV visade hur polisen var behjälplig med starten av en båt som använts för människosmuggling till Sverige när smugglarna tilläts att återvända hem.

Jag fick en hel del upprörda, raljanta och nedlåtande telefonsamtal till skada för flyktingarna och flyktingpolitiken. Jag måste tillstå att jag förstod mycket av kritiken, och jag delade en del av dessa väljares åsikter. Det är

oerhört stötande att profitörer tjänar pengar på att föra människor in i Sverige på illegala vägar i fartyg där man riskerar livet.

Självfallet skall vi i humanitär anda ta ansvar för vår del av världsflyktingproblemet. Men vår vänlighet får inte vara en flathet och blåögdhet som av andra uppfattas som dumhet. Sådant måste ta slut. Det är just sådant som ger vissa grupper och partier vatten på sin kvarn. Hade inte dessa brister funnits i flyktingpolitiken, hade vi måhända sluppit den debatt som fördes för en stund sedan under föregående ärende.

Detta att svenska myndigheter hjälper smugglare att ta sig hem igen får inte upprepas. Jag är därför positiv till att regeringen i sin proposition från den 7 oktober sålunda föreslår skärpningar av bestämmelserna rörande förverkande. Jag föreslog detta redan den 19 januari i en motion.

I min motion hävdar jag att det är en utbredd uppfattning hos allmänheten att det bör vara regel att en bil, en båt eller annat kommunikationsmedel som används vid smuggling alltid bör förverkas. Det har upplevts som mycket stötande när t.ex. flyktingsmugglare – som så nyligen skedde – efter en kort tid kan återvända hem på smuggelfartyget och t.o.m. få hjälp av svenska myndigheter för att komma i väg. Om det vid smuggling och distribution av små mängder narkotika finns en huvudregel om att använda fordonsförverkan, skulle detta förvisso ha effekt på den brottsliga verksamheten. För vissa typer av smuggling, t.ex. av flyktingar, skulle det kanske t.o.m. göra Sverige mindre intressant som marknad. Till denna verksamhet används också ofta dyra mobiltelefoner eller dyr radioutrustning. Kan det konstateras att även sådant brukas i den illegala hanteringen skall de förverkas.

En lagändring som skärper lagarna och gör det till en grundregel att fordon, fartyg, flygplan och annan kommunikationsutrustning som brukas i brottslig verksamhet anses förverkade torde få en inte obetydlig påverkan på brottsligheten. En sådan ändring bör därför komma till stånd.

Som synes ligger på den punkten det framlagda lagförslaget och min motion i linje med varandra, även om jag föreslår att detta skall gälla även annan kommunikationsutrustning – framför allt på det elektroniska området – och inte bara fartyg. Men det får väl bli nästa steg.

Jag tycker att det förslag som ligger framför oss är väl övervägt. Man lyckas med att vända sig mot den brottsliga verksamheten och inte mot flyktingarna. Det är bra. Jag yrkar därför bifall till utskottsutlåtandet.

Nu frågar sig förstås vän av ordning varför denna motion inte finns med i behandlingen av detta ärende. Jag frågar mig det också, herr talman. Motionen återfinns i justitieutskottets betänkande 11 med rubriken Rattfylleri m.m. och skall behandlas i kammaren den 14 december. Det är en motion som inte har ett dugg med rattfylleri att göra utan nästan uteslutande har smuggling – just människosmuggling – som utgångspunkt. Innehållet i förslaget i motionen anges inte i utskottsutlåtandet. Jag anser inte att den hanteringen är acceptabel. Jag utgår från att alla motioner skall behandlas allvarligt, lika och helt korrekt. Nästa gång en motion väcks av mig vill jag debatera den under rätt punkt på föredragningslistan.

Prot. 1993/94:39
8 december 1993

*Skärpta åtgärder
mot människosmuggling m.m.*

Anf. 166 BERITH ERIKSSON (v) replik:

Herr talman! Jag måste reagera på vad Lennart Fridén sade. Han är inte ensam om att i olika sammanhang göra denna sammankoppling, dvs. jämföra människor med narkotika. Det är stötande.

Lagförslaget vänder sig mot dem som har hjälpt flyktingar – det är riktigt – och inte direkt mot flyktingen. Men det blir ju indirekt mot flyktingen. Jag vänder mig mot att förslaget går så långt att det inte längre handlar enbart om vinningssyfte. Enligt 5 § skall den som hjälper en utlänning att resa till Sverige utan pass eller de tillstånd som krävs för inresa i Sverige dömas för medhjälp till brott enligt första stycket, om han inser eller har skälig anledning att anta att resan anordnades i vinstsyfte genom sådan verksamhet som där sägs.

Detta är att gå långt. Då är man inte inne på den som organiserar utan den som genomför resan. I 2 a § står det "utförts mot ersättning". Det står inte något om vinningssyfte. Vidare nämns ett stort antal personer och hänsynslösa former i 2 a §. I förlängningen blir det så att de som hjälpte människor under andra världskriget hade kunnat dömas enligt denna lag.

Anf. 167 LENNART FRIDÉN (m) replik:

Herr talman! Det vore mig verkligen främmande att jämföra narkotika och människor i det här sammanhanget. Det jag vänder mig emot är det brottsliga beteendet som sådant. Med tanke på att detta ändå måste samordnas under de förverkansbestämmelser som finns, t.ex. i 36 kap. brottsbalken, finns det all anledning att ta upp detta samtidigt.

För mig är det oerhört stötande när Berith Eriksson talar om en organisation som om det vore Röda korset eller något sådant. Det är snarast en organisation med beteckningen Ryska maffian som ägnar sig åt sådant här. Den har jag inget som helst förbarmande med. Människor som profiterar på flyktingarnas olycka och skickar i väg dem i flottar, som skedde senast, och i livsfarliga fartyg måste på något sätt stoppas. Jag tror att det viktigaste vi kan göra här är att ge en klar signal om att vi inte accepterar detta. Det är till deras fromma, de som är riktiga flyktingar, så att vi sedan kan hjälpa dem på ett vettigt sätt. Men att skydda den ryska maffian ställer jag inte upp på.

Anf. 168 BERITH ERIKSSON (v) replik:

Herr talman! Jag ställer inte heller upp på att hjälpa den ryska maffian. Jag tycker att vi har lagrum, så att vi kan lagföra.

Men jag vill fråga: Anser Lennart Fridén att det är brottsligt att hjälpa flyktingar? Den här lagen gäller ju inte bara de båtflyktingar som kom från Sovjet. Det är ju en lag som skall verka framgent och som gäller alla delar av världen.

Det jag tog upp var att vi, på grund av att det under hösten eller våren i fjol kom några båtar från Sovjet, helt plötsligt måste skriva lagen på ett sätt som gör att människor blir brottslingar om de försöker hjälpa flyktingar i nöd.

Anf. 169 LENNART FRIDÉN (m) replik:

Herr talman! Jag tycker nästan att det var en onödig fråga. Självfallet är det inte brottsligt att hjälpa flyktingar. Men i den motion jag har skrivit har

jag vänt mig emot människor som inte är ute efter att hjälpa, utan bara vill tjäna pengar.

Berith Eriksson läser in mer i det här förslaget än jag kan göra. Jag beklagar det.

Anf. 170 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd):

Herr talman! Utskottet har i det här sammanhanget behandlat en motion, Ju625, av mig m.fl. I motionen begärs ett tillkännagivande av det som anförs om att utreda förutsättningarna för att straffbelägga den som gömmer utlänningar eller på annat sätt hjälper en utlänning att undandra sig ingripande från svensk myndighet. I de flesta fall gäller det polismyndigheten.

Utskottet nämner att det i 10 kap. 3 § utlänningslagen bl.a. föreskrivs straff för den som i vinningssyfte genom att dölja en utlänning eller genom någon annan sådan åtgärd försöker hindra verkställighet av ett avvisnings- eller utvisningsbeslut. För brottet stadgas fängelse i högst ett år eller, om omständigheterna är mildrande, böter.

Vidare skriver man i betänkandet att utskottet tidigare har behandlat ett liknande ärende och att utskottet då beklagade att enskilda personer och vissa organisationer medverkade till att utlänningar höll sig gömda för att undgå ett eventuellt avlägsnandebeslut eller för att hindra verkställighet av ett sådant beslut.

Det är nu ca 7 000 människor som håller sig undangömda. Polisen har fått 100 miljoner för att söka efter de här flyktingarna. Jag ringde och pratade med ett polisdistrikt där jag har tjänstgjort tidigare. Det är ett mindre polisdistrikt. Där har man för närvarande två och en halv polistjänst plus tre administrativa tjänster avdelade för de här ärendena. Det tar bort väldigt mycket resurser för polismyndigheten från andra ärenden, som också i viss mån är prioriterade.

När ett beslut kommer från Utlänningsnämnden är det beslutet offentligt. Brevledes går beslutet samtidigt till förläggningen och till polismyndigheten på den ort där beslutet skall verkställas. När polisen kommer till platsen är vederbörande borta. Personen i fråga har tagit sin tillflykt till någon som tillfälligtvis gömmer honom kortare eller längre tid.

Förmodligen är detta organiserat. I och med att beslutet i Utlänningsnämnden är offentligt finns det någon som ringer. Det kan vara landsmän eller advokater som ringer direkt till flyktingförläggningen och meddelar detta beslut. Därmed är flyktingarna borta när polisen kommer och skall verkställa beslutet.

Man kan anföra många saker, ideologiska skäl och annat, för att man vill gömma flyktingar. Men man glömmer att det ofta finns risk för att de här människorna blir utnyttjade där de hålls gömda. Jag har många gånger träffat på sådana människor; inte flyktingar, men brottslingar som är undangömda när polisen söker dem blir definitivt utnyttjade på ett inte sällan förnedrande sätt.

En annan sak som många vänder sig emot i den här debatten är att barnen tyvärr spelas ut mot myndigheter och andra. Det tycker jag är mycket kränkande. Hela den här hanteringen tycker jag är oerhört inhuman. Här borde en skärpning komma till stånd. Det är därför vi i motionen hävdar att vi vill

Prot. 1993/94:39
8 december 1993

*Skärpta åtgärder
mot människo-
smuggling m.m.*

ha en utredning för att se över bestämmelserna. Eventuellt kan man, som Lars Moquist har redogjort för tidigare, utmönstra ordet vinningssyfte ur lagstiftningen.

Dessutom behövs en diskussion om hur man skall göra när beslutet är fattat och går ut. Skall man ha en fördröjning, så att det först går ut till vederbörande myndighet, som skall verkställa beslutet? Då kunde man slippa förhållandet att människor håller sig gömda, att det finns människor som frestas eller av ideologiska eller andra skäl vill medverka till att dessa människor undanhålls. Dagens hantering är olycklig, inte minst ur flyktingarnas synpunkt.

Många inom Polisen upplever detta som litet besvärligt, när man samtidigt dras med besparingsproblem. 100 miljoner är en femtedel av de pengar som man genom rationalisering inom Polisen skall spara på tre år. Det gör att många är mycket splittrade inför de arbetsuppgifter man har.

Onekligen är det en pliktlag som polisen har att följa. Ibland sker det under mindre önskade former, och genast blir det stora debatter om det. Vi skall inte gå in på den diskussionen här. Men jag önskar att regeringen tog initiativ till en dialog om de här sakerna och försökte komma till rätta med dem.

Jag yrkar bifall till reservation 2 vad gäller motionen Ju625.

Anf. 171 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Jag vill bara än en gång förtydliga det som faktiskt står i lagparagraf 2 a. Enligt den jurist jag har pratat med går det inte till på det sättet att man använder sig av alla tre lagrummen innan en person lagförs, utan en person kan lagföras enligt punkt 2, om brottet "avsett ett stort antal personer", eller punkt 3, om brottet "utförts under hänsynslösa former". Det är det ena.

Det andra är att man skulle ha haft ett vinstsyfte. Jag menar att vinstrekvisitet faktiskt är undantaget i den här lagparagrafen. Det är sanningen.

Anf. 172 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd):

Herr talman! Jag medger att det som Berith Eriksson anför är riktigt. Men många gånger är det oerhört svårt att bevisa att den som gömmer flyktingar gör det i vinningssyfte, att det är hänsynslöst utnyttjande eller andra sådana omständigheter. Det blir ingen påföljd därför att det är oerhört svårt att bevisa det.

Men det är inte detta som är det viktiga. Det är inte det som jag närmast anför i motionen, utan det är inhumaniteten mot flyktingar. I många fall, vilket inte heller går att bevisa, har man tolkat det så att flyktingarna har blivit utnyttjade på de ställen där de hållits gömda. Skall dessa flyktingar vara jagade av myndigheter i det här landet, som de tagit sin tillflykt till, och behöva känna rädsla för att bli utnyttjade på det ställe där de tillfälligtvis håller sig undagömda? Det är vad motionen i första hand handlar om.

Anf. 173 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Jag har naturligtvis inte samma uppfattning som Sjödin, och inte heller i vår motion redovisas någon sådan uppfattning, utan jag har de-

batterat utifrån motsatt ståndpunkt. Det kan inte vara så förfärligt svårt att bevisa om det handlar om ett stort antal personer.

För att återknyta där jag började: Raoul Wallenberg tog hela busslaster av människor till Sverige. Det var inte svårt att bevisa.

Anf. 174 KARL GUSTAF SJÖDIN (nyd):

Herr talman! I motionen har vi föranstaltat om en utredning av möjligheten att straffbelägga detta i preventivt syfte för dem som kan tänkas att gömma undan flyktingar. Det innebär en skärpning. Som det är nu är det oerhört svårt att bevisa att de, i och med att de har gömt undan flyktingar, gjort sig skyldiga till ett brott som de skall lagföras för.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

TU6 Arlandabanan

Mom. 1-3 (avslag på propositionen, m.m.)

1. utskottet

2. res. (s)

Votering:

169 för utskottet

131 för res.

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 70 m, 26 fp, 30 c, 21 kds, 21 nyd, 1 -

För res.: 118 s, 11 v, 2 -

Frånvarande: 20 s, 10 m, 7 fp, 1 c, 5 kds, 2 nyd, 3 v, 1 -

TU10 Sveriges anslutning till ett europeiskt radiokommunikationskontor (ERO)

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SfU6 Överföring och mottagande av flyktingar m.m.

Mom. 1 (viseringskrav)

1. utskottet

2. men. i motsvarande del (v)

Votering:

283 för utskottet

13 för men.

1 avstod

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 115 s, 70 m, 26 fp, 28 c, 21 kds, 21 nyd, 2 -

För men.: 1 s, 11 v, 1 -

Prot. 1993/94:39
8 december 1993

*Skärpta åtgärder
mot människo-
smuggling m.m.*

Avstod: 1 c
Frånvarande: 22 s, 10 m, 7 fp, 2 c, 5 kds, 2 nyd, 3 v, 1 -

Mom. 2 (flyktinkvoten)

1. utskottet
2. res. 1 (nyd)

Votering:

278 för utskottet

21 för res. 1

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 70 m, 26 fp, 29 c, 21 kds, 11 v, 3 -

För res. 1: 21 nyd

Frånvarande: 20 s, 10 m, 7 fp, 2 c, 5 kds, 2 nyd, 3 v, 1 -

Mom. 3 (stimulansbidrag)

1. utskottet
2. res. 2 (nyd)

Votering:

278 för utskottet

21 för res. 2

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 70 m, 26 fp, 29 c, 21 kds, 11 v, 3 -

För res. 2: 21 nyd

Frånvarande: 20 s, 10 m, 7 fp, 2 c, 5 kds, 2 nyd, 3 v, 1 -

Mom. 4

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SfU7 Skärpta åtgärder mot människosmuggling m.m.

Mom. 1 (människosmuggling)

1. utskottet
2. res. 1 i motsvarande del (nyd)
3. men. (v)

Förberedande votering:

23 för res. 1

17 för men.

259 avstod

50 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1

Huvudvotering:

268 för utskottet

21 för res. 1

10 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 70 m, 26 fp, 29 c, 21 kds, 1 v, 3 -

För res. 1: 21 nyd

Avstod: 10 v

Frånvarande: 20 s, 10 m, 7 fp, 2 c, 5 kds, 2 nyd, 3 v, 1 -

Mom. 2 (översyn av straffbestämmelserna i utlänningslagen)

1. utskottet

2. res. 1 i motsvarande del (nyd)

Votering:

277 för utskottet

20 för res. 1

52 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 70 m, 26 fp, 29 c, 21 kds, 11 v, 3 -

För res. 1: 1 s, 19 nyd

Frånvarande: 20 s, 10 m, 7 fp, 2 c, 5 kds, 4 nyd, 3 v, 1 -

Mom. 3 (straff för hindrande av verkställighet)

1. utskottet

2. res. 2 (nyd)

Votering:

268 för utskottet

21 för res. 2

9 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 70 m, 25 fp, 29 c, 21 kds, 2 v, 3 -

För res. 2: 21 nyd

Avstod: 9 v

Frånvarande: 20 s, 10 m, 8 fp, 2 c, 5 kds, 2 nyd, 3 v, 1 -

22 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Propositionerna

1993/94:101 Åtgärder mot rasistisk brottslighet och etnisk diskriminering i arbetslivet

1993/94:107 Sekretess m.m. hos Barnombudsmannen

1993/94:122 Skärpta åtgärder mot immaterialrättsliga intrång

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 5 § anf. 42 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. voteringen kl. 13.14,
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 20 § anf. 100 (delvis),
av förste vice talmannen därefter 20 § anf. 138 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORS

/Barbro Nordström

Onsdagen den 8 december

1 § Justering av protokoll	1
2 § Hänvisning av ärenden till utskott	1
3 § Förnyad bordläggning	1
Meddelande om samlad votering	1
4 § Familjerådgivning	1
Socialutskottets betänkande SoU10	
Debatt	
Maud Ekendahl (m)	
Eva Zetterberg (v)	
Maj-Inger Klingvall (s)	
Sylvia Lindgren (s)	
Åke Carnerö (kds)	
<i>Beslut fattades efter 14 §</i>	
5 § Import av och partihandel med starköl	10
Socialutskottets betänkande SoU9	
Debatt	
Rinaldo Karlsson (s)	
Eva Zetterberg (v)	
Ulla Orring (fp)	
Socialminister Bengt Westerberg (fp)	
Göran Magnusson (s)	
Karin Israelsson (c)	
Fanny Rizell (kds)	
Christer Windén (nyd)	
<i>Beslut fattades efter 14 §</i>	
6 § Medelstillskott till Sveriges Hundcenter AB – Statens Hundskola	31
Socialutskottets betänkande SoU12	
<i>Beslut fattades efter 14 §</i>	
7 § Vissa frågor om beräkning av assistansersättning	31
Socialutskottets betänkande SoU13	
<i>Beslut fattades efter 14 §</i>	
8 § Statsrådets och ledamöternas arvoden	31
Konstitutionsutskottets betänkande KU11	
<i>Beslut fattades efter 14 §</i>	
9 § Förbud beträffande viss avkodningsutrustning	31
Konstitutionsutskottets betänkande KU15	
Debatt	
Harriet Colliander (nyd)	
Inger René (m)	
Hans Göran Franck (s)	
<i>Beslut fattades efter 14 §</i>	

10 §	Ändringar i trafikskadelagen	35
	Lagutskottets betänkande LU8	
	<i>Beslut fattades efter 14 §</i>	
11 §	Ändrade tulltillägg	36
	Skatteutskottets betänkande SkU9	
	Debatt	
	Sverre Palm (s)	
	Carl Fredrik Graf (m)	
	<i>Beslut fattades efter 14 §</i>	
12 §	Kroppsvisitation och kroppsbesiktning, m.m.	38
	Justitieutskottets betänkande JuU7	
	Debatt	
	Karl Gustaf Sjödin (nyd)	
	Göthe Knutson (m)	
	<i>Beslut fattades efter 14 §</i>	
13 §	Riksdagens revisorers förslag angående polisen	44
	Justitieutskottets betänkande JuU8	
	Debatt	
	Britta Bjelle (fp)	
	Lars-Erik Lövdén (s)	
	Liisa Rulander (kds)	
	Karl Gustaf Sjödin (nyd)	
	Göthe Knutson (m)	
	<i>Beslut fattades efter 14 §</i>	
14 §	Kungörandefrågor	57
	Justitieutskottets betänkande JuU9	
Beslut		57
	Socialutskottets betänkande SoU10	
	Socialutskottets betänkande SoU9	
	Socialutskottets betänkande SoU12	
	Socialutskottets betänkande SoU13	
	Konstitutionsutskottets betänkande KU11	
	Konstitutionsutskottets betänkande KU15	
	Lagutskottets betänkande LU8	
	Skatteutskottets betänkande SkU9	
	Justitieutskottets betänkande JuU7	
	Justitieutskottets betänkande JuU8	
	Justitieutskottets betänkande JuU9	
15 §	Lagändringar med anledning av att myndigheten Försvarsmakten inrättas	61
	Försvarsutskottets betänkande FöU3	
Beslut		61
16 §	Skydd för landskapsinformation	61
	Försvarsutskottets betänkande FöU4	
Beslut		61
17 §	Bestridande av vissa kostnader med anledning av Trollhätte kanalverks inordnande i Sjöfartsverket	61
	Trafikutskottets betänkande TU5	

Beslut	62	Prot. 1993/94:39
Beslut om samlad votering	62	8 december 1993
18 § Arlandabanan	62	
Trafikutskottets betänkande TU6		
Debatt		
Jarl Lander (s)		
Lars Svensk (kds)		
Lennart Fremling (fp)		
<i>Beslut fattades efter 21 §</i>		
19 § Sveriges anslutning till ett europeiskt radiokommunikationskon-		
tor	67	
Trafikutskottets betänkande TU10		
<i>Beslut fattades efter 21 §</i>		
20 § Överföring och mottagande av flyktingar m.m.	67	
Socialförsäkringsutskottets betänkande SfU6		
Debatt		
Berith Eriksson (v)		
Gustaf von Essen (m)		
Kulturminister Birgit Friggebo (fp)		
Maud Björnemalm (s)		
Claus Zaar (nyd)		
Lars Moquist (nyd)		
Widar Andersson (s)		
Rune Backlund (c)		
Peter Kling (nyd)		
Andre vice talmannen (om debattreglerna)		
<i>Beslut fattades efter 21 §</i>		
21 § Skärpta åtgärder mot människosmuggling m.m.	108	
Socialförsäkringsutskottets betänkande SfU7		
Debatt		
Lars Moquist (nyd)		
Berith Eriksson (v)		
Märtha Gårdestig (kds)		
Lennart Fridén (m)		
Karl Gustaf Sjödin (nyd)		
Beslut	117	
Trafikutskottets betänkande TU6		
Trafikutskottets betänkande TU10		
Socialförsäkringsutskottets betänkande SfU6		
Socialförsäkringsutskottets betänkande SfU7		
22 § Bordläggning	119	

